

הדס במדבר

מכתבי הגאון

רבי יקותיאל איסר הדס זצוק"ל

בעניין מלחמות הקנאים נגד העדה החרדית

ובראשה

מרן הראי"ה קוק זיע"א

הוצאת אגודת

חרדים לאמת

הדס במדבר

מכתבי הגאון

רבי יקותיאל איסר הדס זצוק"ל

בעניין מלחמות הקנאים נגד העדה החרדית

ובראשה

מרן הראי"ה קוק זיע"א

כפי שנדפסו בעתון 'קול יעקב'

כלי מבטאה של היהדות החרדית

תרפ"ג

עם הערות והוספות

מתוך מכתבים, מסמכים ועדויות

כסלו תשע"א

בהוצאת אגודת

חרדים לאמת

בס"ד

זמן רב השקענו בהכנת הקונטרסים היקרים הללו, וחשוב לנו לקבל את תגובות הציבור.

אנו מבקשים מכל מי שמעוניין לעיין בקונטרס הלזה, שכתמורה לעיונו, ישלח לנו את תגובתו ודעתו על הקונטרס (לאחר שיקרא אותו), ותבוא עליו ברכה מן השמים.

המעוניים בקונטרסים האחרים שהוצאנו, ישלחו לנו בקשה במייל.

כתובת המייל לשליחת התגובות:

haredimemet@gmail.com

תוכן:

- הערות קצרות: 6
בעניין החובה לפרסם דברי האמת: 7
מבוא לחוברת: 10
קורות חייו של הרי"א הדס זצ"ל: 12
קורות חייו של הרי"י דיסקין זצ"ל: 14
מכתב הגרי"א הדס (א): 17
מכתב הגרי"א הדס (ב): 20
מכתב ר' יוסף כהן (א): 22
מכתב הגרי"א הדס (ג): 26
מכתב ר' יוסף כהן (ב): 28
מכתב הגרי"א הדס (ד): 32
מכתב ר' יוסף כהן (ג): 36
מכתב ר' יוסף כהן (ד): 39
מכתב הגרי"א הדס (ה) ע"י ועד העדה האשכנזית: 41
מכתב עדת האשכנזים החרדית בענין קופת הרבנים: 45
מודעה מאת אגודת הקודש בענין 'המטפח': 46
מכתב הגאון רבי משה חיים מירוויש אל גרי"י דיסקין: 47
מכתב מהגאון רבי שלום יצחק לעוויטאן אל הגרי"א הדס: 48
מכתב רבי שמואל אהרן ובר: 50
מכתב ועדת הרבנים אל הועד האשכנזי הישן והרי"ח זוננפלד: 51
מכתב מאנשי ליטא אל קול יעקב בענין הגרי"א הדס: 52
מכתב ר' יוסף כהן (ה): 54
מודעה מאת עדת האשכנזים החרדית בענין הועד האשכנזי הישן: 58
שאלה גלויה לרבני ארץ ישראל מאת י.ע.ל: 59
מכתב רבני הבד"צ אל הרי"ח זוננפלד בענין פירוד השחיטה: 68
מכתב רבי יעקב צבי הורוויץ, בענין דה-האן: 70

הערות קצרות:

הקפדנו לשמור על דיוק מרבי בהעתקת הדברים כפי שנדפסו בעתון, מלבד במקומות אחדים בהם תיקנו את הכתוב לכתוב-מלא. במקום שהכתב לא היה ברור, או שהייתה טעות מילולית ברורה, מופיעים סוגריים מרובעות ובהם פענוח אפשרי לדברים. כל המאמרים והמכתבים המובאים בגוף החוברת, הועתקו מתוך העתון 'קול יעקב', למעט אלו המופיעים בהערות-שוליים. סדרנו את המכתבים והמאמרים לפי התאריך בו פורסמו בעתון 'קול יעקב' (התאריכים מופיעים בראשי העמודים).

בעניין החובה לפרסם דברי האמת שבקונטרס זה

“...אם יכול מעלת-כבודו להשפיע ולפרסם את האמת –
כי הזקנים הנזכרים אינם אנשים ציבוריים
ואין לעמוד כלל על חתימתם,
וכל עניני הצבור הירושלמי בכלל ובפרט
הן מילי דמתא
והן כל דבר הנוגע לדת והוראה
אין שייך כלל לא להזקנים
ולא לאנשיהם שברובם המה אנשים פשוטים
שנתלבשו במסוה הצביעות ומכריזים כי מקנאים המה קנאת ה'
ומשתמשים רק בשמות הזקנים לסמות העינים
וכל מבין רואה כי לא נוכח האמת דרכם,
משתמשים בכתבי פלסתר להרבות מחלוקת בישראל.
אם מע"כ יוכל להשפיע לפרסום האמת הזו –
יגולגל זכות על ידו ויעשה תיקון גדול לעיה"ק”.

הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל, מובא להלן בקונטרס.

“ליבי כואב לי על כבוד שם קודשו של מרן הראי"ה זצוק"ל, והאמת נעדרת,
והאנשים שיודעים מפחדים לדבר, וזה גם כן מענין חבלי משיח, ד' ירחם. ועוד חזון
למועד ומי יתן וימצאו גואלים לזה”.

“ולדאבון לב, הקנאים הצליחו לפרסם בכל העולם את השקר ולהשמיץ בזה את
רבינו הרב זצוק"ל וברית כרותה ללשה"ר שתתקבל אפילו הוצאת שם רע, ואנו
מחוייבים להוקיע את השקר ולפרסם את האמת. ולדאבוננו הגדול, הם הצליחו בכך,
שאפילו אלו שהם יודעים את האמת, הם שותקים ומפחדים להגיד איזו מילה
טובה, ולא כן היה בעוד רבינו זצ"ל היה חי”.

“בענין כ"ק מרן הרב זצוק"ל עד היום ישנם הרבה סילופים ושקרים שהפיצו אז
הקנאים וגם כעת אחרי שעברו כבר עשרות שנים מאז עלותו בגנזי מרומים עדיין
מחזקים את הסילופים וכו' ומפטמים בזה את הציבור החרדי, בפרט שעכשיו דור
חדש שלא ידעו את כל הפרשיות, והציבור הוא מוטעה מאוד ואפילו מי שיודע את
האמת מפחד ומתבייש להגיד. ומי יתן וימצאו גואלים לכל הענין להכחיש את כל
השקרים ולגלות את כל האמת בענין גדולתו וקדושתו של רבנו הקדוש זצוק"ל ושל

תלמידו הנאמן והמובהק מן הגה"ק רי"מ חרל"פ זצוק"ל ולבטל את כל הזיופים בענין המחלוקת וכו'".

"והנה אם אמנם שבחיי רבנו זצוק"ל רבים רמו עליו וימררוהו ורובו וכו', אולם היה חוג גדול מהמחנה החרדי שהיו מקורבים למרן הרב זצוק"ל והיו מעריצים אותו מאוד, למשל כל הבד"צ של החסידים הגרי"פ ברנשטיין זצ"ל, והגר"ז מינצברג זצ"ל ועוד שהיו לצידו של מרן הרב זצ"ל, ועוד הרבה כיו"ב. ועכשיו, אחרי שכבר קם דור חדש אשר לא ידע את יוסף, נוצר הרושם כאילו מרן הרב זצוק"ל היה שייך למחנה הציוני וכו', מה שבאמת אינו כן... ורבים מהמתנגדים לא הבינו את זה וטעו מאוד בכוונתו וגם סילפו הרבה דברים ובדו הרבה שקרים, וקלקלו הרבה בזה".

"ליבי בוער בקרבי על עשר הגענו למצב של 'ותשלך אמת ארצה', אולם בודאי סוף סוף 'אמת מארץ תצמח'".

מכתבי המקובל הגה"צ רבי יוסף ליב זוסמן זצוק"ל, מובא בספר 'מבחירי צדיקיא'

מבוא לחוברת

הגאון רבי יקותיאל איסר הדס זצ"ל היה מגדולי הרבנים בירושלים בתקופת המחלוקת נגד רבני ירושלים. הוא היה ידיד קרוב של הגרי"ח זוננפלד, הגרצ"פ פראנק והראי"ה קוק.

בשנת תרפ"ג, פרסם הגרי"א הדס סדרת מכתבים שכתב לגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין זצ"ל, בעניין מחלוקתם של אנשי אגודת-ישראל הירושלמית נגד רבני ירושלים, הרבנות הראשית ונשיאה הראי"ה קוק.

במכתבים אלו חוזר הגרי"א הדס על מספר עקרונות-יסוד:

א. הגדרת החרדיות: רוב אנשי ירושלים, העומדים לצידה של הרבנות הראשית ורבני העיר, הם החרדים האמיתיים.

ב. המתנגדים לרבני העיר מציגים עצמם כרוב בחכמה ובמניין אנשים, בעוד שלמעשה הם רק מיעוט זעום של אנשים.

ג. מעמד העתון 'קול ישראל': הוא מביא לחורבן העם, אין לו ערך רציני בעיני אנשי ירושלים, וכוונתו היא להכתיר בשקר את שני הרבנים הזקנים, הגרי"י דיסקין והגרי"ח זוננפלד במשרת הרבנות הירושלמית, בעוד שמעולם לא נבחרו לכך.

ד. הסיבות האמיתיות העומדות מאחורי המלחמה ברבני ירושלים, אינן אידיאולוגיות כלל, אלא מדובר בשיקולים של ממון, יוקרה ושלטון.

ה. אנשי האגודה הירושלמית מכוונים את עיקר פעולתם כלפי תושבי חו"ל, משום שאלה אינם בקיאים במציאות האמיתית בירושלים, וניתן לרמותם בקלות.

הגרי"א מדגיש במכתביו כי הוא מבטא צד אובייקטיבי שאינו משוחד משום סיבה שהיא.

השפעת המכתבים

כפי שיסופר להלן בגוף החוברת, מכתביו של הגרי"א הדס חוללו הדים רבים בארץ ובחו"ל.

על תוצאה יוצאת דופן שארעה בעקבות פרסום המכתבים, נמצא תיאור ב'קול יעקב':

"הרב הגאון ר' יקותיאל איסר הדס, הרב ממישד, קבל השבוע ביקורים מאנשים רבים ונכבדים שבאו להביע לו את רגשי תודתם על המכתבים שהוא כותב להרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין על אודות פקידי בית היתומים דיסקין והתנפלויותיהם על רבני ירושלים.

ביום רביעי בא אליו ה' רפאל קצנלנבויגן ויבקשו שלא יוסף לפרסם את מעשי פקידי בית היתומים דיסקין, ולא – יתנפלו גם עליו באורגנם. הרב הגאון גער בו בנויפה וצוה לגרשו מהבית, כי אין לו עסק עם מבזי ת"ח שדינם מבואר בשו"ע" [קול יעקב, ל' שבט תרפ"ג].

במכתב ששלח הגרי"א הדס לגרי"י דיסקין לאחר מקרה זה, הוא מספר בעצמו על אותו ביקור של רפאל קצנלנבויגן בביתו:

"וכאשר יעיד על-זה גם המלמד רפאל קצנלנבויגן בעצמו שבא אלי והראה לי בחוצפתו את כתב הפלסטר שיפרסמו נגד באורגנם באם לא אפסיק את חליפות המכתבים שבינינו בענין התנהגותם של הפקידים הצעירים, ואני לא שמתתי אליו לב על חוצפתו ועל שקריו וציוויתי תכף-ומיד לגרשו מהבית כראוי למבזה ת"ח, ושלדעתי אסור להסתכל בפניו, וכידוע שראיה כזו פוגמת בנפש ר"ל. אותי לא יבעתו הפקידים הצעירים הללו במאומה".

מכתביו של הגרי"א הרגזו מאוד את אנשי 'אגודת-ישראל' הירושלמית. הם ניסו למעט את ערכם בשיטות שונות: זלזול; אלימות; טענות כי מכתבים אלו הינם מזוייפים; ערעור על רבנותו של הגרי"א הדס, ועוד ועוד, כפי המתואר להלן בחוברת.

הרב הגאון ר' יקותיאל איסר הדס זצ"ל

[על פטירתו, מתוך העתון קול יעקב¹]

ביום א' נלב"ע בעיה"ק הרב הגאון המפורסם ר' יקותיאל איסר הדס ז"ל, הרב ממישד בליטא. מטעם הרבנים הוכרו להלוויה, וקהל גדול ונכבד נהר אחריה, ובראש רבני העיר. הספידוהו הרבנים הגאונים: ר' יוסף גרשון הורביץ ור' יעקב משה חרל"פ והרב הישיש ר' מרדכי זיגל שפירא.

הרבנים הגאונים תארו בדברים חמים את ערך האבדה הגדולה שאבדה ירושלים התורנית והחרדית בפטירתו של אדם גדול, שעוד מנעוריו נתפרסם שמו ממדינת ליטא בתור עילוי, ושמלבד גדלו בתורה וביראת-שמים הצטיין במידות תרומיות, ואהבת האמת היתה נר לרגלו ותחבבהו על כל הקהל החרדי התמים שלפניו חנף לא יבא².

הרב הגאון המנוח למד הרבה ולימד הרבה והעמיד תלמידים גדולי תורה ויראה. הספר שחיבר – בכתב-יד – על סוגיות הש"ס ותשובות לשואליו, הפליא גאוני הדור שהיה, והגאון האדיר ר' חיים סלביציג זצ"ל הפליג בשבחו מאוד.

בתור רב ואב"ד במישד נהל את עדתו במישד ובימי המלחמה מסר את נפשו כמה פעמים להצלת צעירי ישראל. כבואו הנה לפני המלחמה עבר דרך גרמניה ושם חבבוהו ראשי היהדות החרדית עד למאוד, ובהשפעתם אז על ועד "בתי מחסה" ניתנה לו דירה מתאימה לפי כבודו. בישובו "בבתי מחסה" ובהתפללו שם בקביעות נתקרב אליו הרה"ח זוננפלד ויכבדהו עד מאד וגם הוא חיבב אותו בתור ממונה ומוהל ואיש נכבד. כשחזר הרב הגאון ז"ל לאחרי המלחמה לירושלם מצא לפניו עולם הפוך, כי אנשים בלתי אחראים התלקטו מסביב להרה"ח זוננפלד ויתחילו לתארו בתארים משונים ונפרזים כדי לחתור על ידו תחת סידורה של הרבנות ולעכר את שלום היהדות החרדית, או אז לא נשא הרב המנוח ז"ל פנים גם למקורבו לפניו, וימצא חובה קדושה בנפשו לגלות את פני הלוט ולהודיע נגדה העולם כולו את מה שראה בעיניו, והכיר בעצמו כי המחלוקת המתנהלת בירושלם על-ידי קבוצת הרה"ח זוננפלד איננה מחלוקת של קנאים ושל חרדים קיצוניים נגד מי שהוא, כי-אם קטגוריה של חנפים וצבועים שמשכו את הרה"ח זוננפלד ברישתם, מחלוקת מתוך פניות ומגמות ידועות נגד רבני וגאוני וצדיקי העיר, שגדולתם בתורה ויראה מקורה, בחריפות ובבקיאות ובדרך המוסר או החסידות עפ"י סדרי גאוני וצדיקי דור דור ודורשיו בפולניה וליטה, בניגוד לאלה ששמם מתפרסם על יסודות אשר לא שערום אבותינו בגמטריאות מגוחכות, שלפני גאוני וצדיקי פולניה וליטא היו בדחני החתונות מצטיינים בהם, וכידיעה שטחית במילי דאגדתא.

מכתביו הגלויים של הרב המנוח ז"ל שנתפרסם בעתוננו עשו בזמנם רושם כביר בכל העולם החרדי, והועילו בהרבה לטהר את האויר שהורעל ע"י אורגנם³ של פקידי "בית היתומים דיסקין". ורבני וגדולי הדור שבחול"ש הכירוהו מאז כי האמת נר לרגלו, אורו עיניהם לקראת דבריו, והרבה מהם החזיקו לו טובה במכתבי-תודה, שבהם אמרו עליו: אפילו בשעת כשלונה של ירושלם לא פסקו הימנה אנשי אמנה⁴.

תמיד היה מצטער ומתמרמר על חילול השם שפקידי "בית היתומים דיסקין" גרמו בירושלים ובעולם כולו. ביושרו ובתום לבו לא יכל כלכל את המציאות המרה, שפקידי מוסד אחד בירושלם, שהוקם על ידי רבני ירושלים, ושכל קיומו על נדבות הצבור, ושפקידים אלה מראש הגבאים ועד לצעיר משרתיו מתפרנסים לרוחה על חשבוננו, ירשו לעצמם להתריס כל-כך בהציבור וברבניו וצדיקיו, לסכסך איש ברעהו ולעשות את העיר כמרקחה זה ימים על שנים באין מכלים.

קו האור האחד שהאיר לו בחשכת המחלוקת הזעומה הזאת, היה בטחונו האמיץ בכוח התורה והיראה ונועם המידות של רבני ירושלים, שהוא סוף סוף יפיץ את כל העננים שאינטריגות עלילות מחרחרי הריב מעלות בשמינו, וקושטא קאי.

¹ ח' כסלו תרפ"ה.

² ע"פ איוב יג, טז.

³ = עתונם; הנקרא 'קול ישראל'.

⁴ ע"פ שבת קיט:

הוא שמח מאד גם על נסיעת רבנו הגדול הגאון רא"י קוק לרחבי הגולה ועל כבוד המלכים⁵ שנחל בכל מקום עוברו, באומרו שהכרת פניו⁶ דיה לפקח את עיני הגולה לראות נכוחה מי ומה הוא ראש רבני ארץ ישראל שליט"א, וכמה גרועים הם מתנגדיו. הכרה זו ושמחתו העצומה לבשורת שובו לשלום של רבנו שליט"א אמצה את רוחו גם בימי מחלתו אשר הכריעתו. כבן שבעים שנה היה בפטירתו. תנצב"ה.

⁵ על הכבוד הרב שנחל הראי"ה באמריקה, ראה למשל: אור המזרח כרך טו, עמ' 145: "זכרנו את הרושם הגדול שעשה עלינו בעת שהופיע הדרת כבוד רבינו הגאון קוק ז"ל לניו-יארק בשנת תרפ"ד בצוותא חדא עם הגאון המובהק שר התורה וכו' רמ"מ עפשטיין זצ"ל ויבדל לחיים טובים ארוכים הגאון המובהק שר התורה וכו' רא"ב שפירא הכהן הגאון דקאוונא שליט"א, וכבוד גדול ככבוד מלאכים עשו להם, והרגשת אז הרגשה רוחנית שהזריח השמש על מדינתנו, וכי גאון וצדיק וקדוש שוכן בתוכינו, מה נהדרה היתה העת ההיא! פעולה עזה וחוקה וזרם רוחני קדוש הרגישה היהדות דפה דגם העצמות היבשות קמו לחיים. אבל בעת שנסעו מפה הרגשו כי פנה צדיק פנה הודה וזיוה והדרה".

קול יעקב ה' כסלו תרפ"ה: "נתקבל ברוב כבוד וגעגועים ויקר מאת בני אמריקה, וראו אותו בתור גאון הדור שר התורה, אשר בחרו אלקים למעשים הגדולים אשר לקח עליו לקים את התורה כמעשי גדולי ישראל מקדם", קול יעקב כ"ז ניסן תרפ"ה: "בקשר עם כבוד המלכים שרבנו נוחל בכלל באמריקא מעירים אל העובדא, שלמרות זאת שהכבוד הזה הוא כבוד של היהדות החרדית כלה, הנה עתוני חברת "אגודת-ישראל" בכל התאמצותם להתייצב בכל הזדמנות בתור אפטרופסה של היהדות החרדית, נוהגים צרות עין בכבוד זה וכבנות-יענה משקיעים הם את ראשם בהר באמרם להאפיל בזה על אור השמש. אין בכל עתוני האגודה כמעט זכר מדבר קבלת-הפנים הזאת שאף עתוני הערבים לא יכלו הכחידה, ואף כשמוזכרים כאילו כפאם שד את דבר קבלת-הפנים המרעיש הזאת (היוד נו' 318) מנסים הם לכחד את שם נושאי הכבוד הזה תחת לשונם, וכל-זאת בשביל צרות העין בגדולי הדור רבנו הגאון שליט"א, והגאון מקובנא שליט"א, העומדים מחוץ לחברתם".

קול יעקב כ"ב אדר ב' תרפ"ה: "...מחאתם נגד אלה שהעניו לפגוע בכבוד הגאון האדיר ראש רבני אר"י מוהרא"י הכהן קוק שליט"א וכו'... השתדלנו בעה"י להכין לכבודו קבלת פנים יפה ונהדרה לעת בואו לשלום לפה. קבלת פנים כזו לא היתה עוד לשום אדם גדול שבא לאמריקה, והננו חושבים שהקבלת הפנים תהיה המחאה היותר גדולה ונמרצה נגד כל תעלוליהם...".

על הכבוד שנחל הראי"ה בחזרתו, ראה למשל 'אוהב ישראל בקדושה', ח"א עמ' 394: "ביום הרביעי שב ליירושלים, ראש רבני ארץ ישראל, הגאון רבי אברהם יצחק הכהן קוק, ממסעו בארצות הברית וקנדה, לשם בסוס מוסדות התורה בא"י ובחול". מטעם ועד העדה האשכנזית בירושלים, נערכה לכבודו קבלת פנים נהדרה שדוגמת לא ראתה עוד ירושלים".

⁶ רבים מגדולי ישראל התבטאו על גודל האור והקדושה אשר קרנו מפני הראי"ה. הגה"צ המקובל רבי משה יאיר ויינשטוק זצוק"ל אמר: "בעת שהיה הראי"ה אומר 'תורה', פניו היו כפני מלאך אלוקים צבאות!" [עלון שבת הראי"ה גליון 110].

מיומנו של הגה"צ ר' אריה לוי: "בערב יום הכיפורים נרדמתי בלילה והנה חלמתי... והנה ... רבנו הגאון הצדיק מרן ראי"ה קוק זצ"ל, ... ואני עומד מרעיש ומשתומם איך מראהו של רבנו זצ"ל אור זרח כאור החמה. ואני אמרתי לכל הנאספים שמה; ראו כי הוא עומד שמה ואור גדול נוגה בכל הבית. ואח"כ ניגשתי אליו ונתתי לו שלום לרבנו ואמר לי כי היום מצווה לאכול ולטעום, ואמרתי לו כי כבר שבע עד בלי די שזכיתי לראות את פניו הקדושים ואם כי מבקר אנוכי את הציון לפרקים, ועתה זכיתי לראות את פניו. ואמר לי בשחוק: בכל זאת צריך לאכול ואין יוצאין בהנאה זו חובת ערב יוה"כ"פ, והקיצותי" [זוהר עליון (קובץ הספדים על הראי"ה קוק) עמ' 130].

מדברי ר"א לוי לבנו הגאון רבי חיים יעקב: "...אני רוצה שתסתכל בפניו הקדושים והמאירים וזה יכניס יראת שמים בלבך, ושכל במוחך, שכן כתוב בישעי' "והיו עיניך רואות את מוריך", ואחר-כך כתוב "ואזוניך תשמענה דבר מאחוריך..." [שם עמ' 48].

מדברי הגר"ח לוי: "...כי מלאך ד' צבאות הוא, מספיק הי' רק להביט בפניו, הקדושים והמאירים - ההוד והתפארת הנסוך על פניו - לראות ולהרגיש כי מלאך ד'... מקטנטני תלמידיו הייתי, והרבה לא היה בכוחי להשיג מאמרותיו, והגינותי מחשבותיו, ובכל זאת הרבה הרבה למדתי ממנו, וזה הכל מתשוקתי העזה להביט בתואר פניו דחזיתיה לר"מ" [שם עמ' 41. וראה עוד שם עמ' 66, ובחוברת אור שלמה עמ' 18].

הגאון רבי יצחק ירוחם דיסקין ז"ל

[על פטירתו, מתוך העתון 'קול יעקב'⁷]

באשמורת הבוקר יום ב' ערב-ראש-חודש אדר נלב"ע הרב הגאון ר' יצחק ירוחם דיסקין ז"ל בעקבות מחלת שושנה בפניו, שכשהיא לעצמה עברה בשלום, אבל השאירה רשמייה בחולשת זקנתו שהכריעתו באפיסת הכוחות.

הרב הגאון רי"י דיסקין היה בנו יחידו של הגאון החסיד מבריסק זצ"ל, והיה מחונן בכשרונות מצוינים. כוחו בזכרון ובפלפול של חריפות היה גדול, ודבריו בפלפול היו משמחים מצד ברקי המצאותיהם. בימי רענותו היה גם חרוץ במילי דעלמא. על-יד ידיעותיו בתורה היתה בו גם מדה מרובה של השכלה מודרנית⁸. הוא ידע את השפה האיטלקית על בוריה ויקרא את כל מבחר ספרותה העתיקה והחדשה, גם צרפתית וגרמנית ידע עד כדי קריאה ודבור. עברית היה כותב באופן מצויין. דבריו היו תמיד קצובים וחצובים, וספוגים תוכן והמצאה. בקריירה של רבנות לא דרך מעולם. בהיותו כבר חמיסר לקח לו אביו הגה"ח זצ"ל לאשה את בתו של הגביר ר' זכריה זלקינד (בטלן), קבלן ממשלתי מפורסם, שעל-ידו נבנה מבצרה של דוינסק בימי שלטונו של הצר ניקולי הראשון. חותנו זה החסיד והעשיר, באהבתו את התורה והחכמה, דאג לחתנו על כל מחסוריו. גם אשתו השניה אשר לקח אח"כ באומן אשר באוקריינא היתה מבית עשירים, ויתפרנס גם שם מבלי דאגה משך שנים רבות. אחרי הסתלקותו של אביו הגאון החסיד מבריסק זצ"ל ואחרי שנפטרה גם אלמנתו הרבנית ע"ה הזמינהו גבאי "בית היתומים דיסקין" לבוא ירושלימה ולנהל פה את מוסדו של אביו זצ"ל⁹. בהעתרו להזמנה ובבואו הנה מיהרו גבאי המוסד הזה – שהראשון בהם היה אז הרה"ח זוננפלד – להרגיש בעקביות הנהלתו החזקה, ובהתנחמם קשרו עליו מלחמה מרה עד מאוד, שהגיעה עד לכדי עלילת-דברים ועד כדי ירידה לכבודו ולשמו. הרה"ח זוננפלד שטמהו ורבהו אז כל-כך עד שבצר לו כבר ענד את צרורותיו ויעמוד הכן לנסוע חזרה לרוסיה. אלא שברגע האחרון עמד לו התמצעותם של רבנים גדולים מירושלים¹⁰ ועמהם הרב הגאון מוהרצ"פ פראנק, של הגאון הרידב"ז זצ"ל מצפת, ושל הגאון מוהר"ח סלביציג זצ"ל מבריסק, והם שעודדו את הגאון מוהר"ש סלנט זצ"ל להתערב (למרות חולשתו בימיו האחרונים) להגנתו ולהצלת עמדתו בתור מנהל "בית היתומים דיסקין".

בהתבסס עמדתו ובסדרו מחדש את הנהלת "בית היתומים" שם את כל מעיניו בארגונו ובהפרחתו של המוסד הזה, אשר כל ימי היות כוחותיו איתו נהלהו בסדר ובמשטר, שנלוו בהצלחה יתרה, וברכה היתה לרגליה של הנהלה זו אילולא שמעשה שטן הצליח, ועם הפסקת מלחמת התבל הפקידים הצעירים של "בית היתומים דיסקין" בתאוות שלטונם הרו והגו מזימה בלבם להחל תעמולה לשם שימת עטרת הרבנות הירושלמית על שכם מנהל מוסדם הרב הגאון הרי"י דיסקין ז"ל, וכשפגשה תעמולה זו בהתנגדות עזה מצד כולל אונגריה בראשות הרה"ח זוננפלד וממוני הכולל יצאו אז במחאה נמרצה ובדברים בוטים כנגד הרב הגאון רי"י דיסקין ז"ל, והרבנים הגאונים בתי דין הצדק שליט"א לא תמכו גם הם בידו, אז השתמשו הפקידים הצעירים כבר בחולשת זקנתו להכניס רוגז וכעס בלבבו ולקשור בשמו מלחמה כלפי רבני העיר, מלחמה מעין המלחמה אשר טעם הוא בזמנה את טעמה מצד הרה"ח זוננפלד, ושרבני העיר אלה הצילוהו אז הימנה.

⁷ גליון י"ד תרפ"ה.

⁸ מדברי הרב יהודה ליב מימון אל הרי"י דיסקין, בעת אחת הפגישות ביניהם: "...עוד בהיותנו ברוסיה, הכרתי את כבוד תורתו לא רק בתור גדול בתורה, אלא גם בתור חכם ופיקח. ידעתי או שלא היה כל כך קנאי, כמו שחושבים עליו בירושלים..." [ספר המזרחי, עמ' רנח, עין שם].

⁹ ראה בעניין זה עלון שבת הראי"ה גליון 89.

¹⁰ "וכאשר נתגברה המחלוקת עד כדי כך שבגאי בית היתומים עקלו את הדואר על-פי הממשלה, והגריי"ד נמצא במצור שחשב לעזוב את הארץ ולשוב לחו"ל, אמרו שכבר התחילו לארוז חפציו, אז התחיל האברך הצעיר (הגרי"מ חרל"פ) להרעיש עולמות. העיו לעלות לבית רבנו הגאון ר' שמואל סלנט ודפק על השולחן, וצעק בכל חום לבו ובהתרגשות רב"ו האם תעזבו שבנו יחידו של הגאון הצדיק יעזוב בחרפה את עיר קדשינו... הגרש"ס פנה אל הממשלה ע"י החכם באשי הספרדי והעיקול הוסר, או קבל הגריי"ד את הנהלת המוסדות תחת ידו החזקה והחרוצה" [בתוך החומות, עמ' 201].

רוגז זה הוא שקרב אותו הפעם על הרה"ח זוננפלד ולא ידע כעס מעצור כלותו חציו בצבור כולו בתתו את ידו גם הוא להפיקציה של "רבנות" כביכול, שבה עטרו את הרה"ח זוננפלד בכתב אשר ערכו לו ויחתמו לו פקדי "בית היתומים דיסקין" הם ונשוי הנוצרית די האן¹¹, ולא זכר עוד את דברי המרירות אשר כתב הוא בעצמו בזמנם עליו ושנתפרסמו כבר ב"קול יעקב".

עם התגברות חולשתו כן הוסיפו הפקידים הצעירים להבעיר את המחלוקת ולהשתמש בה בשמו¹² של הרב הגאון ר"י דיסקין ז"ל ומכיון שנתנה פעם רשות למשחיתים כבר לא הכחינו ולא שעו עוד גם אליו בעצמו בצערו אשר הצטער אח"כ על הדרכים המסוכנים שבהם הלכו מאז פקידים אלה לחורבנה של ירושלים ולהריסת מצבה של היהדות החרדית ולנוול שמה הטוב.

צערו זה התבטא לאחרונה גם על מעשה הנבלה האחרונה שנעשתה ע"י בנו ואחיו של פקידו הידוע משה בלויא בהתנפלותם על ראש הרבנים לארץ-ישראל והשליכם עליו כלי מים מגזוזטרת הישיבה אהל-משה¹³, אלא

¹¹ תרמ"א – תרפ"ד. משפטן, עיתונאי, משורר וסופר בשפה ההולנדית. נולד למשפחה דתית, אך נטש את הדת בגיל צעיר. התחיל את דרכו הציבורית כפעיל ציוני, ולאחר שהתחרד הפך לאויב של התנועה הציונית. נשא אשה נוצרית שהיתה מבוגרת ממנו בתשע שנים. היה יד ימינו של הרב יוסף חיים זוננפלד. פרסם שירי תועבה בספריו השונים, אשר את אחד מהספרים הקדיש לרב זוננפלד. בשנת תרפ"ד נרצח ע"י אלמוני.

עוד בעניין דה-האן:

מלבד מלחמתו בתנועה הציונית, לחם דה-האן גם נגד אישים כמו הראי"ה קוק; הוא הגיש נגדו תלונות ומשפטים, עמד מאחורי כתבי פלסתר שפורסמו בעניינו וכינהו 'רב החצר' [ה'הופרבינר']. את מנהיגי 'המזרחי' ואת רבני 'הרבנות הראשית' הוקיע כחבר פושעים. ראה עוד אודותיו: 'בתוך החומות', עמ' 335 – 336. וראה שו"ת 'שארית ישראל' אור"ח (להגרי"ז מינצברג זצ"ל), סי' יג.

מתוך מאמרו של הגאון רבי משה פריצקר זצ"ל בעניין דה-האן: "...לא עת לחשות, עת להשמיע קולי ברבים, ולמחות את אבן הטועים ומטעים בגודל השקרנות של צעירים מחרחרים. ואשר גם אחרי שנתפשו ספריו המתועבים על פני ארץ וחוצות. וחוב קדוש מוטל על כל מי שיראת ה' נוגעת ללבבו, לגלות קלונו למען הרים מכשול מדרך עם ה' ילדי צאן קדשים והמון הפשוטים שדעתם קלה, כי היכי דלא לגררו אבתריה, ולא יתגאלו בספרי המינות ולא ישתו מהמים המאורים בשירי תועבותיו. והנה לדאבון לבבנו נהפוך הוא, כי גם היום בוש לא יבושו לכנותו בשם "קדוש" "מורם מעם" ודכוותיה, ולהציג בשער עתונם קטע אחד משיריו. וכאשר יבואו ויטפחו על פניהם לאמר: ראו מה עשיתם ואת מי גידלתם? אף הם יצטדקו ויאמרו כי "כל זה כתב בתור משורר שאין לו קשר נפשי לזה, ומה בכך?" או לדור שכך עלתה בימיו, שימצאו אנשים הדוגלים בשם "יהדות חרדית", ומרהיבים בנפשם לומר כזאת לעיני השמש באין מכלים ולהעלות הדברים האלה גם בעתון הנושא עליו שם האגודה. ולא די להם במעשיהם הקודמים בהכריחם את היתומים ללכת בראש הלוויתו ולצעוק: "אוי, כי נפלה עטרת ראשנו!" אלא, כי עוד יוסיפו סרה לשנות באיוולתם לחזור ולחזור ולהדפיס, הלא למשמע און דאבה נפשונו!..." [מובא ב'אור חדש' גליון 9].

מתוך מכתב רבי משולם פייביש חודראו זצ"ל: "... כעת, לאחר שכבר נתברר ע"י כתביו וספריו שנדפסו המלאים חירוף וגדוף כלפי מעלה וברכת השם, שאולי עוד לא שמעתן און מעולם אף מפי עובדי כוכבים שבאוה"ע, להוציא מאחורי הגדר אם אין עצה אחרת לפחות יעשו נא עתה את חובתם לגדור ולבנות גדר סביב הקבר שלא תהי' שום אפשרות לקבר סמוך לו שום אדם מישאל אפילו הירוד שבירודים. כמבואר כ"ז בחז"ל שאסור לקבור חייבי מיתה הקלה אצל חייבי מיתה חמורה" קול יעקב ח' אב תרפ"ד.

¹² מתוך כתבו של הרמ"מ פרוש זצ"ל: "... כל דבור ודבור שיצא מפיו (של הרי"י דיסקין) נראים היו כמוחלטות וכפקודה קבועה במסמרים שאין לזוז אותם ולשנות מהם מאומה, שום איש ששמע דבריו לא ההין לשאול ממנו טעמים ונימוקים על דבריו הקצרים, וקשה היה לעמוד על סף דעתו התקיפה. ולפיכך יכולים היו מחוללי המחלוקת של הפרוד וההתנגדות נגד רבנו מוהרא"י קוק ז"ל לתלות בו בוקי סריקא, ולפרש כונתו לפי רצונם והשגתם, וחשבו שהוא מתאים לרוחם, לא ידעו ולא הבינו או שלא רצו לדעת את הסבות והגורמים מה שגרמו להיחס התמוה של הגרי"ד לרבנו למרות מה שאנו יודעים את יחסו הקודם להרב שהיה יחס של כבוד והכרת ערכו הרם כמו שמוכיח מכתבו הידוע שפרסם בזמן שלרבנו היה איזה סכסוך ביפו, ומכל הכבוד שחלקו להרב כשהיה מבקר בבית הגרי"ד כל פעם שהיה בא ירושלימה מיפו [בתוך החומות עמ' 202].

¹³ בחורף תרפ"ה ניסו שנים מראשי ה'קנאים' להתנקש בחיי הראי"ה קוק.

הנה תיאור מתוך העתון קול יעקב גליון ט' תרפ"ה: "על-דבר ההתנפלות על ראש הרבנים.. ביום א' זה ישבו הרבנים הגאונים חברי בתי הדין פרושים וחסידים בבית המדרש של הגאון מקליש ז"ל לגבות עדות כדתוה"ק מפי כל הנוכחים בדבר ההתנפלות שהיתה על ראש הרבנים לא"י הגאון רא"י קוק מצד מחוללי המחלוקת בירושלם מקבוצת דיסקין זוננפלד. לאחר החקירה והדרישה נתברר לפני הרבנים הגאונים הבד"צ כי התנפלות נוראה זו נעשתה בכונה תחלה ע"י בניו של משה בלויא, סופר "בית היתומים דיסקין" וכו', כפי שנתפרסם למדי בזמנו.

הנה מקצת ממכתבי גדולי ישראל אל הראי"ה בעקבות האירוע:

אגרות לראי"ה, אגרת קעג, מאת הגאון ר' אפרים אליעזר הכהן יאללעס זצ"ל אב"ד פילדלפיה: "בלב מלא גיל וחדוה, מעורב בתוגה וחרון על חילול השם הקדוש, קראתי היום התלגרמה של ה"איטא", כי ס"ק מאורנו ורבנו, ידידי שאהבה נפשי אהבה עזה וטהורה, ניצל מפח יוקש של קנאים פושעים ומורדים, אשר הרחיבו ידיהם ידי עשו לפגוע בשר התורה ונשיא ישראל. אוי לאזונים שכך שומעות! והנני בשמי ובשם חברי הרבנים המובהקים ובשם כל אנשי קהלתנו להגיש להדר גאונו את ברכתו העמוקה: יהא רעוא מן קדם שמיא שיתחדשו כנשר ימיו ושנותיו...".

אגרות לראי"ה, אגרת קעג, מאת הגאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא אב"ד קובנא:

"...בקוראי בראשונה במכה"ע על-דבר העובדא המגונה שנעשתה נגד כבוד הדר"ג, נשתוממתי ונבהלתי ולא האמנתי למראה עיני, אבל מכיוון שהם מתמידים לטפל בזה ואינם מפסיקים הלא דבר הוא, ולמיחש מיהא בעי,

שנחנק צער זה ברפיון זקנותו ובחדר אשר היה כלוא בו מבלי לצאת ולבא עוד זה ימים על שנים. [כ]שנתקבל מ"אגודת הרבנים החרדים" באמריקא המכתב לשמו בדבר מעשה זה ובדרישה לפטור את הפקידים החצופים השיבו עליו הפקידים האלה עצמם מה שהשיבו, וישימו על התשובה את תוי חתימתו מבלי שאול את פיו. עם פטירתו של הרב הגאון רי"י דיסקין ז"ל נסו הצללים האחרונים של מוראת-משמעת שהיתה חופפת עוד על פינת הפקידים האלה. הסכנה הצפויה מפניהם לעמדתה של היהדות החרדית גדולה עכשיו ביותר. ה' ירחם. אבדה גדולה אבד "בית היתומים דיסקין" ואבדה גדולה אבדה ירושלים התורנית בפטירתו של הרב הגאון רי"י דיסקין ז"ל. מטעם "הרבנות הראשית לארץ ישראל" הוכרז להלויה ובטול מלאכה. קהל גדול מאד, וילדי הת"ת ובית היתומים בראש נהרו אחריה. השתתף בהלויה גם ראש הרבנים לארץ-ישראל הגאון רא"י קוק וכל חברי הרבנות הראשית לא"י הרבנים הגאונים שליט"א. הספדים נערכו ע"י הרב הראשי הרב הגאון כמוהר"י מאיר והגאון ר' איסר זלמן מלצר מסלוצק ועוד רבנים ודרשנים רבים. כבן שמונים ושבע שנים היה במותו. תנצב"ה.

ואלך להביע לידידי הדר"ג רגשי השתתפות, לא בצער, כי בטוח אני שענינים שפלים כאלו לא יגאו ולא יגיעו למרום פסגתו, אלא השתתפות בבחילה, הוי, בושה וכלימה תכסה פנינו".

על נסיונות התנקשות נוספים, ראה: בתוך החומות עמ' 225; 'הד העם' י"א טבת תרפ"ח – מחאת גדולי ישראל. בתקופות מסוימות לא הורשה הראי"ה לצאת מביתו, בשל סכנת נפשות. כך למשל בהלווייתו של הרב י"ח זוננפלד, עיבב בית-הדין בירושלים את הראי"ה מלהשתתף בהלוויה, משום שחששו לסכנה לנפשו אחרי "משפט הרצח" הידוע (ראה להלן) שערכו לו מספר ימים קודם לכן, ואחרי מכתבי האיומים שקיבל על מקרה השתתפותו בהלוויה (ע"פ עדות הרש"א ובר זצ"ל).

בשנת תרצ"ג ערכו אנשי האגודה הירושלמית 'משפט רצח' לראי"ה קוק, בביהכנ"ס בתי ברוידא. הנה תיאור הדברים מתוך העתון 'דבר':

"זה ימים אחדים שירושלים החרדית נעשתה כמרקחה לשמוע מעשה חדש של אגודת ישראל שאינה בוררת באמצעים במלחמתה נגד הרב קוק. הפעם השתמשו לשם כך בחג הפורים ובצורה שאולה מ'הפושעים' החופשים... הציגו חזיון של שנאה מטורפת לרב קוק... בליל חג הפורים בבית הכנסת שבבתי ברוידא... ע"י הסתדרות הנוער של אגודת ישראל 'חנוך לנוער'... לעיני המון נערים מסוג זה ובוגרים רבים ערכו משפט פומבי על הרב קוק. המסדרים הושיבו בית דין של שלושה לשפוט את הרב קוק שדמותו הוצגה על הבמה על-ידי ילד בן 17 מאופר בפאות ובזקן כמו לנאשם. המשפט התנהל לפי חוקי הגוים... הקטיגור טען שהרב קוק הוא רשע ועובר ישראל ודרש את העונש החמור ביותר – להפקיר את דמו. בית הדין הוציא פסק דין שהרב קוק חייב מיתה. אז הופיעו 'שליחי בית הדין' עם רובי הפורים ולעיני הילדים הנאספים ירו ברב האנשים. כשנפל ארצה עוד נמשך מחזה הניוול: בא 'רופא' לבדוק את המת והכריז שעדיין יש בו רוח חיים, אז יצא כרוז בית הדין והכריז לקהל הילדים והנערים: 'רמסוהו ברגלים, עודנו חי הימחשמוניק קוק'. וקהל נערים יצאו ובעטו במתחפש ורמסוהו ברגליהם עד שהודיעו שמת והוציאוהו מהבית. דבר הנבלה הזה עורר רעש גדול בין החרדים ואפילו בין אנשי הישיבות והת"ת הקרובים לחוגי אגודת ישראל".

עדות מנחם פרוש ז"ל בזקנותו, כפי שפורסמה בעתונות: "...התפתחות מעציבה כל כך, שרודפת אותי כל ימי... אחד השופטים היה ר' שלמה זלמן פרוש. אני גילמתי את דמותו של הרב... משחק זה עורר הדים גדולים מאוד וסערה עצומה, בית-הדין התכנס לשיבת חרום וציוה לפטר את הרב שלמה זלמן מתפקידו כמנהל חשבונות בשיבת 'עץ חיים' ולהרחיק גם אותי מהשיבה". עוד פרטים על הפרשיה הזאת, ראה בכתב העת 'דורות' של העדה החרדית, אדר תש"ע.

ט' שבט תרפ"ג

[מכתב הגרי"א הדם לגרי"י דיסקין (א)]

מכתב גלוי (א)

לכבוד הרב הגאון וכו' מו"ה יצחק ירוחם דיסקין נ"י שלום וברכה. בימים האלה נתעוררו רבני ונכבדי עיקת"ו לשים קץ לשערוויית המחלוקת¹⁴ אשר ללהב יצאה על-ידי מתי מספר של אנשים המתלכשים בעו"ה [בעוונות הרבים] במעטה היראה וממיטים שואה על עיר קדשנו והמחוזות בין ברוחניות ובין בגשמיות. על ידי מחלוקת ממארת זו ירד קרן תוה"ק וכבודה פלאים, ועיני כולנו רואות וכלות כי החופשים ופורקי העול מתגברים ועושים חיל והולכים ונבנים על חורבנם של היראים. באספה גדולה מסלתה ומשמנה של היהדות החרדית שהיתה בבית הרב הגאון וכו' מו"ה דוב אברומוביץ נ"י דנו הרבנים הגאונים דעיר קדשנו על מצב איום זה ומצאו שאין עצה ואין תרופה אחרת להעלות ארוכה לשברה של היהדות החרדית כי אם בכינוסם של כל המוני החרדים להסתדרות אחת, שאין לפניו שום מגמות מפלגתיות ושום פניות אישיות לשם כי אם כשמה כן היא "הסתדרות הקהילות שומרי התורה" לשם הגנה חזקה ומאוחדת על עניניה ועל עמדתה של היהדות החרדית באה"ק. ההחלטה הזאת מצאה לה הד אדיר בלב כל יראי ה' האמיתיים והישרים, הכואבים והנאנחים באמת ובתמים על מצב עיר קדשנו המושפלת עד עפר. וכולם שמחו על הכנוס הזה כעל שלל רב, ונזדרזו לתת את ידם להסתדרות זו בחפץ לב ובשמחה של מצוה.

אפס – כאשר בכל דבר נעלה ונשגב הנוגע ביחוד לחזוק התורה והיהדות – ניצב גם פה השטן להיות לפוקה ולמכשול, וזה מקרוב יצאה להקת-צעירים ובראשה הפקידים הצעירים של בית היתומים העומד תחת הנהלת כבוד תורתו ה"ה מלמד בית-היתומים האברך רפאל קצנלינבויגן¹⁵ וסופר בית-היתומים האברך משה בלוי¹⁶

¹⁴ סיפר הרב שבתאי בורנשטיין זצ"ל: פעם אחת שאלתי את הראי"ה, "מדוע כבודו מתרעם על רודפיו? ואם כי הם בלתי צודקים – אבל כבודו הרי הוא מלמד זכות על כל ישראל, והם הרי בכלל ישראל!" ענה לי הרב בזה הלשון: "הם בעלי מחלוקת, ואין ללמד זכות על בעלי-מחלוקת" [שבחי הראי"ה עמ' רנב].
¹⁵ נולד בשנת תרמ"ד בירושלים, מילדותו נחשב כעילוי. חמיו היה ר' מרדכי לייב רובין, ראב"ד העדה החרדית. עמד בראש משלחת אגודת ישראל בירושלים לכנסייה הראשונה בוינה תרפ"ג. חתם על כתב המינוי של הרב יוסף חיים זוננפלד לרבנות העדה החרדית. כתלמידו של הרב יצחק ירוחם דיסקין, וכמנהל 'בית היתומים דיסקין', נפלה לידי ירושת המהרי"ל דיסקין, ובתוכה כתבי תורתו. מעורכי העתון 'קול ישראל'. בסוף ימיו, בעקבות נזיפה אישית שקיבל מבעל ה'חפץ חיים', הפסיק את מלחמותיו כלפי הראי"ה קוק. נפטר בירושלים בכ"ג ניסן תשל"ב.
¹⁶ משה בלוי (תרמ"ה – תש"ו). מראשי אגודת-ישראל הירושלמית, ומעורכי העתון 'קול ישראל'. ספרו 'על חומותיך ירושלים', המספר בין היתר על מלחמות הקנאים נגד רבני ירושלים, זכה לתגובות חריפות מאוד, ראה באריכות בספר 'בתוך החומות', ובמיוחד בעמ' 306. הרצי"ה פרסם מאמר תגובה בעקבות הופעת ספר זה, הופתח כך: "כאשר הובאה אלי החוברת הנקראת בשם 'בין חומותיך ירושלים', ובה הרבה דברי שקרים וביזויים על אודות אממור" הרב זצ"ל, הנני בזה מחוייב להודיע בירורי דברים הללו...". [לתתיבות ישראל ח"ג עמ' קעו, מאמר 'לכבודו של גאון בישראל'].

אודות משה בלוי:

הראי"ה קוק, שידע כי מ' בלוי הינו האחראי להרבה ממעשי הפגיעה ברבני ירושלים, התבטא ואמר כי בטוח הוא שהארץ הקדושה תקיא את מ' בלוי, ועל עפר טמא תהיה מיתתו! שנים חלפו, והפרשה כמו נשכחה. והנה נשלח מ' בלוי בשליחות "אגודת ישראל" לחו"ל. כשגמר הלה את שליחותו, הפליג באונייה בחזרה ארצה, ופתאום החלה הרעה בבריאותו. מחלתו התגברה, ולא היה מנוס לרב החובל אלא להחזיר את האונייה לאיטליה. הכניסוהו למנזר בית חולים, ושם מת תחת צלב שהיה תלוי על הקיר. זקנים ספרו, כי כשהחזירו את הנפטר לארץ ישראל בקושי הצליחו לחלץ את גופת הנפטר מיד רב החובל שרצה להטילה לים, אחר שפחד ממחלה מדבקת באנייתו. וסיפר זקן אחד מוקני ירושלים, נאמן ובר אוריין, כי הוא ראה את גופת הנפטר שהיתה מאובקת באבקה לשימור הגופה ממצב רקבון, והמראה היה נורא! כזה היה גורלו של אדם, על אף שהיו לו זכויות בפעילותו עם הציבור בתחומים אחרים, אך חילול התורה – ביזוי תלמידי חכם – הכריע את הכול, ומת מיתה משונה וגופו נתחלל במקום טמא [על-פי 'שיחת אבות', פירושים, פרק ד'. 'הנשקפה כמו שחור' פרק ו', ועיין שרשרת הדורות, ח"ג עמ' 184].

ואמר הגאון רבי זבולון זק"ש, שפעם אמר לו סבו הגדול, הגרי"מ חרל"פ זצ"ל, כי מי ש'התעסק' עם מרן הראי"ה זצ"ל, לא ניקה בעוה"ז ובעוה"ב. והדבר ידוע ומקובל אצל זקני ירושלים. מתוך כרוז שפרסם הרצי"ה קוק: "חיוב מחאה... אנשי האגודה הידועה, שהם כיבו אורו של עולם, שפכו דמיו וקיצרו חייו של מרן אבא הרב זצ"ל, אשר אמר על 'מנהיגים' הידוע כי הארץ תקיא אותו, וזה נתקיים במילואו

ומתנפלים תחת שמות גלויים ונסתרים על גדולי וגאוני וצדיקי אה"ק ומבזים את התורה באופן סולד את הלב ואת הנפש של כל החרדים בעם, וכל האמצעים כשרים בעיניהם עד כי בוש לא יבושו להתיצב בשער ולהעליל עלילות¹⁷ כי "הרבנות הראשית לארץ-ישראל" עומדת או תעמד בזמן מן הזמנים תחת רשותו של "ועד העיר" או ה"ועד הלאומי", במקום שהכול יודעים שהמוסד הדתי העליון הזה הוא בלתי-תלוי ואיננו עומד תחת רשותו והשפעתו של שום ועד ושל שום מוסד, וכיוצא בעלילות אלו על בית-הדין לערעורים (עי' ספורנו על הפסוק ואתה תחזה שבתורה), על ועדת היועצים (שכידוע כל תפקידה היא של מועצה על הסדור המשרדי החיצוני בלבד) ועל שאלת מלוי מקומו של הגאון ר' יונה ראם זצ"ל¹⁸ וכו' וכו' – וכל העלילות הללו לא באו כי-אם להחזיק במחלוקת ולחתור חתירות תחת יסודה של הסתדרות היראים.

דברי חרפות ובוז של צעירים כאלה וכאלה לא יגרעו מכבודם של גאוני ומאורי אה"ק דבר. נערץ ונכבד הוא כבודם על פני כל היראים האמיתיים, שכולם רואים בהם חומה בצורה לכל דבר הנוגע לחזוק התורה"ק¹⁹. מראש ולא בסתר נלחמה הרבנות הראשית נגד זכות הבחירה לנשים בועד הלאומי; נלחמה בחרוף נפש ובכל עוז. הרבנות הראשית היא שנלחמה כלפי הממשלה, נגד אשורי נישואין אזרחיים וגם יכלה. היא שנלחמה נגד השארת הקדשותינו בידי כהני הדת האישלמית, והיא שלא הזניחה את גובה תפקידה להגן על שמירת שבת קודש²⁰ בכל פנות חיינו (עי' למשל גם הודעתה הרשמית של ה.מ. הנציב העליון) – והיא שנושאת במסירת-נפש את דגל התורה והיראה ברמה, ומרימה את קרן התורה"ק בגאון, ואת צביונו של "ישראל סבא" בכל עז והדר. מכבודם של רבני אה"ק לא יגרעו דברי הפלסתר ולא כלום, וכל יצר מחשבות לב הבלברים הללו היא אפוא רק זאת להפיל קטגוריה ולערער את אושיות הסתדרות היראים אשר כל-כך עמלו בה מייסדיה. על זאת אפוא ידו

בצאת נשמתו בחוץ לארץ, בדרך נסיעתו בשליחות האגודה, ובצילו של אותו האיש הידוע, הנקרא בדברי חז"ל (גיטין נז.) פושע ישראל, שעשאוהו נכרים עבודה זרה, כלשון קדשו של אאמור"ר הרב זצ"ל. והרי דינו של המבוזה תלמיד חכם ברור ומוחלט ומפורש בהלכה הפסוקה, בסימן רמג, שהוא מנודה ומוחרם, ורביצה בו האלה והקללה, דכתיבא בספרא דאורייתא, והרי הוא אפיקורס מוחלט, כמפורש בדחו"ל בגמרא ובפוסקים וכו'...". להלכות צבור כרוז קל.

דוגמא למאמר בו הוא ביזה את הראי"ה קוק באופן חריף: בכתב-העת ארטאדאקסישע בלעטלעך ט"ו סיון תרצ"ג, עמ' 16.

מתוך מכתב הרב שמעון דייטש זצ"ל: "...בהאמיני לתומי שחתימת הר"ח זוננפלד היא נכונה הלכתי וקימתיה אצל הרב ד"ר קליין שכתב עליה בזה"ל "ידעתי ומכיר אני את חתימת ידידי הרה"ג ר"ח זוננפלד כי זה חתימת ידו". והנה בשובי לעיה"ק ובהראותי המכתב במקרה לר' שמואל זוננפלד ע"ה קפץ וצוח בקול מר: "חתימת אבא זו מזויפת היא. משה בלוי עשאה. אין זו חתימתו של אבא. והלא תבין כי אי-אפשר הדבר שאבי יחתום ביחד עם הרי"י דיסקין בשעה שהוא אתו במחלוקת מיום באו לירושלים. וכל הרואה ומכיר את חתימת אבא הלא תיכף יכיר ויזכר שהחתימה מזויפת, על ידי כותב המכתב משה בלוי!" [קול יעקב י"ז אדר א' תרפ"ד].

¹⁷ הגאון רבי ישעיה הורביץ זצ"ל אב"ד צפת: "...וכאן מצא בעל חוב לגבות את חובו, הלא הם הצד שכנגד, הרגילין להפטיר ב'הודע את ירושלים' וגו' (עי' מגילה ב"ה ע"ב וד"ל) ולהסתכל על כל דבר בעין מהופכת לרעה, הם תפסו את כל הענין בהיפך, כי זה הריסת הדת ח"ו, הוליכו שולל את שני הרבנים הזקנים לאסור אסור על כל האספה. וביום שלפני האספה, יום י"ג אדר הראשון גזרו תענית בתקיעת שופר. ואנחנו כל רבני א"י ת"ו, בגילה וחדוה התכוננו להאספה הקדושה והנכבדה... [יבוא שילה, עמ' קמג].

"מעשה שערוריה של אנשים רעים וחטאים שיצאו בחוצפה למחות נגד בחירתו להרב הראשי את מו"ר הכהן הגדול מאחיו הגאון הגדול איש האשכולות ירא ושלם ותיק וחסיד וכו' וכו' מרא דארעא דישאל בקש"ת מוה"ר אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, וכ"כ רבה רעתם וכבדה חטאתם להדפיס ולהפיץ כתבי פלסתר על אותו גאון וצדיק שליט"א אשר תסמר שערות השומע. ובאסיפה הפומבית אשר הייתה בהיכל הישיבה הגדולה במאה שערים דרשתי את המאמר הזה על עלבונה של תורה ... על זילותא בכבודו של שר התורה" [יבוא שילה, עמ' קכג].

¹⁸ עוד על העלילות, ראה בדברי הרש"א ובר, בתוך כתב-העת אור חדש גליון 8.

אודות ר' יונה ראם ויחסו לקנאים, ראה בהספדו של הרב שמואל אהרן ובר זצ"ל על ר' יונה ראם, ראה דברי הרש"א ובר, הובאו בגליון אור חדש שם.

¹⁹ "הלוחם היחידי בדורנו עם כל שולחי יד במקדש ד' ובתורתו, הנהו אך מרן הגאון הרב (הראי"ה) שליט"א, לא רק בהיותו סגור בביתו כשאר לוחמים, אלא גם בתוך הקרב, יוצא הוא אל המערכה ולוחם איתם פנים אל פנים, בדברים של טעם, וכשהוא פותח את פיו בקדושה ובטהרה, הכל נעשים כאילמים, כאשר ידענו מכבר וידוע לכל מקורביו", מכתב הגרי"מ חרל"פ לרב חנוך צבי הכהן לעוין, קיץ תרפ"א.

²⁰ מתוך פרוטוקול ועידת הרבנים בעניין הפירוד בירושלים, כ"ו אדר א' תרפ"ד: "...הרב זיסל חבס: עוד בהוסד הסניף המקומי של אגודת ישראל בירושלים היה הוא שנים אחדות סגן יושב ראש "אגודת ישראל" היקרה והחביבה עליו, אולם עמדתו של החוג הידוע, של הסניף המקומי, שהתחיל להתנפל על כל ראשי המוסדות הבריחודו להסתלק ממשרתו, ובתור עסקן בועד משמרת השבת, שראש הרבנים עובד בו בכל לבו ובמסירת נפש גדולה, יודע הוא ועד, עד כמה חתרו אנשי הצד הידוע תחת זה ועלולים היו לסכן גם את קדושת השבת רק מפני שראש הרבנים הוא הרוח החיה במעשי הועד והוא הפטרון שלו, לכתחילה בקשו גם הם להשתתף בעבודה זו והוא אמנם בא לפעמים עם הר"ח זוננפלד. ואח"כ, כשהרגישו הללו כי סוף סוף רוח החיה בפעולות ובמעשים הוא ראש הרבנים, הזניחו את כל הענין מהם ולא דאגו כלל גם לקדושת השבת ומוטב לסכן גם זה בחתירות ובעלילות שוא. הוא הביא עובדות אחדות המוכיחות את צדקת דבריו". [מתוך קול יעקב דאז].

הדווים, והקהל החרדי נרגז כפעם בפעם נגד הנהלת בית-היתומים שנתהפכה בזמן האחרון למקל-רועץ, ושפקידיה הצעירים עומדים בראש מפיחי קריה ומשביתי שלום העיר. ובחוסר על כבודו ועל כבוד המוסד שעליו פרנסת כת"ר, ובדוני את כת"ר לכף זכות, שקרוב לשמוע שאין לו ידיעה ברורה מהנעשה אחורי גבו²¹, ע"כ אמרתי לצאת ידי שמים ולהעיר את אזני כת"ר על הנחיצות שבדבר לפקוד על הפקידים הצעירים שיחדלו מזר מעשיהם אלה ויקדישו את זמנם ומרצם לטובת בית היתומים, ובלי להתערב במה שאינו מחוג תפקידם, ולבלי לתת ידם למחרחרי ריב ומדון והורסי אושיות עמדת החרדים. אקוה שכבוד-תורתו יכיר בצדקת דברי, שהם הוד קולו של כל הקהל החרדי וישים לבו הטהור לסדר את הדבר יפה שעה אחת קודם, ובזה אחתם בכרכת וברב תודות למפרע.

בכבוד וידידות

הק' יקותיאל איסר הדס

²¹ הגרצ"פ פראנק: "...על הזקן הזה (הגרי"י דיסקין) רובצת השפעת נערים סופרים שהם עם... יטוהו לכל אשר יחפצו ומקבלים ממנו חתימות על כל תעלוליהם, ולפי השערתי אין הוא אשם כלל כי הוא אינו רואה בכתב וגם החתימה קשה לו, והסופרים עשו לו חתימת ידו בדפוס של חותם ממש בכתיבת ידו והם כותבים וחותרים כל מה שירצו, ואוי לו לדור אם סופרים ונערים כאלה ושועלים קטנים המה מנהיגיו".

ט"ז שבט

[מכתב הגרי"א הדם לגרי"י דיסקין (ב)]

מכתב גלוי (ב)

לכבוד הרב הגאון וכו' מו"ה יצחק ירוחם דיסקין נ"י שלום וברכה. לפני שבועים מצאתי החובה בנפשי לעורר את כת"ר על הנחיצות להזהיר מצדו את הפקידים הצעירים של "בית היתומים דיסקין" המלמד והסופר ה"ה משה בלוי ורפאל קצנלבוין שיחדלו ממעשה הנרגנות ובזיון התורה שהשקיעו את עצמם בו זה כמה, ושלדעתי חוץ מהחורבן²² שהם מביאים בזה לכל קיומו של הצבור החרדי בירושלם, והכוח הניתן על ידי זה להסטרטא אחרא להגדיל את כוח החופשים²³ דקיימי עלן ככסלי לאוגיא²⁴, הרי הם עלולים לגרום גם נזק גשמי לקופת בית-היתומים. המחזיק יותר ממאה יתומים, ושהוא מקור פרנסה גם להם לגם לכת"ר ולכל הגבאים הנכבדים שיחיו.

והנה לשמחת לבבי, דברי היוצאים מן הלב נכנסו ת"ל [תודה לאל] ללבבו הטהור. וכבר נרגש שנוי דמינכר באופן ההתנפלות של הפקידים הצעירים הנזכרים, שבמקום שעד עתה היו מגלים את פרצופם במצח נחושה והיו חותמים את שמותיהם בגלוי על כל העלילות הנמבזות שהיו בודים על גדולי וגאוני התורה והיראה המפורסמים, נשתנה עכשיו העניין לטובה שמאמריהם באו כבר בלי שם ובצורת כתבי-פולסתר, שכבר לא יעשו שום רושם על כל מי שמוח בקודקודו.

אולם לקיים דברי חז"ל "המתחיל במצוה אומרים לו גמור" הנני מוסיף לבקש את כבוד-תורתו שיואיל לעמוד על המשמר ולהוציא מתחת-ידו דבר ולא חצי דבר²⁵, ולהזהיר את פקידיו הצעירים שיחדלו מזר מעשיהם לגמרי וללמד לתועים בינה שיכירו את ערכם ולא יתלכשו באצטלא שאינה שלהם. לא יטפלו דברים אשר לא כן על אספה גדולה שהשתתפו בה כל גדולי אה"ק ונלחמו במסירת-נפש בעד כל קוץ וכל תג מדברי תוה"ק, ולמה יכניסו את ראשם בעניינים ציבוריים, כגון בענין הגדול של "התאחדות הקהילות שומרי תורה" בירושלם, ומכל שכן בעניני דת והוראה הנוגעים לרבנים ולגדולי תורה, והנה שאלות כאלה כענין בית-הדין לערעורין, ופסק-דין שלא בפניו, ומסירה לערכאות את המסרב לקיים פסק-דין של תורה (כגון כותבי-הפולסתר הצעירים מאיר סמניצר²⁶ ויוסף הופמן²⁷, שהתריזו פניהם ברבנים ועמדו במרדם ובסרובם עד הסוף) אילולי היו עולות על

²² מתוך מאמר הגרי"מ טוקצ'נסקי זצ"ל: "...בכל שאר עניני התורה והמצוה - מלחמה תכופה ותדירה לו עם השטן והוא עומד על נפשו, ורק בפרט יסודי ועיקרי זה עושה שליחותו להפריד בין אחים לדעה, גם עד כדי להרוס ולכלות כל קדשי ישראל. ונמצאים "מהדרין מן המהדרין" במצות שהם גם מהדרין מן המהדרין למלא תפקיד הממונה על פירוד ישראל. ... אנשים המוסרים נפשם על כל שום עבירה קלה, דשים בעקבם את הלאו האיום והנורא "לא יהיה כקורח", והלאו הזה שבו תלוי שלום ישראל וירושלם, ושבגללו נחרב בית ישראל ובית מקדשו - היה לתמהוננו למשחק או "למצוה" לאיזה אנשים משלומי אמוני ישראל. לנגד עיניהם הם הולכים ונחרבים יסודי עולמנו היכלי התורה והדת בתי מקדשינו המעטים בתוככי העיר הק' האחת לנו בתבל, ואין שום אפשרות לכל המתריעים להכניף צבור לדעה אחת, לרפא את מזבחנו ההרוס, ולהמציא תרופות הידועות והמצויות לכל צבור וקהל! כדאי להם שהכל יחרב ולא יחרב הפירוד!" [קול תורה, חוברת ז-ח, עמ' כב].

גדולי ישראל התבטאו בחריפות בייחס לעונשם של אותם 'קנאים'. כך למשל הגאון ר' אברהם ברוך אבא רקובסקי זצ"ל, שהיה מגדולי מורי ההוראה בירושלים, היה אומר כי "כל אלו שחרפו את הראי"ה קוק, לא יצאו מן הגיהנום".

²³ מתוך אגרת הגאון רבי משה קלירעס זצ"ל אל הגרי"מ חרל"פ: "וגם כאשר שמעתי שיש עוד קונטרס מהרב הגאון האדיר, ראש משביר, מהרא"י קוק שליט"א, בדבר החברה "דגל ירושלים", מאוד חפצתי לראות האמור בו, אם יש לו אפשרות לשלחו אלי. נפשי בלתי לדעת אם החרדים עושים איזה דבר בעולם. וברור הדבר כי אם החרדים היו מתאחדים, היו כל החופשיים לאפס ואין, כי מעט מן האור דוחה חושך הרבה. אך דא עקא, שהחרדים אינם עושים כלום, ואדרבה, בקטרוגיה שבפיהם ושבניניהם הם נותנים מקום ועוז לחופשיים" [מגנוזי מרום עמ' ק', בתוך הספר זבד טוב].

²⁴ ראה ברכות ו. - תניא אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המזיקין אמר אביי אינהו נפישו מינן וקיימי עלן כי כסלא לאוגיא.

²⁵ ע"פ סנהדרין פו.

²⁶ מקנאי ירושלים. היה ממקורביו של הרב זוננפלד, ונבחר לאחד מחברי מועצת 'ועד העיר האשכנזי' הישן. מחבר הפשקוויל 'קול גדול' כנגד ספרו של הראי"ה קוק 'אורות מאופל', בו הוא קובע כי הראי"ה "לא נופל הוא מש"צ ימ"ש". הוא נשפט למאסר, יחד עם רעו עקיבא פרוש. הראי"ה ביקש לפדותו, אך הוא סירב לכך מכל וכל. רק כאשר הגיע ידו יוסף לוי חגיז, הסכים להיפדות על ידו. באחד ממכתביו הוא מספר "אנוכי הייתי מהאזהבים

השולחן לפני עשר שנים בשעה שכוחו של כבוד-תורתו היה עמו בודאי שהייתי שמח לשאת ולתת עמו בדבר הלכה, ובודאי שכבוד-תורתו היה מודה על האמת והיה מפרסם בעצמו את צדקת הנהגתה של "הרבנות הראשית לארץ ישראל", וכמו שהעיד במכתבו על ראש הרבנים לארץ-ישראל מרן הגאון הצדיק רא"י קוק שליט"א²⁸ שכל עשיותיו לשם שמים²⁹, ועכשיו שלדאבון-לב ירדה החולשה, לזאת עצתי אמונה שכבוד-תורתו יגער את ידי פקידי מלעסוק בשאלות כאלו, ולחזור בפניהם את מה שהיה מרגלא בפומיה דכבוד-תורתו בפני קהל ועדה שזה שנים רבות שלא היו כרבנים אלה בירושלם לגדלותם בתורה וביראה ובהוראה³⁰, ואם בימים מקדם היה כבוד-תורתו מריץ אליהם את כל השאלות בענייני אורח-חיים בין של ביתו ובין של אחרים³¹, על-אחת-כמה- וכמה שחוב קדוש על כבוד-תורתו עתה לצוות לפקידי הצעירים שעליהם לדעת שבכל דבר שיש לו רק איזו שייכות שהיא לדת ולהוראה יש לנו תודה-לאל על מי לסמוך, וחזקה על רבני ירושלם שלא יוציאו מתחת-ידם דבר שאינו מתוקן, וכאשר יודע גם אני כי טעמם ונמוקם עמם וממקום קדוש יהלכון מדברי הראשונים והאחרונים ז"ל.

ובתקוותי שכבוד-תורתו ישים לבו הטהור לדברי הצודקים היוצאים מלב נשבר על שבר היראים ועל חלול כבוד התורה. אקצר גם הפעם ואומר שלום וישע-רב, והנני מתכבד לחתום בכבוד וידידות

יקותיאל איסר הדס

(רב ממישאד בליטא).

והידידים היותר חשובים של אביו ואחיו (של הראי"ה)... הם החזיקו אותי במילי דמיטב, ובפרט כשבא אותו האיש להיות רב פה אז שלחו לי לעיתים תכופות כסף הגון". כל ימיו היה שומר את פיו כל חודש אלול בתענית דיבור עד אחרי יום הכיפורים. בשנה שהלך הראי"ה קוק לעולמו, פרץ מאיר את גדרו. היה זה כאשר שניים ממיוודעיו הלכו להלוויתו של הראי"ה. בסערת קודש ערך על כך מחאה גדולה, על שחילקו לו כבוד [על-פי: כתב-העת דורות, גליון כ"ט-צ"א].

²⁷ מכותבי הפשקוויל 'קול גדול' נגד הראי"ה קוק.

²⁸ "מרן הגאון ר' יצחק ירוחם דיסקין שליט"א היתה לו אהבת-נפש עם מרן (הראי"ה) שליט"א (עד אשר) השטן אי אפשר (היה) לו להניח זה, והבעיר תבערה לחלל קדושת ארצנו הק', והפריעו שלום העיר לקרוע את העיר לגזרים, ושיהיה איש את רעהו חיים בלעו, והצליחו גם להפריד בין הדבקים גאוני ארצנו הקדושה", עדות הגרי"מ חרל"פ, באגרתו לר' צבי העניך לעיין, כסלו תרפ"א.

יש לציין, כי בתקופה מסויימת כיהן הרי"י דיסקין כנשיא תנועת 'ירושלים' בארה"ק, תנועה שהוקמה ע"י הראי"ה קוק. ראה: ספר המזרחי, עמ' 113.

²⁹ מתוך אגרת הגרי"י דיסקין [בספר אגרות לראי"ה אגרת נט]: "...עליכם ללחום מלחמת מצוה בכל עוז, להעמיד הדת על תלו, ולהשיב כבוד הרב למקומו כראוי לו. עמדו נא והתחזקו לעמוד בימין מורכם ומאורכם ידיד נפשי הגאון הגדול הצדיק המפורסם מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א. אל דומי לכם, ואל תרפו ידיכם לגדור הפרץ אשר בכם עם קדוש. וד' עמכם להצליח על דבר אמת לעמוד לימין צדיק נשגב אשר כל מעשיו רק לשם שמים לבד...".

מדברי הרי"י דיסקין לרי"ל מימון: "...הוא רוצה לייסד רבנות ראשית בארץ ישראל, ובראשה יעמוד הרב קוק. למרות חלוקי הדעות שביני ובינו, יודע אני שהוא רב גדול בתורה, כל מעשיו לשם שמים, וראוי ומתאים הוא להיות ראש הרבנים בארץ ישראל..." [ספר המזרחי, עמ' רנח].

³⁰ מתוך הספרו של הרש"א ובר זצ"ל על הגאון ר' יונה ראם זצ"ל: "היה מעשה ואחרי כבוש האנגלים נקראה אספה גדולה בבית הועד הכללי "כנסת ישראל" לדון בדבר שאלת הרבנות. עמד הגרי"י דיסקין ואמר לפני כל הנאספים את הדברים האלה: "זה שנים רבות שלא היה לנו כרבנים גדולי תורה וצדיקים אלה בבית דין. לו לעצתי תשמעו תחזקו ותאמצו בכל עז את ידי בתי-דין אלה, וזה יהיה הפתרון הרצוי להשאלה שדנים בה". מתוך כתב-העת אור חדש, שם.

³¹ "הנה כי כן העבודה המעשית של הרבנות המקומי מרוכות היתה גם או בידי בתי הדין, בידי הרבנים הדומציי"ם. כשנפלה, למשל, איזו שאלה דתית בביתו של הגרי"י דיסקין היה הוא מריצה לפני רבי יונה להורות עליה. לפניו או לפני הרב הגאון הראב"ד מוהרצ"פ פרנק. כך עשה הגרי"ח זוננפלד וכך עשו כל תלמידי החכמים וגדולי ירושלם, ואף אלה שהיתה להם פרקטיקה רבנותית בעבר. את שאלותיהם הריצו לרב זה או אחר, מבד"צ הפרושים או החסידים". אור חדש, שם.

ל' שבט

[מכתב ר' יוסף כהן לגרי"א הדס (א)]

מכתב גלוי.

לכבוד הרב הגאון המפורסם מוה"ר יקותיאל איסר הדס שליט"א, הרב ממישר.
את מכתבו הגלוי הראשון והשני להרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין נ"י קראתי ושנית בתשומת לב. מצאתי בדבריו האמיתיים והצודקים קצת קורת רוח להרגיע מעט את ליבי אשר כסיר ירתח על השערוריה הגדולה מאין דוגמתה אשר קמה ונהייתה לעינינו בעי"ק, שלהקת צעירים קלי הדעת והיראה התקוממו פתאום כאיש אחר והתלבשו במעטה היראה³², ובצביעות נוראה³³ הם מתנפלים על רבני ירושלים השכם והערב כדיבות נמבזות ובעלילות שפלות. היום בושו לא יבושו להעליל על גדולי הרבנים ומורי הצדק שהתמכרו להחופשים, ומחר יעזו פניהם לכנותם בשם "חרדים מתונים", בשם "רבנים מטעה"מ", ובשם מתקנים בדת. באופן שהתמימים העומדים בריחוק מקום³⁴ לא יוכלו בשום-אופן לצייר להם ציור נכון ממצב הדברים כמו שהוא, כי פה עומדים רבני ירושלים הנושאים בעבודת הקודש, גאונים וצדיקים שמסרו את נפשם על התורה ועל היראה, ועמהם כל הקהלה

³² בעניין התחפשותם של הלוחמים ברבני ירושלים ל'קנאים' ו'חרדים':

מכתב מאת ה'ועד הפועל של הסתדרות המזרחי, סניף ירושלים', בשנות הצדי"ק, אל מערכת 'דואר היום': "...ירשה לנו להביע צערנו ... על הפרסום לקומוניקט הרשמי של 'אגודת ישראל' בדבר שאלת הרבנות הראשית והירושלמית. כוונתו ... להבליט כי המנוח הרה"ג קוק ז"ל שדנים על מנוי לממלא מקומו, לא היה רבה של היהדות החרדית אלא של קהלת הועד הלאומי, ועל כן - אין ל'יהדות החרדית' וליהודים החרדים שיצאו מועד הלאומי כל ענין בשאלה זו. וכן לעשות רושם בחו"ל ובתפוצות, כי היהדות הדתית בארץ ישראל גבאי בתי הכנסיות וראשי המוסדות עומדים תחת השפעתה של 'אגודת ישראל', מחכים להוראותיה ונשמעים לפקודותיה, ואשר על כן היא מצוה אותם לא להזדקק לענין הזה. העתונות הקיימת בארץ-ישראל יודעת כמונו וכמו אנשי 'אגודת ישראל' עצמם, כי מכל העשרות הרבות של בתי כנסיות בירושלים ספק הוא אם נמצאים שלושה שהשפעתה של האגודה ניכרת בהם ברב או במעט, וכל מוסדות הצדקה והחסד ובתי האולפנא של היהדות הדתית מלבד אחד או שנים מתנערים מהם ומהשפעתם."

מתוך כרוז רבני ירושלים 'מחאה גלויה והבעת צער': "... בשם 'התורה' האם משפילים את כבוד התורה. בשם 'יראת שמים' הם מחללים שם שמים. מסכסכים יראים ביראים, חרדים בחרדים, זמפרידים אלופו של עולם'. הרבה יותר ממה שמתגרים במפירי תורה - מתגרים בנושאי דגל התורה. מתנפלים על רבנים וגדולי תורה אם רק אינם נכנסים ב'חברת בעלי מחלוקת'. ובמעשיהם פוררו את קהילת החרדים..."

³³ אגרת הגאון ר' שמעון וינוגרד אל הראי"ה: "...אישי כהן גדול, בסוף דברי הרשני לומר דבר אחד לפניך: אל ישים לב להני בריוני בני-בליעל המכאיבים כקוצים ומרבים טומאה. יודעים אנו את שמותם ומשפחתם, וזה דרכם כסל למו, ורצונם וכוונתם להזיק. הרבה יותר סבל מהם אאמור"ר הגאון זצ"ל [הגאון ר' יצחק וינוגרד] אשר לא חדל להטיב אתם עד יומו האחרון, וכאשר סבל והטיב כן הוסיפו להמרותו. והנה הנם מאז ועד עתה תולין קלא אילן בבגדיהם "בגדי פרושים וצבועים", ותולין עצמם באילנות שונות למען השחת, ועליהם נאמר, ובני קרח לא מתו... [אגרות לראי"ה אגרת קלון]. בעניין זה יש לצטט ממכתבו של הרב שמעון דייטש זצ"ל: "...עוד שמורים אצלי כתביו וחתמותיו של ה' רפאל קצינלנבוגין, שהעני להשתמש נגד רבו הגאון ר"י וינוגרד ז"ל במבטאים כגון אלה: "הוי איש דמים!" "עוכר ישראל" "הוי שודד!" וכל-זה בשעה ---- את כל חלבו ודמו הזה ומצץ פקיד צעיר זה משיבת "תורת חיים" ולבסוף בא ודקר את רבו ואת מטיבו בכתבי-פולסטר" [קול יעקב י"ז אדר א' תרפ"ד].

³⁴ על תעמולת השקר:

ר' יצחק גרשטנקורן, מייסד בני ברק: "בפולין אז מקובל היה הרושם שבירושלים יושבים שני רבנים ראשיים של הישוב, אחד המשמש בא כחה של היהדות החרדית הרב ר' יוסף חיים זוננפלד זצ"ל ואחד - מנהיגה של היהדות הנאורה, הרב ר' אברהם יצחק הכהן קוק זצ"ל. אני כשלעצמי תיארתי לי את הרב קוק זצ"ל בדמותו של רב מודרני. העתונות החרדית בפולין הייתה מעלה ערכם וסמכותם של מתנגדי הרב קוק זצ"ל.

וכמה גדולה הייתה השתוממותי למראה עיני בבקורי הראשון אצל הרב קוק זצ"ל בביתו (בירושלים), ראיתי לפני צדיק קדוש מן המועטים שבדור, כמה צדקות, כמה אצילות נסוכה היתה על קלסתר פניו הקדוש! כמה פשטות שבענוה טבועה הייתה בכל תנועה מתנועותיו, כמה היה פה קדוש זה מפיק מרגליות כמעין נובע תורה ויראת שמים, חבת הארץ ואהבת ישראל! רבה הייתה התפעלותי באותה שעה מכל דבר ודבר שיצא מפיו הקדוש, הן בתורה והן בחכמה דברים ערומים ביראה, כמפי גאון קדומן" [מתוך ספרו זכרונותי על בני ברק].

"צעירים נרגנים מתירים לעצמם לשלוח חיצים למרחוק, לפרסם דברי בוז וקלון נגד ת"ח בדברים אשר לא כדת, להפיצם בישראל ע"י עיתונים שנוח להם שלא נבראו משונברא", כותב ר' משה פריצקר [מובא ב'אור חדש' גליון 19].

מכתב הגאון רבי נחמן שלמה גרינשפאן זצ"ל: "גם במכתבים הבאים מירושלים לעתון הדרך, הרגשנו הרבה פעמים נטיה בלתי ישרה להמעט דמותו של הרב הגדול הנ"ל" [שבת הראי"ה גליון 92].

החרדי הגדול, ומנגדם קבוצה קטנה של פקידים צעירים מבית-יתומים דיסקין, והם הם שמכנים עצמם פעם בשם "חרדים קיצוניים", פעם בשם "ועד העיר האשכנזי" [הישן], פעם בשם סניף "אגודת ישראל", ופעם בשם מערכת "עיתון חרדי", והרואה ומביט בעין חודרת יבחיץ מיד כי כל השמות הללו אינם אלא של מין בריה אחת, כסניא השש ושמה בגונון שלו³⁵, ויוצא מבית היתומים דיסקין, עד שהמוסד הזה, שהיה לפניו לשם ולתהילה, נתהפך לבית-חרושת לעזי פנים שבדור³⁶ ולאגרופה של חנופה³⁷.

אפס לדעתי, אותם הדברים שהדרת-גאונו כותב להרה"ג רי"י דיסקין נ"י ש'יוצא מתחת ידו דבר ולא חצי דבר' נימא הדרת-גאונו לנפשיה, שלא די כלל וכלל בכתיבתו לגבאי ומנהל בית היתומים בעצמו. והנני אומר גם להדרת-גאונו: "המתחיל במצוה אומרים לו מרוק"³⁸, ועליו החובה להרים כשופר קולו ולפרסם את החנפים בכל תפוצות הגולה, למען יראו כי אין כאן לא חרדים ולא קיצוניים, כי-אם אנשים צעירים רחוקים מיראה ומחזיקים גם בכל מיני בתי-ספר שאסרו רבותינו³⁹ כמו אוילנה די רוטשילד, דורש-ציון⁴⁰, ועוד. כי איככה נוכל וראינו בזיפים נוראים שכאלה ובאובדן כבוד התורה ולומדיה וכבודה של היהדות החרדית בארץ-ישראל אשר באו פריצים ויחללוה.

וזאת ישים נא הדרת-גאונו אל ליבו ויראה עד היכן הדברים הגיעו. הימים נזדמנתי עם עובר אורח מאנגליה, ובלב קרוע ומורתח סיפר לי על אלפים ורבבות כתיבי הפלסתר השמים את שם היהדות החרדית לשמצה, והיוצאים כחתימת שנים מחברי משלחת המלשינות לנורטקליף, ה"ה ראובן שלמה יונגרייס⁴¹ ומשה ליב ברנשטיין, גבאי בית היתומים דיסקין, כתובים זרנונית ואנגלית בכל לשון של חירופים וגידופים כלפי רבני ירושלים בכלל, ונגד כבוד מרן ראש הרבנים הגאון הצדיק רא"י הכהן קוק שליט"א בפרט, בדברים שתצלנה אוזניים לשמוע. וסוף דבריהם וכמידתם לבקש כספים לשם מוסדות שאנו יודעים היטב את טבעם, כגון קופת-רבנים, ת"ת לבנות החרדים, וכדו'.

נגד התעללות כזאת לא די בדברים שבינו ובין גבאי בית-היתומים, ועל הדרת-גאונו לפנות בקריאה ישרה לגדולי הרבנים ידידי ומוקירי שבכל המקומות, בליטה, באנגליה, בגרמניה, באפריקה, ובאמריקה, ושהם ישפיעו להשיב את תעודת המוסד היקר והחשוב בית-היתומים כבראשונה, ולהסיר סוף סוף את חרפת פקידיו הצעירים מעל ארצנו ועמנו.

וזכות התורה והמצוה שתתגלגל בזה על-ידי זכאי תעמוד לו, ועיניו תחזינה בעמוד הכהן לאורים בב"א.

בכבוד וברכה

יוסף הכהן

חבר ל"אגודת ישראל" העולמית.

³⁵ ע"פ שבת כח.

³⁶ ע"פ חגיגה יג.

³⁷ ע"פ סוטה מא:

³⁸ ירושלמי פסחים ספ"י.

³⁹ "...הראו לי בעתון קול ישראל, מכתב ממני מלפני כמה שנים נדפס על שמי בתור תעודה על ביה"ס "דורש ציון"... להודיע ולהודיע ולהגלות בשער בת רבים כי האיסור על בתי הספר הוא איסור חמור ונורא. באין היתר לאיסורו, והוא כולל בתוכו כל בתי הספר למיניהם, ציונים ובלתי ציונים, באיזה צורה שהיא, ואף אלה שנושאים עליהם שם של חרדות" מתוך מכתב הגאון רבי ליפמאן דוד שובהקס זצ"ל ראב"ד החסידים [קול יעקב י"ב שבט תרפ"ד].

⁴⁰ עמד בראשו יעקב ישראל דה-האן, ולאחריו ד"ר משה ואלאך.

⁴¹ "האיש ר' ראובן שלמה יונגרייס, אשר אחרי הדחתו ממשמרתו בתור סופר באחד המוסדות שבפיעה"ק נכשלנו אנחנו בו ושרת בתור מזכיר הועד עד שמצאנו לנחוץ - מפני תעלוליו - לגלות דעתנו באסיפה רבה כי אין לו שום שייכות אל ועד העיר, והאיש הזה שנשאר בחוץ עם עוד איזה מחרחרי ריב משתמש באדריסות שונות ומפיץ המכתבים הללו בשם ועד העיר האשכנזי בתור מזכירו או בשם קהילות החרדים שזה חוצפה גדולה, וכדי להונות את בית ישראל הרחוקים מציג הוא לנס במכתביו אלה שמותיהם של אנשים שונים מבני כולל כולל אונגארן ושלא מבני כולל... וקופת הרבנים הוא במת יחיד שלו המשתמש בהכסף רק לעניני מחלוקת ולבוזות את עיה"ק ורבניה. (מתוך מכתב רבני ירושלים, הבד"ץ והרא"ה קוק). בנו, הגאון רבי דוד יונגרייס, היה ראב"ד העדה החרדית.

[מערכת עתון קול יעקב:]

הרב הגאון ר' יקותיאל איסר הדס, הרב ממישד, קיבל השבוע ביקורים מאנשים רבים ונכבדים שבאו להביע לו את רגשי תודתם על המכתבים שהוא כותב להרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין על אודות פקידי בית היתומים דיסקין והתנפלויותיהם על רבני ירושלים.

ביום רביעי בא אליו ה' רפאל קצנלנבויגן ויבקשו שלא יוסף לפרסם את מעשי פקידי בית היתומים דיסקין, ולא יתנפלו גם עליו באורגנם. הרב הגאון גער בו בנזיפה וציוה לגרשו מהבית, כי אין לו עסק עם מבזי ת"ח שדינם מבואר בשולחן-ערוך.

כפי הנשמע עשו דבריו של הרב הגאון רי"א הדס רושם נמרץ גם על לב הרב הגאון ר' יצחק ירוחם דיסקין, והפקידים הצעירים שרויים בדאגה שלא יפסק לתת לאורגנם את התמיכה מקופת בית היתומים, שעליה הוא מתקיים.

ז' אדר

[מערכת עתון קול יעקב:]

עד כמה גדול כוחה של מחלוקת...

♦ ההתנפלות האחרונה שבאה בצורת מאמר ראשי באורגנם של פקידי בית היתומים דיסקין נגד משרד הרבנות, עשתה רושם עגום מאוד על כל החוגים החרדים, המרגישים עלבון נורא בזה שפקידי אחד המוסדות של ישובנו הישן לא ירתעו לאחור גם מפני עלילות שריח מלשינות נודף מהן (בענין תעודות הנסיעה לאמריקה), והכל מתוך תאוותם להתנפל על רבני ירושלים במסווה החרדות שהעטו בה את עצמם. בייחוד חרה לחרדים התכסיס שהם משתמשים בו לחפות דברים בכלל, מבלי לציין את הפרט, למען לא יוכלו לענות להם כחשם בפניהם. מציין הדבר שבאותה ההתנפלות רבים פקידי בית היתומים גם את ריב כהן הדת האישלמית (הקדי) בטענה על הרבנים "המשתמשים בזכות ההקדשות שלא עפ"י הק' [הקדי]"... כל זה בא כדי לחזק את תעלוליהם על-ידי ה' בן ציון ידלר, המקבל, כפי שמודיעים, פרס חודשי מקופת בית היתומים דיסקין, למנוע את גבאי מוסד אחד מלעשות ההקדש עפ"י דתוה"ק בפני הרבנים.

♦ המכתבים הנלווים להרה"ג ר"י דיסקין מאת הרה"ג ר' יקותיאל איסר הדס עושים רושם נמרץ על כל הקהל החרדי. גם התמימים בעם כבר נפקחו עיניהם ותמהים על עצמם איך הלכו שולל במשך שנה שלמה מלראות נכוחה כי כל השמות המצלצלים; "ועד העיר האשכנזי" (הישן), "סניף אגודת-ישראל", "צעירי אגודת-ישראל", מערכת "קול-ישראל", "קופת רבנים", "עזרה לחלוצי החרדים", "ת"ת לבנות החרדים", הם כולם כאחד אך ורק כינויים ושינויי שמות להנהלת "בית היתומים דיסקין" שפקידיה מסתתרים תחתם ואורבים מאחריהם להתנפל על רבני ירושלים. החרדים בעם רואים בפרסום זה של הדברים כהויתם צעד הכרחי להציל את כבוד התורה ואת כבוד ירושלים החרדית מידי התנפלות שכל כוחה ועוזה היה הצבע החרדי שהפקידים הצעירים התחכמו לתת לה ע"י שמשמשים תמיד בשם "אגודת ישראל".

מובן שפקידי בית היתומים דיסקין נרגזים מאד על הדבר הזה, ומנסים בינתיים להגדיל את התנפלויותיהם כדי להבעית את הקהל החרדי התמים. בערב-שבת-קודש העבר הכריז המלמד רפאל קצנבלויגן ברבים לפני הדלקת הנרות, כי מעתה יקדישו את אורגנם להתנפל אחד אחד על כל מוסדות הישוב הישן העומדים בקשר אהבה וכבוד הראוי למשרד הרבנות הראשית לארץ-ישראל ולנשיאו ראש הרבנים הגאון ר"י קוק. מודיעים שכתוצאה מהמכתבים הגלויים, אע"פ שמשדלים להסתירם מפניו, הביע הרה"ג ר"י דיסקין את דעתו נגד הפקידים המקדישים רב שעתם ומרצם לאורגנם, ונגד התמיכה שהוא מקבל מבית היתומים.

[מכתב הגר"א הדם לרי"י דיסקין (ג)]

מכתב גלוי ג.

לכבוד ידי"נ הרה"ג מו"ה יצחק ירוחם דיסקין נ"י שלום וברכה.

שמחתי לראות שגם דברי במכתב הגלוי ב' (גליון י"ט) לא החטיאו את מטרתם ת"ל, ובפחדם של פקידי בית היתומים דיסקין הצעירים ה"ה המלמד והסופר רפאל קצנלנבויגן ומשה בלוי מפני כבוד-תורתו שלא יוציא גזרת כליה על אורגנם, ושלא יפסיק לחיותו מקופת בית היתומים, מנסים הם את כוח עזותם וחוצפתם, ומתנפלים גם עלי כדובים שכולים כדי להסיח את דעתנו ואת דעת הקוראים מעצם הדבר שעליו אני עומד ומעיד את תשומת לב כבוד-תורתו. כגבר אשר עברו יין מגבבים הם טיח ותפל בדברים אשר אין להם שחר ואין להם כל קשר הגיוני, ואשר כל השומע יצחק להם, כי כל קורא נכון הלא כמוני ישפוט:

א. עפ"י רוח התורה והמצוה מוטב לו לאדם להקרא עני ושנורר כל ימיו וללון בד' אמות של הלכה ולקיים בעצמו "ויששכר באהלך" מלקבל בערך חמישים ל"ט לחדש מקופת יתומים בשעה שכמה מאות יתומים בודדים בירושלם ללא מחסה והולכים ונדחים לידי מחנכים זרים לרוח ישראל, ולא יפה אמר שלמה בחכמתו: "טוב פת חרבה ושלוה בה מבית מלא זבחי ריב"?

ב. בענין האחים הרה"ג וינוגרד זצ"ל הלא יזכר כבוד-תורתו שלא אני בלבדי חתמתי על אותו הכתב כי- אם ביחד עם הגאון הר"ח ברלין זצ"ל, ויבדל לחיים כבוד-תורתו נ"י, והכתב-יד עודנו שמור בחתימת-ידי שלושתנו, ומה מקום לבוא בטרוניה עלי?

ג. השאלה על דבר מספר התושבים במישד ע"י רבנותי, ויחסה לשקוד ולסלנט ואפילו לתחנת הרכבת סלקין הלא היא שאלה גיאוגרפית הנוגעת ישיר לממשלת ליטא בלבדה, ואין למלמד ולבלר בית היתומים להתערב בה. (כבר ידועה התוכחה שהוכיחה אשת המלמד את בעלה שלא רצה לפגוש את חילי נפוליון בכלים מלאים ועל-כן מילא וניפץ כל היום מדליו. ותאמר לו אשתו שלא טוב הוא עושה בהתערבו בעניי ממשלות. משל זה הוא גם דוגמא על כל התערבותם של פקידי בית היתומים בענין הרבנות). ועכ"פ לדעתי אין שאלה זו נוגעת אפילו כמלא נימא לעצם הענין. בית היתומים דיסקין לא צריך בשביל כך להיות בית חרשת לעזי פנים שבדור, ולאגרופה של חנופה, ולנהל על ידו תעמולת-מחלוקת בירושלם נגד גדולי הרבנים.

ד. כמו כן לדעתי אין זה נוגע להענין אם לא הייתי רב במישור, וכאשר נמצאים עוד ת"ח וזקנים שמעולם לא היו רבנים ובכ"ז הם מנסים להתערב בעניני צבור, או אם באמת הייתי רב במישור וכאשר תעדינה ת"ל פעולותי בעיר זו בימי המלחמה וגם בימי הכיבוש הגרמני שלא נסעתי לי למשל לאחת המושבות על חשבון כמה מאות דינרי זהב מדמי יתומים, אלא נשארתי על עומדי עם בני עדתי והצלתי בהשפעתי ת"ל כמה אחינו-בני-ישראל ממות לחיים ממש, בשעה שמצד זה השבתי לשואלי דבר בדבר ד' זו הלכה, וכאשר ראו גדולי הדור בחו"ל ובירושלם את חיבורי הגדול בשו"ת ויהללוהו.

הנה כי כן כל דברי הזלזולים הללו לא עשו עלי שום רושם כלל וכלל. וכאשר יעיד ע"ז גם המלמד רפאל קצנלנבויגן בעצמו שבינונינו בענין התנהגותם של הפקידים הצעירים, ואני לא שמתי אליו לב על חוצפתו ועל חליפות המכתבים שבינונינו בענין התנהגותם של הפקידים הצעירים, ואני לא שמתי אליו לב על חוצפתו ועל שקריו וציוותי תכף-ומיד לגרשו מהבית כראוי למבזה ת"ח, ושלדעתי אסור להסתכל בפניו⁴², וכידוע שראיה כזו פוגמת בנפש ר"ל⁴³. אותי לא יבעתו הפקידים הצעירים הללו במאומה, ואני קורא על עצמי מוטב שיכנס חץ-לשונם בי משיכנס בלב רבני ירושלם וגאוניה וצדיקיה להפריעם ח"ו מעבודתם עבודת הקודש אשר על כתפם ישאו, ולכן עצור במלין לא אוכל מלהעיר עוד פעם את תשומת לב כבוד-תורתו אל הנחיצות הגדולה להזהיר את הפקידים הצעירים של בית היתומים דיסקין ולהסביר להם בכל לשון שהם שומעים את תעודתו של בית היתומים כפי שנתייסד על-ידי הגאון החסיד מבריסק זצלה"ה, להשגיח על היתומים ולגדלם לתורה ולתעודה, ולא שהפקידים יעשו מלאכת ד' רמיה ויהיו שקועים ראשם ורובם בעניני מחלוקת ובחידושי עלילות והסקופי [?] זיפים חדשים לבקרים נגד רבני ירושלם נושאי דגל התורה והיראה. ואשר תחת להכניס בלב היתומים אהבת

⁴² "אמר רבי יוחנן: אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע... רבי אליעזר אמר: עיניו כהות", מגילה כח.
⁴³ ראה 'פלא יועץ' ערך ראייה: "המסתכל בפני אדם רשע, אסורא קעביד ופוגם עיניו..." עיי"ש.

תורה ויראת-שמים ודרך ארץ שקדמה לתורה משפיעים הם על הם בעזותם לרעה, עד שכבר נמצאים יתומים קטנים שטעמו טעם חטא לפרוק מעליהם את כבוד התורה ואת עול הנימוס ודרך ארץ, וכבר התאוננו על-זה כמה אנשים נכבדים מקרובי היתומים במרירות נפש. כפי הנשמע אמנם הוכיחם על-זה הגבאי ה' משה ליב ברנשטיין מזה כבר, אבל בהיותו אחד מחברי משלחת המלשינות לנוטרקליף רחמנא-ליצלן דבריו לא עשו רושם, בייחוד אחרי שמשק המוסד לא נמצא בידי הגבאים, ועל-כן לדעתי חובה זו מוטלת על כבוד-תורתו כי היא מצוה שאי-אפשר לעשותה על-ידי אחרים, ועליו לגלות למוסר אוזנם שהדרך שאחזו בה להיות מחרחרי ריב ולעשות את העיר כמקחה היא לא תצלח, ותביא הרס וחורבן לבית היתומים ברוח ובגשם, כי סוף-סוף הועיל לא יועיל גם הלוט שהליטו על פניהם בקראם לעצמם בשמות שונים: "ועד העיר האשכנזי" (הישן), "סניף אגודת ישראל", "צעירי אגודת ישראל", "מערכת קול ישראל"⁴⁴, "וכו' וכו', וסוף-סוף יכירו וידעו גדולי ישראל (שפנו גם אלי בענין זה) מי ומי ההולכים ומסתתרים תחת השמות הללו, ומי ומי הם המתנפלים בעזות נוראה (וגם בסגנון של מלשינות כענין תעודות הרבנות וכו') על הרבנות הראשית לארץ-ישראל ועל נשיאה מרן הגאון הצדיק ראש הרבנים רא"י הכהן קוק שליט"א, ויכול כבוד-תורתו לשער את הרושם שיעשה הדבר עליהם בהיוודעם שכל השמות הללו הם אך ורק שמות נרדפים עם פקידיה הצעירים של הנהלת בית-היתומים דיסקין, שממנה יצאה התבערה של מחלוקת ובזיון התורה עד שכל הגולה רואה את ירושלם כבמדורת-אש, ועל-כן טוב יעשה כבוד-תורתו לעמוד בפרץ בעוד מועד, ולהסיר את חרפת הפקידים הצעירים מעל עמנו ועירנו ומעל המוסד היקר והחשוב בית-היתומים.

תקותי חזקה שכבוד-תורתו יכיר בצדקת דברי ויצוה במפגיע על הפקידים הצעירים לשום רסן לפיהם ולא יזיעו ולא ישחיתו בכל הרב קדשי, ובתקוה זו הנני חותם
בכבוד וידידות
הק' יקותיאל איסר הדס
רב ממושד בליטא.

⁴⁴ עתון אשר הוחרם ע"י הבר"ץ בירושלים, כפי שיסופר להלן. למרות זאת, אנשים מסויימים המשיכו לחזקו ולפרסמו, בספריהם ובמאמריהם, אם בתמימות ואם בזדון, תוך התעלמות מאותו החרם. לדוגמא: ישנו כיום אתר אינטרנטי של ח"כ מאיר פרוש, המתקרא 'קול ישראל' ובו מדור הנקרא 'ללמוד מההיסטוריה' (!) – ציטוטים מהעתון קול ישראל, בנוגע לסוגיות שעמדו על הפרק בתקופת המחלוקת נגד רבני ירושלים. כמובן – מנקודת מבטם של המוחרמים. כמו כן, בעתון 'המבשר' שהוקם ע"י מנחם פרוש ובנו מאיר פרוש, ואשר סיסמתו "העתון של היהדות הנאמנה", מופיע מדי שבוע עמוד שלם ובו העתק מגליונות 'קול ישראל' מתקופת המחלוקת הנ"ל.

י"ד אדר

[מכתב ר' יוסף כהן לגרי"א הדס (ב)]

מכתב גלוי ב.

לכבוד הרב הגאון המפורסם מוה"ר יקותיאל איסר הדס שליט"א, הרב ממישד. שמחתי לראות כי הואיל הדרת-גאונו לשים לב לדברי במכתבי הגלוי [גליון כ'], ובמכתבו השלישי [גליון כ"א] עמד גם הוא על ברור העובדה שכל שבעת השמות: "ועד העיר האשכנזי" (הישן) "סניף אגודת-ישראל", "צעירי אגודת-ישראל", "מערכת קול ישראל", "קופת הרבנים", וכו' אחד הם לפקדי בית היתומים דיסקין, כגון ה' בן ציון ידלר וה"ה משה בלוי ורפאל קצנלבוויגן, ועל כן נתקבל דבר מכתבו זה ברצון רב בין כל חוגי החרדים, ורשומם של הדברים במכתביו אלה כבר גבר על פני האורגן היוצא על-ידי פקידים אלה, וסדר התנפלותם מתהפך כחומר-חותם ופושט צורה ולובש צורה, ובמקום שעד כה התנפלו על הרבנות הראשית לארץ-ישראל כילו הפעם את חצי לשונם בהו"ר ועד השחיטה בדברים שאינם ממין הטענה, ושלא באו כי-אם להוליך שולל ולכסות על קלונם שנתגלה ברבים כי רצו למסור את ענין השחיטה לידי ועד העיר והועד הלאומי, ובהיות שלא יכלו עוד הצפין את עצם העובדה שנתאשרה באופן רשמי על-ידי הממשלה שגלתה רו זה בדברים ברורים לאמר: "מצד ועד האשכנזים זוננפלד [כלומר פקדי בית-היתומים] לא התנגדו לשתוף ועד העיר בעניני השחיטה, ובלבד לתת גם להם זכיות שוות". על-כן יצאו במאמר אשר כשמו כן הוא "סמית עינים" להתגולל על רבני ועד השחיטה ולהתנפל עליהם בדברי כזב ועלילות שקר אשר כל הקורא הנבון יענה כחשם בפניהם אחת לאחת:

א. בנוגע להשגחה על הכשרות – נבהל ומשתומם לשמוע עלילות כאלו להתגולל על גאוני וצדיקי ישראל במילי דכדיבי. כבר החזקה הידועה בדברי חז"ל כי מלתא דעבידא לגלויא לא מי שקרי אנשי, וכאשר ידוע לכל גודל יגיעתם ועוצם עבודתם של הרבנים על כל קוץ ועל כל תג מהכשרות הן בהתאספם יחדיו מדי שבוע בשבוע, והן מזה של עת הצורך לא יעצרו הקור והחוס מלבקר בעצמם את בית המטבחים. וגם בזה יצאו פקדי בית היתומים לחלל כבוד ירושלם ולהוציא את דבת הארץ רעה כי רבה העזובה בעניני השחיטה, בשעה שהכל יודעים שסדר הנהלת בית המטבחים הוא בהשגחה מעולה --- וגם השוחטים והשומרים יש מהם שעפ"י תורתם ויראתם הקודמת לחכמתם ראויים הם להיות ראשי אבות בתי-דין בעיירות גדולות בישראל⁴⁵, ומכל-שכן לשמש בתור "בד"צ לכל מקהלות"

⁴⁵ סיפר הרמ"מ פרוש זצ"ל: "אחרי שנתפרצה השחיטה הנבדלת שלהם, התחילו לעשות תעמולה ופרסמו מודעות שפגעו בהכשר השחיטה הקבועה והקנאים המפורזים שלהם לא נרתעו מלהעמיד משמרות על יד האיטליונים הקבועים ולהכריז בעד האיטליון שלהם וכדומה. פרסם אז הרה"ג זקן השוחטים, שהיה ממונה בכולל אונגרין שהגרי"ח זוננפלד היה ראש הממונים וגיטו של הראב"ד שלהם וכל ההשתדלות מצידם להעבירו אצלם לא עלה בידם, פרסם אז את הכרוז כדלקמן:
ב"ה

שפת אמת תכון לעד ועד ארגיע לשון שקר

אנוכי הח"מ אשר נתמניתי לשו"ב בעירנו הקדושה מאת הגאון הקדוש רשכבה"ג מהרי"ל דיסקין זצ"ל, ומרן הגרש"ס ז"ל ומהרה"ג שאר חברי הועד השחיטה או. ומאז גם עתה הנני עובד בעבודת הקודש בבית המטבחים יחד עם שובי"ם גדולי תורה וירא"מ בקיאים ומומחים המשמשים בקודש זה עשרות שנים רצופות. הנני מודיע בשער בת עמי. כי השחיטה הקבועה מתנהגת בהשגחה מעולה בתכלית הזהירות ע"י משגילים גדולי תורה וירא"מ כידוע לכל בני עירנו. ובכל התקנות וסייגים והזהירות שהייתה מתנהגת השחיטה בעירנו הקדושה, בימי רבותינו הגאונים מהרי"ל דיסקין ומהרש"ז מלובלין והרש"ס והאדר"ת זצ"ל"ה בלי שום שינוי כלל. ואדרבה עוד נתוספו השגחות וזהירות. וכל מי שיראת ה' נוגע בלבבו ולא שלט בו כל כך אש המחלוקת והפאליטיקע הנבערה יודה בעצמו כי אין לאכול רק משחיטה הקבועה כי או הוא בטוח כי מן המותר בא בפיו ולא ישלחו ח"ו במצודת כתבי פלסטר של אגודת ישראל "דפה" וד"ל.

וה' הטוב ישפות לנו שלום ויתן בלב כל יראי ה' החרדים על דברו להתאגד ולהתאחד בכל עניני הדת. ולא לעשות פירצות ח"ו ואז נוכל לקוות לביאת גואל צדק בב"א.

זקן השוחטים דפעה"ק ירושלם ת"ו
נאם יוסף בנימין שו"ב שימאנטוויטץ
[מובא בספר בתוך החומות עמ' 313].

רחמנא-ליצלן. ואיך בוש לא יבושו לומר כמו פיהם שהרבה יראי ד' מונעים בשר מפייהם בשעה שהיראים האמתיים יודעים שיש להם על מי לסמוך⁴⁶, ואולי רק מהרהורי לבם הראו להם כי אנשים הסועדים בתרנגולים מפותמים נמנעים מבשר בהמה, אבל לא משום חשש כשרות ח"ו.

ב. אמנם כן שהרבנים מצאו לפרקים מכשולים על דרך הטבת הכשרות. אבל בחפשנו את המעצורים ומצינו גם אותם בהפוליטיקה הארורה של חברת הפקידים הללו. כגון למשל בענין החנות הגדולה שבקרבתה מוכרים גם בשר טרפה ועל-כן החליטו הרבנים ושלחו פקודה לסגור את החנות הזאת, ולבסוף בא הרמ"ל רובין⁴⁷ בעצמו ונכנס לתוך החנות ואימץ את יד הטבח להשאיר את הדבר באשר היה. ועוד עובדה ידענא בקצב שהחליטו הרבנים להעבירו לזמן, והרה"ג התמים ר' משה נחום וואלנשטיין⁴⁸ ז"ל חתם עמם, ולבסוף קבל נזיפה מהועד האשכנזי (הישן) שלא יעשה עוד כדבר הזה. והגיעו הדברים לידי כך עד שאיזה שבועות קודם פטירתו חתם הרה"ג רמ"נ וולנשטיין ז"ל עם הרבנים בנוגע להשגחה על הנקניקים, ובקש שלא לגלות מזה להרמ"ל רובין... וכשבאו הרבנים והכריזו איסור על מלון אלנבי מפני מטבח הטרפה שבו, עשה גם אז דווקא הרמ"ל רובין מה שעשה, ושלה את קרובו להיותו לפקיד על המטבח במלון זה, שהיה הראשון לפתוח מסעדה למאכלות אסורות ודברים טמאים. הוא הדבר אשר דברנו שהו"ר ועד השחיטה עמלו ויגעו במסירת-נפש על כל קוץ ותג של כשרות השחיטה, ומהם ורק מהם יצאו כל הגדרים וכל הסייגים וכל הכרוזים והמודעות והאזהרות בענייני השחיטה והניקור והכשרות למרות המעצורים שפגשו מהצד האחר – בה בשעה שמעולם לא שמענו שיבואו מצד אחר באיזה תיקון ויפגשו במעצורים מזה.

ג. צחוק מכאיב לב הוא לראות שאנשים החיים לרוחה על חשבון קופה של יתומים יפקירו את לשונם להטיל ארס של קנאה ושל שנאת-חנם בהעברת מחזות שוא ומדוחים כאילו רבנים אלה מקבלים י"ב-ט"ו לי"מ [ל"ט] לחדש, והללו גוועים ברעב. ומענין היה באמת לדעת לגורלם של איזה רבנים דואגים פקידים רחמנים אלה, ומי מרבניהם גווע ברעב. האם למשל לגורלו של הרמ"ל רובין הם מתכוונים, שאין בין משכורתו ובין משכורתו של זקן ההוראה הגאון מוה"ר ליפמן דוד שליט"א ולא

⁴⁶ ראה קול יעקב ה' אלול תרפ"ג, עדויות על כך שהרב יוסף חיים זוננפלד אבל מהשחיטה הקבועה. "וידוע הדבר כי כל גאוני הגולה והאדמו"רים שליט"א שבקרו במשך השנים האחרונות בעיה"ק לא רצו לאכול בשר משחיטת האגודה כי אם מהשחיטה הקבועה", מתוך הכרוז 'דברים כהויתם', שפרסמו רבני ירושלים.
⁴⁷ הרב מרדכי ליב רובין (תרל"א – תרפ"ט). רב בירושלים, בשנת תרס"ד החל לכהן כרבה של המושבה עקרון, ולאחר ארבע שנים עלה לירושלים ושימש כרב בשכונת ימין משה. בכניסה הגדולה הראשונה של אגודת ישראל בוינה (תרפ"ג). בשנת תרפ"ד התמנה לראב"ד בבי"ד של הפורשים. חתנו הוא ר' רפאל קצנבלאנג.

אודות דבריו הקשים על גדולי ישראל, ותגובות הגדולים:

מכתב הגאון רבי יצחק יפה זצ"ל: "בהעלון 'קול ישראל' ... יצא ה"ר מרדכי ליב רובין להראות לפני ההמון כי גם לו יד בהוראה, ובהתלבשו באצטלא דרבנן הוא מרשה לעצמו להרהר אחרי רבותיו ולבקר את דבריהם שהמה נשגבים מבינתו ב"שערי ציון" (ש"ז ס"י יוד). והם שרק לצחוק היו דבריו בעיני גדולי הרבנים של היהדות החרדית, מכל-מקום מאחרי שאחז"ל שבדברי תורה ענה כתיב מצאתי שכדאי לעבור על הדברים ולהשיב עליהם כהלכה כדי שידע גם הקהל הרחב עד כמה שאין שום יסוד ושום ממש בכל דבריו ובכל התנפלויותיו... והש"ת יוכנו לכון לאמתה של תורה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ואלה שדעתם קצרה ועינם גבוהה יתן ה' בלבם הכנעה ועונה להכיר את מקומם ולא לצאת מגבולם ולשמוע לדברי חכמים ולקול מורים ומאשרים. ואז יהיו לברכה א"ס" [קול יעקב י"ט שבט תרפ"ד].

מכתב ר' אהרן פרנקל זצ"ל: "...ומה מאד נודעתי בקראי אח"כ בדברי הרב הכותב דברים בוטים כמדקרות חרב בלי לשון חכמים מרפא (מפחד אני להשתמש במבטאים יותר חריפים) דמחזי כאפקורותא ח"ו, שרא ליה מאריה בכנותו את היתר הפקעת השמיטה 'התרים של תהו ובהו', מרא דאברהם! איך מרשים עצמם בזה"ו, קטני דור יתום, לדבר סרה על אריות החיים אראלים ותרשישים, ראשונים כמלאכים רבותינו הקדושים ז"ע ועכ"י רשכבה"ג אדמו"ר ר' יצחק אלחנן ור' שמואל מוהליבער ור' מרדכי עליאשבער ור' הגאון מולח"ץ זצוק"ל ועוד שבכובד ראש התירו עבודת השמיטה ע"י הפקעה (כמובן שאשר המחמיר על עצמו) אלה ארזי הלבנון אדירי התורה החסידים והישרים שמסרו את נפשם להרבות ולהגדיל את ישוב ארץ ישראל שאין לך קץ מגולה מזה.

ואם שלא חרבה ירושלים אלא מפני שביוז בה תלמידי חכמים, מה מאד גדול העון לבנות את קדושי עליון רבותינו הראשונים שמפייהם אנו חיים ולאורם אנו הולכים אי לי על שברי איך נוכל לחנך את בנינו ברוח אמונת חכמים שזוה עיקר כריתות ברית שכרת הקב"ה עם ישראל ומה שמפליאני ומדהימני ביותר הוא ששמעתי כי הרב הכותב הלז ר' מרדכי ליב רובין הנהו אחד מתלמידי ולומדי הישיבה 'תורת חיים' אם כן איך בוטע התלמיד הלז ברבו הרב הגאון ר' זרח אפשטיין שליט"א המפורסם בחבתו ואהבתו לישוב ארה"ק ואם שלא ניכר מכל הד"ת הנדפסים שום חריפות ולומדות יתרה מכל מקום נראה שהכותב ההוא בן תורה הוא ולא עם הארץ ואין להרהר עליו כי בודאי עשה תשובה אבל לפי דעתי הקטנה אינו מספיק לזה הרהור תשובה בלבד בעון חמור של חלול השם נורא כזה, אלא עליו לפרסם בעתונות שחטא ועות את הישרה ומוטב דלכסוף בעלמא הדין ולא לכסוף בעלמא דאתי נקול יעקב כ"ו שבט תרפ"ד].

⁴⁸ הרב משה נחום ולנשטיין (תר"א – תרפ"ב). למד בישיבתו של הכתב-סופר. שימש כדיין בבי"ד של הפורשים. שימש כמנהל כולל אונגרין. תשובותיו נדפסו בספר 'בני משה'.

כלום כמעט, למרות היותו זקן וחלוש ולמרות עבודתו בהוראה בפועל שגם הרבנים הזקנים על פיו יצאו ועל פיו יבואו בכל עניני דת ודין ולמרות זה שעל-פי המסורת שבידו מרבותיו הקדושים אין חפצו להיות נמנה לשום אגודה, בכללן גם "לאגודת ישראל" וממילא שאיננו נהנה מה כאשר נהנים אלה שרוצים ליהנות.

ד. ובכלל מענין לראות כיצד שמה של רחמנות שגור בפיהם של פקידים אלה. וכדאי היה באמת לדעת איפה היתה רחמנותם של אלה בבואם לבשר להרב הצדיק ר' נטע צבי חיים ז"ל שהפסיקו לו את משכורתו של שתי ל"ס לחדש בעד טרחו לצאת מדי יום ביומו ולהגיד שיעור לפני ילדי בית היתומים, ושהשפעת תוכחתו היתה נכרת לברכה ולתהילה. ובשעה שנפסקו כל צינורי פרנסתו באו הפקידים וקיפדו בדמי ימיו את פתיל חיותו (כך התאונן בעצמו עד יומו האחרון). ואיפה היתה רחמנותם – אם נזכיר דוגמא אחת מהרבה – במונעם כל תמיכה לה"מתמיד מפינסק" הרב ר' יעקב ליב ז"ל שהיה אחד מעשרים בני הישיבה שב"אהל משה", שקופתם גם היא בידי הרה"ג ר"י דיסקין נ"י. ובתיתם אותו לגווע ברעב ממש, ולא טוב היה שיקדימו את רגשי הרחמים לאמונם וטיפולם של היתומים, למען לא יהיה עוד כדבר אותה האם השכולה שבאה לפני הרבנים לקבל תשובה על שהקשיחה ליבה מתחנוני בנה להוציאו מבית-היתומים ומידי עריצות פקידיה עד שנפח נפשו בעוניו.

סופו של דבר, הסגנון של התנפלויות הפקידים על הרבנים כולו מביע אומר שהמכתבים היקרים פעלו את פעולתם, ועל-כן טוב יעשה הדרת-גאונו בהוסיפו לעמד על המשמר ולהודיע להרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין נ"י שעליו להסביר לפקידים בית היתומים שלא להם לדאוג ולהתערב בעניני העיר, וכלל גדול יהיה בידם כי בנין נערים סתירה וסתירת נערים היא סתירה על גבי סתירה. ואל נא יקבל את ההתנצלות השגורה על פיהם של אותו המלמד והסופר שעריכת עתונם נעשית במחשך באישון לילה ואפילה ואינה עושקת מזמן עבודתם ביום, וכן אלפותיהם [?] פעם בצורת "ועד אשכנזי" (הישן) ופעם בצורת "אגודת ישראל" הן תמיד בלילה. כי סוף-סוף הכל רואים אותם רצים ומתעסקים בעצם היום כתינוק הבורח מבית-הספר, והילדים נשארים כמה שעות ללא השגחה, וכן לא יעשה, כי מחזיקי בית היתומים הלא כוונתם רצויה לתמוך ביתומים אומללים, אבל בשום-אופן לא להעמיד בית חרושת למחלקת ולהחריב את היהדות החרדית בירושלם שעל חורבן זה רחמנא-ליצלן יבנו רק החופשים.

וזכות המצוה שיעשה הדרת-גאונו בזה תעמוד לו ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח וד' יהי עמו ויעזרהו על דבר כבוד שמו.

בכבוד רב

יוסף הכהן

חבר ל"אגודת ישראל" העולמית.

כ"א אדר

[מערכת קול יעקב:]

♦ לרגלי זה שנתפרסם שכל הרחורי הריב נגד הרבנים בירושלם יוצאים רק על ידי פקידיה של הנהלת בית היתומים דיסקין, מורגשת בחוגי הפקידים האלה תסיסה נמרצה והם משתדלים בכל מיני תחבולות להשתיק את הפרסום הזה. הם מתפארים שיסירו למראית-עין את שמו של המלמד רפאל קצנלבוויגן ומשה בלוי מעל אורגנם וישתמשו בשמותיהם של עזי פנים ידועים אחרים, שראויים למלאות מקומם בתאוות המחלוקת ובעזות יתרה.

♦ כדי להחליש את רושם התוכחה לפקידי בית היתומים דיסקין בדבר התמרמרות קרובי היתומים על פעולתה הרעה של חוצפת המלמד והסופר על היתומים הקטנים, מנסים פקידי בית היתומים להשתמש באמצעים ידועים על קרובי היתומים להוציא מהם כתב לטובתם של הפקידים.

אחרי שנתפרסם דבר התנהגותם של פקידי בית-היתומים דיסקין התחילו כבר לנשל מעליהם את הצבע החרדי שהיו מחפים על עצמם ולחקות את מעשי החפשים, וע"כ פרסמו מדור מיוחד להיתול ולליצנות נגד רבני ירושלם על-יד אורגנם.

שם ההוספה הזאת הוא "המטפח"⁴⁹. חוץ מדברי ההיתול והליצנות הגסה שבה נגד רבני ירושלם, מלעיגה הוספה זו על דברי חז"ל ומחללת את קדושת הסגנון של הגמרא והזוהר על דברי נבלה ובזיון התורה בקלות ראש שגם רשעי ישראל לא היו מרשים לעצמם דוגמתה. דבר זה עורר התמרמרות עצומה בחוגי היראים ביחוד על זה שהאורגן והוספותיו נתמכים על-ידי קופת "בית-היתומים דיסקין" ועל ידי "אגודת ישראל".

רבים מעוררים לצאת בדרישה נמרצה לראשי "אגודת ישראל" שבחו"ל שיסירו את החרפה הזאת מעל כבוד האגודה ויכריזו ברבים שאינם מכירים עוד את פקידי בית היתומים דיסקין ואת אורגנם בתור סניף "לאגודת-ישראל".

♦ לרגלי הסערה שקמה במחנה החרדים על אודות כתב הנאצה על דברי חז"ל, מנסים פקידי בית-היתומים דיסקין לגולל את האשמה על אחד מידידיהם ביפו. נגד זה נתברר על-ידי פקידי הדפוס שעיקר השערוריה הזאת נעשתה דוקא על-ידי הפקידים הללו.

בשבוע שעבר היתה אספה חשאית בבית הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין בנוכחות הגבאים והפקידים ורגו באריכות ובריכות נמרצים ע"ד עמדת האורגן "קול ישמעאל" בעתיד. בשים לב לחששות של נזק לקופת בית היתומים גלה הרה"ג ר"י דיסקין את דעתו להתחשב עם מכתביו הצודקים על הרה"ג ר"א הדס, כי דבריו מתקבלים על הלב ביחוד מפני זה שהכל יודעים שדבריו יוצאים מן הלב בלי שום נגיעה צדדית, ולדעתו של הרה"ג ר"י דיסקין לא יעשו דברי ההתנפלות על הרה"ג ר"א הדס שום רושם היות ויש לו מכירים רבים בכל רחבי הגולה היודעים אותו לאיש אמת מנעוריו.

♦ סופר אחד שהשתתף בשכר בחיקוי לשונות חז"ל בההוספה ההתולית: "המטפח" הציע למזכירות "אגודת הרבנים מו"צ"⁵⁰ מאמר התולי בשם "מסכת מזיקין" נגד הרה"ג ר"י דיסקין והרב ר' חיים זוננפלד. המזכירות דחתה אותו בשתי ידיים.

⁴⁹ החוברת 'המטפח' צורפה לעתון קול ישראל. בין הרבנים שנוכחים ב'המטפח', נמצא גם הגר"פ פראנק זצ"ל. צילום מהחוברת והרקע ההיסטורי להופעתה נמצא במאמרו של דב גנחובסקי, בתוך: 'קול ירושלים', ה', אדר תשמ"ז.

⁵⁰ אגודת הרבנים מורי צדק, שעמדה בנשיאות הראי"ה קוק.

כ"ח אדר

[מכתב הגרי"א הדם לגרי"י דיסקין (ד)]

מכתב גלוי ד'

לכבוד ידי"נ הרה"ג מוהר"ר יצחק ירוחם דיסקין נ"י גבאי בית היתומים יצ"ו שלום וברכה. בשמחה ורצון רב שמתי לב לדברי ההתנצלות בנוגע להתנהגותם של פקידי בית היתומים דיסקין ה"ה המלמד והסופר משה בלוי ורפאל קצנלבוין כי כבוד-תורתו מרב חולשתו⁵¹ משתף בהנהלת בית היתומים את זוגתו שהיא היתה הנושאת ונותנת בתוך הבית גם בעסק הלוואות ברווחים שהיה לכבוד-תורתו בעיר אומן, ולכן אף-על-פי שמצדו הבין לדיעי שאין מקום להנהלת בית היתומים להתערב בעניני הרבנות, מכל-מקום קשה לו להעביר את אלה שיש להם יד בהנהלת המוסד מהשפעת הפקידים והסופרים, ועל-כן עדיין לא השיגה ידו לתקן את הדבר לנכון כחפץ כל יראי ד' שבירושלם, הכואבים על חלול שם שמים ועל בזיון התורה היוצאים מדי שבוע בשבוע באורגנם של פקידי בית-היתומים דיסקין, המתחפשים והמסתתרים תמיד תחת השמות המצלצים: "ועד אשכנזי (הישן)", "סניף אגודת-ישראל", "צעירי אגודת ישראל" "מערכת קול ישראל" וכו'.

והנה המכסה אני מידידי את אשר זה מקרוב פנה אלי אחד מגדולי אגודת-ישראל העולמית במכתב מביע תמהון והשתוממות על זה, כי לאחרי כל הרעש שהקים הרב יונתן בנימין הורביץ באספות אגודת-ישראל בוינה ובפרשבורג ובברסלוי על אודות סניף "אגודת-ישראל" שבירושלם אכן נודע הדבר שכל השם הזה הוא רק כינוי-שם לפקידי בית היתומים דיסקין, ובהיות שנקיי הדעת שבירושלם לא היו יושבים אלא אם כן יודעים מי מיסב עמהם, על-כן גם החרדים שליבם ורוחם שלם עם הרעיון של "אגודת-ישראל" העולמית, ושהיו נחשבים לחבריה הראשונים קודם המלחמה, ושהם השתתפו גם עם הנותנים נדבות עבור רעבי אוקריינא, נשמטו אחד אחד מלהצטרף לסניף הזה מפני שקשה להם להתארח עם חברת הפקידים הצעירים ולשאת את הוצפתם הנוראה, ולרגלי זה הולך הסניף בירושלם ויורד מטה מטה, עד שהגיעו הדברים לידי כך שכמעט לא נשאר ב"אגודת ישראל" בירושלם כי אם פקידי בית היתומים דיסקין וחברי המשלחת לנורטקליף, ובראשה ה' ברש"ה יונגרייס, הרגיל במחלוקת ובעזות יתרה, ושכת-לצים מכנה אותו בימי הפורים בשם הרה"ג ובשם "לוחם מלחמת ה'" (על דרך מה שנאמר הוא היה גבור ציד לפני ד'⁵²) ועל-כן נדרשתי באותו מכתב לעורר את כבוד-תורתו כי אם יש את נפשו לייסד חברת "אגודת-ישראל" ולהשתדל לטובתה כאשר היה משתדל באומן לטובת הציונים⁵³ בהיות כוחו עמו ובהיותו גובה בכבודו ובעצמו את שקלי הציונים כי אז עליו להרחיק בכל כוחו את הפקידים שלא יראו ולא ימצאו בגבולה של אגודה זו, וכזה תנתן האפשרות לנקיי הדעת להתאגד לסניף לאגודת-ישראל.

וזאת היא לדעתי העצה היעוצה לטובתה של "אגודת-ישראל" שהיא לא תבנה כמוכן על-ידי פירמאות וחותרות גנובים ועל-ידי חברת פקידים צעירים הרחוקים מתורה ויראה, והעושים בשמה של האגודה מעשים אשר לא יעשו. וגם בפורים זה הלכו וניבלו את שמה של האגודה בהדפיסם על-יד עתונם און-גליון של היתול וליצנות בשם "המטפח" (ויפה המליץ מרן ראש הרבנים לא"י הגאון הצדיק רא"י קוק שליט"א על השם הזה כי "דרכם של שרצים להיות "מטפח"ין) וכדרכם של החופשים ביותר לעגו רחמנא-ליצלן על דברי חז"ל וחיכו את לשון הגמרא והזוה"ק בדברי נבלה לבזות רק את רבני ירושלם וגאוניה וצדיקיה שכבוד-תורתו בעצמו התנהג תמיד למולם ביראת הכבוד הראויה בהכרתו את צדקת הנהגתם בעומדם למגן לו בעת צר לו מרדיפות הרב ר' חיים זוננפלד נ"י⁵⁴, ועכשו למרות שהפקידים הללו מראים תמיד טלפיים של חרדות ומסמים עיני אחינו שבגולה

⁵¹ "במקום שהכל יודעים שהרי"י דיסקין נ"י בזקנותו המופלגה קמו עיניו מלראות וגם הרב חיים זוננפלד שיחי' הוא חלש מזקנה, ואינם יכולים לישא עליהם אחריות צבורית, וגם כי מעולם לא התעסקו ברבנות [...]". מתוך מכתב רבני ירושלים והבד"ץ.

⁵² "הוא היה גבר ציד לפני ה', על כן יאמר כנמרוד גבור ציד לפני ה'", בראשית י' ט'.

⁵³ "גם היחס של רבנו (הגרי"י דיסקין) להציונות לא היה זר לרוחו, אלה שהיו קרובים אליו ידעו שהיה מתפאר שבעיר אומן מקום שהיה גר שם שנים רבות, היה שם מהציונים הראשונים, וד"ר הרצל פנה אליו במכתב וביקש ממנו שיעמיד את עצמו בראש התנועה הציונית במחוזו. 'בתוך החומות', רמ"מ פרוש זצ"ל, עמ' 203. וראה: [מחנים, כרך מז, עמ' 77. כרך מט עמ' 74. ספר מאה שערים, מאת י' ריבלין, עמ' 121].

⁵⁴ בעניין המחלוקת החריפה בין הרב דיסקין לרב זוננפלד:

שהם מתנגדים לחופשים גילו פה את פרצופם האמתי, ולא העלו בכל העלה הנובל הזה את זכר החופשים על דל שפתם כמעט, וכילו את כל חצי הליצנות והאפיקורתא אך ורק ברבני ירושלים, או לנו שכך עלתה בימינו כי שפלים כאלה ידגלו בשם החרדות ולא יקחו מוסר גם מבריוני החורבן שלמרות שחשבו שיש להם ראשים משלהם הרגישו בהעלבון הנוראה שבדבר "שלא יאמרו רבן דקרו".

וכבוד-תורתו הלא יזכר כמה הרעישו הרבנים בשעה שהאפיקורסים הדפיסו בזמנם פלסטר להתלוצץ על הרב הגאון ר' דוד ליפמן שליט"א בחקוי לשון מגלת אסתר⁵⁵. אז יצאו כל הרבנים וצרפו אליהם גם את כבוד-תורתו לצאת על-זה במחאה נמרצה, ועכשיו או לדור שכך עלתה בימיו, שדוקא אנשים כאלה המתחפשים במסוה החרדות ירימו ידם בתוה"ק ובסגנון הקדוש של הש"ס והזוה"ק להתלוצץ בנושאי דגל הש"ס והזוה"ק הם רבני ירושלים, ומה יענו פקידים אלה ליום התוכחה בבוא דבר הנבלה הזאת לפני רבותינו שבגולה גאון דורנו ר' מאיר שמחה הכהן שליט"א⁵⁶ והגאון הצדיק בעל חפץ חיים שליט"א⁵⁷, ומה יענו לצדיקי פולניה בשמעם את הדבר הזה שנעשה על ידי פקידי בית היתומים בירושלים!?

וכמה גדול כוחה של החוצפה, כי באותה העט שלעגו על דברי חז"ל התנפלו בגליון האחרון של אורגנם בצביעות נוראה על הרבנים, ולא נרתעו מלהעיז פניהם ולומר שעל-ידי משרד הרבנות נכנסה "מודרניות" בתורת ישראל. שומו שמים על זאת! פקידים החיים על קופת יתומים שבאמת ניתן להאמר שהיו הראשונים להכניס רוח של פרצות בירושלים, שברובם חנכו את בניהם ובנותיהם בבתי הספר שאסרו רבותינו, ושפרצו את הגדר שהנשים לא יאשו פאה נכרית כמצות רבינו החתם-סופר זצ"ל (וכידוע ה' בן ציון ידלר בעצמו הרעיש עולמות על עובדא שכזו לפני ט"ו שנה, ועכשיו שהוא מקבל פרס מבית היתומים אישתיקיל מילוליה רחמנא-ליצלן), אלה שאחד מהם לא התבייש להיות נותן את ידו לכל הגברות שבאו לבקרו במשתה בנו ושאחד מהם הפשיל פאותיו לאחוריו וקנה בשבת כרטיס כניסה להתיאטרון – פקידים קלים וצבועים כאלה מחציפים פניהם כל-כך ברבותיהם, שמסרו נפשם על התורה ועל העבודה ועל כל נקודה מדברי חז"ל ומנהגי ישראל ומעלילים עליהם

רמ"מ פרוש זצ"ל: "...אחד הסכסוכים שהיו בין הרב זוננפלד והרב דיסקין, היה על דבר הדפסת הספר 'תשובת מוהרי"ל', שפרסם אז בנו של הרב זוננפלד, והרב דיסקין מחה על זה משום שלא היו לו הזכויות לפרסם כתבי יד אביו בלי רשותו, שהוא היה היורש, וגם מטעם שלדעתו היה בזה כדי להמעיט ערכו של אביו ז"ל מפני שנכתבו רק כרישומים קצרים לזיכרון וקשה להבינם בלי ביאור ארוך.

על ידי סכסוך זה ואחרים, נפרצה אז מחלוקת חריפה שלא חסרו גם פרסומי כתבי פלסטר עם דברי חירופים וגידופים חלולים משני הצדדים. הרב זוננפלד והרב דיסקין לא נפגשו במשך כמה שנים עד לאחר מלחמת העולם הראשונה, שאז נפגשו בתיווכו ובהשתדלותו של הרב יעקב משה חרל"פ.

יש לציין, כי גם לאחר שהגיע הרב דיסקין לירושלים, הסתייגו ממנו הת"ח והלומדים מפני צורתו החיצונית ותלבושתו המודרנית אף שמעו עליו שידוע שפות זרות רוסית וצרפתית גם יש לו ידיעה במדעים חזוניים וידוע פרק בחוקי משפט של נכרים כמו עורך דין, ביחוד נרתעו בני ירושלים כששמעו שאשתו לובשת פאה נוכרית עם כובע אירופית. כאשר נתקל בהתנגדות במקרה מסויים, עמדו כולם מנגד והוא לא מצא תומכים בו. רק אברך עליו אחד לא הביט על כל הדברים שהיו חדשים בעיניו, ובזמן קצר נדבק בו עד שקבעו שיעורים ללמוד ביחד בכל ערב כמה שעות. צעיר זה היה הרב חרל"פ.

...הקנאים הקיצוניים היו נמנעים מלדרוך על סף ביתו של הרב דיסקין עד שנת תרפ"א, זמן מחלוקת הרבנות, שאז נצלו את שמו והכתירו אותו לנשיא עדתם". [בתוך החומות עמ' 201 - 202].

"הרב חיים זאנענפעלד העומד מצד מחותנו [הרב מנחם נתן אויערבך], הן ידענו כי זה דרכו כל הימים וזה טבעו, לעמוד לימין הרשע ולטהר את השרץ בק"ן טעמים פגומים ובפלפולים של הבל...". לשון מכתב המיוחס לרב יצחק ירוחם דיסקין, אותו שלח לרבי עקיבא סופר, רבה של פרשבורג, בט"ו סיון תר"ע [מתוך צילום כרוז מאותה תקופה, מובא בספר 'מן המקור' כרך ב' עמ' 93].

וראה אגרות הראי"ה ח"ד אגרת סו: "ונתחברו קצת אנשים להתפלג בפ"ע, וספח עמו את הרב זוננפלד שהיו בתחילה במחלוקת זה על זה".

⁵⁵ בעתון 'הזמן' י"ד תשרי תרע"א הופיע מאמר ארוך, ובו מפורטים כל המחלוקות בין רבני ירושלים ויפו הודות לקיצוניים המסכסכים ביניהם, בסגנון של מגילת אסתר.

⁵⁶ "אחד מנכבדי בני ארצנו ששב זה עתה ממדינת לטביה מסר פה את הבשורה הטובה כי גאון דורנו רבי מאיר שמחה הכהן שליט"א מדוינסק שב ת"ל לאיתנו, וכבר חזר מריגא שהיה שם לרגלי מחלתו לדוינסק עיר מושבו. בשיחה שהיתה לו עמו בקש ממנו הגאון למסור בשמו את תורתו לראשי היהדות החרדית בארץ ישראל על יסודו של העתון "קול יעקב", שהוא, ר' מאיר שמחה, רואה בו אחת הפעולות הכי טובות שעשתה היהדות החרדית בא"י, בבראה לה כלי מבטא הגון הראוי לשמו, ושעל ידו יתברר לקהל שבגולה צביונה האמיתי של דעת הקהל החרדי בא"י, והוא יגול את החרפה שעטו מצדדים ידועים על נושאי דגל התורה והדת וראשי הישוב החרדית בא"י" [קול יעקב, ג' טבת תרפ"ג].

⁵⁷ אודות יחסו כלפי הקנאים, ראה באריכות בספר 'בין שני כהנים גדולים'. בין היתר מובא שם מכתבו של חתנו, הגר"א הכהן זצ"ל, הכותב כך: "ביודעי שאדוני מורי וחמי ה'חפץ חיים' שליט"א המוקיר ומחבב מאוד את כבוד מרן הגר"א הכהן שליט"א שנפשו היה דאבה מאוד עליו בשומעו אודות הרדיפות עליו... דברי שמחה הנוגעים בכבוד מרן הגר"א קוק שליט"א לא העיז אף אחד לאמר בפניו, ומכתבי הפלסטר היה סר עיניו בבזו מבלי לפותחם".

עלילות ברשע בעניני מודרניות, שהכול יודעים שהרבנים רחוקים ממנה כרחוק הפקידים הללו מרגש הבושה והכלימה!

כי אמנם רק אנשים שאין בהם בושה וכלימה יכולים להתייצב בשער ולהביא ראייה על מספר חבריהם מסכום הכסף שנתקבץ פה עבור נגועי אוקריינא, ושישראל קדושים נתבעו לזה ונתנו, מתוך לב הומה על שבר אחינו באוקריינא, מבלי להעלות על הדעת שגם בדמי אחינו הצועקים אלינו מגיא התלאות ירחצו פקידים אלה את ידיהם המגועלות במחלוקת ובבזיון התורה, ולחלל גם את כסף הקדשים האלה לצורך כתבי פלסטר ולמסירת ממון ישראל ביד אינו-יהודי ולהוציא מזה כמאה ל"ט לחיזוק ידי החצופים כותבי-הפלסטר. אוי ואבוי להתפארות שכזאת!

והנה כי כן כבוד-תורתו יודע ומבין שרק הבל יפצה פיהם בטענותיהם נגד רבני ירושלים, נגד הרבנות הראשית לארץ-ישראל ונגד נשיאה מרן הגאון הצדיק רא"י קוק שליט"א. ורק תואנה הם מבקשים באומרם ש"מצד הרבנים מתנפלים עליהם בבוז ובחירופים וגידופים" בשעה שהרבנים שומרים על כבודם מלבוא בדברים כלל ועיקר עם אנשים כאלה, ושגם אני שמרוב שיחי וצערי על בזיון התורה הכנסתי את-עצמי לבוא אתו בכתובים נזהרתי בעצמי לכתוב לכבוד-תורתו בכל לשון של חיבה יתירה כראוי לתלמידי-חכמים שבארץ-ישראל שמנעימים זה לזה⁵⁸, ולא ידעתי איך מכחישים השמש בצהרים לראות בדברים הנכתבים בדם ודמע שמץ של התנפלות ח"ו. ואיך מתגוללים למצוא בדברי הפסד לטובתם של היתומים בשעה שכל עיקר דברי הלא הוא רק לעורר את תשומת-לב כבוד-תורתו על תיקון הנזק וההירוס היוצא להיתומים האומללים בגשם וברוח מהתנהגותם זו של הפקידים הצעירים, ועל-כן מובטחני בכבוד-תורתו שלא יתקבלו על לבו כל דברי התואנות והתנצלות שוא אלה, ומכיון שכל פרנסת כבוד-תורתו היא רק מקופת בית היתומים ועליו החובה להוסיף אומץ ולהסביר גם לאלה המפריעים בעדו כי טובת בית היתומים דורשת שהפקידים לא יתערבו בעניני הציבור, כהודאת עצמם בתשובתם בזה-הלשון: "ובכל לילה ולילה וכו' יושבים האנשים (הפקידים) האלה, שכולם שכירי יום ואנשים נהנים מיגיעם (מקופת בית היתומים) ועובדים להשיב מכתבים (דברי פלסטר ועלילות על רבני ירושלים) לקצוי ארץ ולכל מרכזי החרדים". כי מלבד זה שהשקר גלוי לכל ועיקר עבודתם הוא ביום ולא בלילה, ומלבד ההשפעה הרעה שחוצפתם משפיעה על הילדים, הרי כבר נגמר דינם בורה דעה: "ואין למלמד לנעור בלילה יותר מדאי שלא יהיה עצל ביום ללמוד, וכל המשנה ידו על התחתונה ומסלקין ליה"⁵⁹.

ואחרי הודיעי לכבוד-תורתו את כל זאת בטח יעשה כבוד-תורתו אחת משתי אלה – או לסלק את הפקידים האלה כהוראת הרמ"א ז"ל שמפיו אנו חיים ולקיים הזה: "גרש לץ ויצא מדון"⁶⁰, או שיקבלו לכל-הפחות בח"ח ובת"כ על דעת הרבנות הראשית לארץ-ישראל לשמור על תפקידם לטובת בית היתומים כרצון מיסדו הגאון החסיד מבריסק זצ"ל ושלא להתערב בשום דבר מעניני העיר, ובעתות הפנאי ינחו על משכבותיהם בשלוחה ואז תהיה הנאה להם והנאה לעולם⁶¹.

ולוא לעצתי ישמע כבוד-תורתו מובטחני שהיום לא ירחק חק [?] וכבוד-תורתו יחזיק לי טובה על דברי הנאמרים באמת וצדק.

כבוד ובידידות

הק' יקותיאל איסר הדס

הרב ממישד בליטא

⁵⁸ סנהדרין כד.

⁵⁹ שולחן-ערוך יורה-דעה סימן רמה סעיף יז.

⁶⁰ משלי כב, י.

⁶¹ "שינה לרשעים הנאה להן והנאה לעולם", סנהדרין ח, ה.

[מערכת קול יעקב:]

בניגוד להשמועה⁶² שהוציאו מצד פקידי בית היתומים דיסקין בכונה ידועה, כי הרב הגאון ר' יקותיאל איסר הדס, הרב ממישד, הוא חולה ח"ו ומוטל בבית-החולים של מושב-זקנים, שמחים אנו להודיע שהרה"ג שיחיה נמצא בבריאות רעננה, ובשבוע זה בא ברגליו לבקר את ראש הרבנים לארץ-ישראל הגאון רא"י קוק ב"בית הרב" ואת הרב הגאון הראב"ד ר' צבי פסח פראנק בביתו.

⁶² "תשובה לרבים"

בזמן האחרון נתקבלו במערכת מכמה מוסדות ואישיות חשובות בירושלים ובארץ המון מכתבי מחאה והתמרמרות נגד החוצפה וההפקרות העוברת כל גבול שהראה בגליונות האחרונים העלה "קול יעקב" אורגנו של הרב קוק בצרוף דרישה נמרצה לפרסם את מכתביהם ב"קול ישראל". הננו מוצאים את עצמנו מחויבים – למרות רצוננו לא לטפל עוד בהענין המכוער הזה – להשיב בזה להכותבים הנכבדים בקצרה, כי החותם המדומה על כתבי הפלסטר הללו "יקותיאל איסר הדס" הנהו זקן חולה המוטל על ערשו בבית החולים אשר ב"מושב זקנים המאוחד" בירושלים, ואין דעתו צלולה לדעת אפילו מה שמתרחש בארבע אמותיו, ומכל-שכן בענייני הכלל והצבור, וכל דברי הנאצה והזיופים הבאים תחת שם זה הנם פרי עטו של שמואל אהרן ובר הידוע מזוכר "משרד הרבנות מטעה"מ" בירושלים, אשר לקלון הוא לנו הדבר להיכנס בפולמוס עם אישיות שכמותו, ובפרט על בדתיות ועלילות כאלו שכל תינוק מכיר בשקרם. בשם המערכת, רפאל קאנצילנבגן" [קול ישראל, כד אדר א תרפד].

[מכתב ר' יוסף כהן לגרי"א הדס]

מכתב גלוי ג.

לכבוד הרב הגאון המפורסם, עומד בפרץ, שהיו"ח וכו' מוהר"ר יקותיאל איסר הדס שליט"א הרב ממישד יע"א. שמח אני לבשר להדרת-גאונו כי מכתביו הנלבבים להרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין נ"י כבר התחילו לפעול את פעולתם, וראה זה פלא שבגליון האחרון של אורגנס של פקדי בית היתומים דיסקין – פנים חדשות באו לכאן ואישתקיל מלפעור פיהם נגד רבני ירושלים בגלוי. כמובן שפטור בלי כלום אי-אפשר, וגם הגליון ההוא לא נמלט מלהיות מלא סירוסים וזיופים, כגון הכרוז שפרסם בו גוש הפקידים הזה בשם "הועדה הכספית של ועד העיר האשכנזי" בבקשת כספים לשם עדה חרדית ומשלמת, שהכול יודעים שלא היתה ולא נבראה רק למשל ולשנינה, והכספים לשם הוציא כתי-פלסתר ולהרבות מחלוקת בישראל. וכגון הדין-וחשבון ל"מלאת השנה", שבו הם מתיימרים מבלי מכלים כי אורגנס הרים את כבוד התורה בירושלים, במקום שהבזיונות הנוראים שבאו בו במשך כל השנה כולה מטפחים על פניהם העזים, ובשעה שחלק חשוב מחרדי ירושלים הרחוקים מכל עניני ועסקי מפלגות נרתעים מלהכניס את אורגנס זה לתוך בתם מפני החשש של "ולא תביא תועבה אל ביתך". וכגון מאמרו של מלמד וסופר הישיבה "אור תורה" בטבריה המתאר את המחלוקת של גוש הפקידים כלפי הרבנים בשרד של מלחמת הדעות שני מיני חרדים⁶³, במקום שכל יהודי היושב בירושלים ולא בצד אסתן של טבריה רואה בעיניו ולבבו יבין שכל המליצות היפות השגורות על פיו של גוש-הפקידים הזה על-דבר יראת-שמים ועל-דבר חרדות⁶⁴ אינן אלא כמין נזם זהב באף⁶⁵, ולא נאמרו כי-אם מן השפה ולחוץ, ולא יכילם כי-אם הניר הסבלן, ובאמת אין כאן אלא הקנאה⁶⁶ והתאוה⁶⁷ והכבוד שנתלכשו לדאבונו במסוה היראה והצביעות.

⁶³ "טעות נכזבה היא לדמות שהמחלוקת תלויה באמת באותם האמתלאות אשר המה נותנים לדבריהם ובמעשיהם..." מכתב הגרי"מ חרל"פ (קיץ תרפ"א) לרב חנוך צבי הכהן לוינ זצ"ל. "ביום השלישי לפנות ערב בקרו האדמו"ר מגור והרב מבנדין בלית אחדים מחסידיהם את הרה"ג רבי מנחם אוירבך, ראש אגודת הרבנים ומורי הצדק בירושלים. האדמו"ר בקש את הרב אוירבך שיסייע לטובת השלום בין החרדים. הרב אוירבך ענה על זה, כי אגודת הרבנים בכלל והוא בפרט טרחו וטורחים הרבה על דבר השלום עוד מהתחלת הקרע, וכי הקטגוריא שצריכה להיות בין תלמידי חכמים, כפי חז"ל, בעקבתא דמשיחא, אינה נובעת בינם לבין עצמם, אלא נובעת מאלה שיש להם מהלכים בין הת"ח שבצד הרודפים, וכמו שמצוה לקרב את השלום כך מצוה שלא לעשות חס ושלום 'שלוש קטוע' אלא שלום שלם" [עתון דואר היום]. "דעתו של הראי"ה בענין זה (של ההתנגדות לרבני ירושלים) ברורה ביותר, והיא שעיךר ההתנגדות הגיעה מצד נרגנים וקנטרנים, לשם מחלוקת ופירוד, בתואנה מזוייפת של ויכוח אידיאולוגי" [מאבני המקום כרך י"א].⁶⁴ "חרפת ירושלים היא כי בעירנו הקדושה תקננה מריבות וקטטות... אולם סיבת המחלוקת מצערת אותנו עוד יותר... המחלוקת אינה אישית אלא מחלוקת של שתי השקפות שונות המתנגדות אשה לרעותה. האחת אומרת: אנו צריכים להיכנס אל תוך מחנה החוטאים והפושעים, להוציא מתוכם את הניצוצות הקדושים ולהעלות להם ארוכה ומרפא. והשניה אומרת: לא! שכרנו בהפסדנו יוצא. כי כשם שהפרות הרקובים מתליעים ומרקיבים את הפרות הגמורים והטובים, כן יש לחשוש כי הפושעים ידביקו את חלאתם גם בנו. אמנם שתי ההשקפות לדבר אחד מתכונות, אולם הדרך לדבר האחד שונה [...] [עיי"ש] [דואר היום, גליון קטז, תרפ"ד, 'בתנועתה של ה"אגודה", שיחה עם מנהלי "אגודת ישראל". יום שני, כ"ט שבת התרפ"ד].⁶⁵ ע"פ משלי יא, כב.

⁶⁶ אגרת הראי"ה קוק: "...על-דבר כתב הפלסתר אשר הוציאו נגדי ונגד ידי"ני הרב הגאון הצדיק, ר"י משה חרל"פ שליט"א שהוא אחד השרידים אשר ה' קורא בדורנו. והנה כל הענין הוא בא מתוך קנאה בכבוד והשפעה אשר חנני ה', כי הרב דיסקין רצה בהתמנות של הרבנות פעה"ק, ומשרתיו ועושי רצונו עסקו בזה, ולא עלתה בידם מפני המיאון של הצבור בכללו. ואנכי מפני כך עכבתי כמה חדשים ולא קבלתי את הכתב-רבנות, שחששתי לכבודו, ביחוד מפני זקנותו המופלגה, וכבוד אביו הגאון מבריסק זצ"ל. אבל כאשר גם אחרי שלא קבלתי את הכתב הוסיף להתעבר בקנאה, כי יודע הוא שאין מעלה ומוריד כלל ענין קבלת הכת"ר, כי עקר הדבר הוא פה האמון וההשפעה על הקהל, על-כן יחפשו תואנות, נעתרתי לקבל, ונתחברו קצת אנשים להתפלג בפני-עצמם, וספח עמו את הרב זוננפלד שהיו בתחילה במחלוקת זה על זה, ויסדו להם ב"ד מיוחד, וקורין אותו בשקר "ב"ד לכל מקהלות אשכנזים", ואין לו השפעה וערך כלל באופן כללי, ואנכי הנני ב"ה מהנעלבים ואינם עולבים, ואין דבריהם עושים עלי שום רושם ולא ע"ד הקהל ות"ח ויראים אמתיים. ומשהדפיסו פה הרבנים ובתי הדינים וראשי המוסדות מחאה על-זה הוא גם-כן נגד רצוני, רק לא אוכל לעצור את הפך הציבור החושבים שכבודי הוא כבודם, והם בעצמם פה מתכחשים ואומרים שאינם יודעים מכל זה, ובטעות בא הדבר מצדם ובכ"ז הנם עושים את מעשיהם במחשכים. אבל כל מה שאני מצטער מזה הוא רק מפני כבוד ירושלים וכבוד התורה שמתחלל על-ידי מעשיהם, אבל בעצם הענין, לא בפנים ולא בחוץ, נכרת השפעתם. ואדרבא חוותם מוכיח כי על כזב ומרמה מייסדים הם את התנגדותם, הבאה מתוך קנאה של תחרות של כבוד המדומה, וה' יטהר לבנו להעשות אגודה אחת, לעבדו באמת בהר קדשו סלה, כל ישראל חברים, ונוכה לראות בויעוד בית מקדשנו וברוממות קרן עם ה' גוי קדוש על אדמת קדשו בב"א, כנה"ר וכו', הק' אברהם יצחק ה"ק" [אגרות הראי"ה ח"ד אגרת א'סו].

כאלה וכאלה הם סרוסי-הדברים שבאו גם בגליון ההוא של אורגנם, בכל-זאת לדעתי אין זה מעניינו לעמוד על הדברים האלה שזיפם גלוי כבר ונכר לכל מי שעניו פקוחות, והכל רואים כל השמות הללו של "ועד העיר האשכנזי" הישן, "סניף אגודת-ישראל", "צעירי אגודת-ישראל" "קופת הרבנים", "הועדה-הכספית", מערכת קול-ישראל", וכו' הם רק שמותיהם של פקידי בית היתומים דיסקין ה"ה בן ציון ידלר, משה בלוי ורפאל קצנלבויגן וחבריהם, ומכיון שנצרך אדם לבריות פניו משתנים לכמה גוונים⁶⁸ ושמו משתנה לכמה כינויים. ורק זאת החריש לא אוכל מלעורר את הדרת-גאווה על החובה להוסיף ולהרים כשופר קולו על הנבלה שנעשתה בישראל על ידי פקידי בית-היתומים דיסקין שיצאו ופרסמו מפלצת בשם "המטפח" בתור הוספה מיוחדת לאורגנם "קול-ישראל", ושלחיה ביחד עם העתון לכל חותמיו וקוראיו בירושלם ובארץ, ומפלצת זו שמימתה הראשונה ועד האחרונה כולה אומרת רק דברי בוז ונאצה ועלילות רשע נגד רבני ירושלם הריה מחללת שם שמים באופן סולד את הלב ואת הנפש של כל יהודי מאמין בד' ובתורתו, כי בתוך טומאת לעגם ולהגם מורא לא עלה על ראשם מלערב ומלהזכיר גם שמותיו יתברך, ומלחקות בלצון ובקלות ראש את הסגנון הקדוש והנערץ של הגמרא והזוה"ק, שקדושת-עולמים חופפת עליו, והוא מלא רזין דאורייתא וסודות עליונים. אוי לעינים שכך רואות ואוי לאזנים שכך שומעות!

דברי נבלה נוראים כאלה אם הם היו יוצאים מפי מינים ופוקרים מפורסמים גם אז היו שורטים בנפש, והיו מחויבים לקרוע עליהם, אבל היינו מוצאים סוף סוף קצת תנחומין בזה שאלה דרכם בכך וכבר פרקו מעליהם עול מלכות שמים ואין ערבותם עלינו, אפס מה נאמר ומה נדבר, בראותנו דבר שכזה מפורש יוצא מאת סופר ומלמד תינוקות בירושלם, שעליהם חינוכם של יתומים קטנים בירושלם! ? הלא זוע תזועינה עצמות הוריהם בקבר על גורלם של עוללי טיפוחיהם ושרידי מחמדיהם שנמסר לידי מורים ומאשרים כאלה, שגם מפני שמותיו יתברך לא ינחמו וגם מפני קדושת סגנון חז"ל לא יבעתו!

ואם במלמד אחד שהקיל ראשו נגד ספרו של רבנו הקדוש "אור החיים" זי"ע והפליט מפיו שמחברו לא עשהו ברוה"ק עמד הגה"ק מסנו זצ"ל ופסק הלכה למעשה להעבירו ממלמדות מפני האפקירותא, והנזק הרוחני מהשפעת מלמד שכזה על לב התלמידים הזכים, והוראה זו נקבעה לדורות בספר "דברי חיים", ע"ש שהאריך בזה בקול חוצב להבות-אש. – מה יש לדבר עוד נבלה זו שנעשתה ע"י הפקיד והמלמד נגד מוראו ית"ש, ונגד קדושת הסגנון של חז"ל בעצמם, ולא בהפלטת דברים בעל-פה כי-אם בקביעות דברים בדפוס, ובהכנה גדולה של כמה שבועות של כתיבה ומחיקה וטיפול בדפוס והמצאה לקוראים ולחותמים, ולהפיצם לאלפים בקרב בית ישראל. (ידועה העובדא בשני בחורים שנכשלו ר"ל בעברה, ובכואם לפני הגאון החסיד מולזין זצ"ל החמיר את העונש על זה שחכה לעשות את העברה ב"טהרה" מפני ההכנה המיוחדת שבה גידל וטיפח ונשא בחובו את מזימת האון.)

וכמה הרעישו גדולי הדורות על חבור "מסכת שכורים" שנתחבר בלצון ובחקוי צורת הגמרא והתפילות, וגורו נדוי ושמתא על תגריו ותגרי תגריו עד העולם!

וכיון שהגיעו הדברים לידי כך, שתוקף הניצחון ותאות המחלוקת העבירה פקידים ומלמדים על דעת קונם, על הדרת-גאווה במכתביו הנלבבים למסור להרה"ג ר"י דיסקין נ"י את דעת קהל החרדים, שיסכימו פה אחד כי לא דיין הבטחותיהם של פקידים כאלה שלא ישובו עוד אל קיאם, כי הלא זה מטבע ימי השחרות שבהשתקע בהם האדם בעניני הרבים הוא ממהר להיות נסחף עם שכולת-המים ולהדחות מדחי אל דחי רחמנא-ליצלן עד שקשה לו לשים רסן לתאותו ולהמית רוח-שכרונו, ובכל הגדרים והסיגים שלא נשים על בני בסר כאלה קשה מאד להפרישם ביחוד ממימדת הצביעות המתדבקת באנשים צעירים שאינם בעלי תורה ויראת-שמים פנימית כצרת

אגרת הגרצ"פ פראנק למחותנו הגר"ח הירשנזון: "...הנה הגאון מוהרא"י הכהן קוק שליט"א נתקבל פה לרב מרוב מנין של קהילת הקודש דפה, ובני כולל אונגן כבר ידוע כי עינם צרה באחינו גולי רוסיא ופולין וביותר שכדי שתגדל הכנסתם המיוחדת דוקא לבני אונגריין לא טוב להם שהרב הכולל של עה"ק יהיה שלא מבני אונגריין...". תשובת הגר"ח הירשנזון למכתב זה: "...וישנם עזי פנים שבדור [...] המביאים דלטורים להתלמידי חכמים אמיתיים שבהם [...]". כאשר מתערבים גם אנשים אשר רק נטיות ופניות עצמיות של ענייני כסף אשר הזכיר כבודו במכתבו ואנשים קלי הדעת אשר כל מחשבתם להביא קטגוריא בין ת"ח, פשוט שזה אחת מחורבות ירושלם אשר השכינה מנהמת שם כיונה ואומרת "אוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם...".

⁶⁷ מתוך הכרוז שפרסמו רבני ירושלם 'דברים כהויתם': "...קופת אגודת ישראל בירושלם (או יותר נכון: קופת כת המנהלים האחדים, כי רוב החברים שבאגודה אינם יודעים, אינם מרוצים, ואינם אחראים על המעשים הללו) נוקקה לכסף, הלכה ופתחה שחיטה נפרדת... פתיחת שחיטה זו, וכל קיומה עד היום, ומכאן ואילך, אינה אלא הסגת גבול של השחיטה הקבועה והקיימת, וקפוח פרנסתם ושבירת מטה לחמם באופן הכי אכזרי של כל עובדי השחיטה והתלויים בה... כל הברדות שאנשי האגודה בודים מליבם על השחיטה הקבועה בכדי לבזותה אינן אלא טצדקאות לכסות על ידן על מעשה הגול שלהם ולהטעות את האנשים הישרים והנוהרים מהסגת גבול והיודעים מה זאת הסגת גבול בשחיטה".

⁶⁸ ע"פ ברכות ו:

ממארת ר"ל, ומכלה אותם מנפש ועד בשר, ומכשילתם לבעט ברכותיהם ולהיות הדיוטים קופצים בראש גם בזקנותם ולכן אין חכמה ואין עצה כי-אם לעשות כהוראת הגה"ק בעל דברי חיים זצ"ל, ולסלק את הפקידים האלה משאתם לגמרי, ובזה יסור חרפת הפקידים מעל עירנו וארצנו הקדושה.
וה' ירחם על עמו ועל עיר מקדשו למען כבוד שמו ותורתו.

בכבוד רב

יוסף הכהן

חבר ל"אגודת ישראל" העולמית.

ו' ניסן

[מכתב ר' יוסף כהן לגרי"א הדס (ד)]

מכתב גלוי ד'

לכבוד הרב הגאון המפורסם שהיו"ח עומד בפרץ וכו' מוה"ר יקותיאל איסר הדס שליט"א הרב ממישד יע"א. בשמחה רבה קראתי כי החיים והשלום אתו תודה לא-ל, ואך לצון חמדה לה כת הלצים הידועים לצער את קהל החרדים בירושלם ולהוציא שמועה שהדרת-גאונו איננו בקו הבריאות ח"ו, וכשם שתודה לא-ל לא נגעה ולא פגעה בהדרת-גאונו הבדותא הזאת כך לא יוכלו לנגוע ולהשפיע כל דברי הבוז והלצון שהם מטפלים עליו, כי רבים הם היראים האמתיים אשר לא היו בעדת קורח והוגים בליבם תודה ורחשי כבוד ותהילה להדרת-גאונו אשר הגדיל לעשות ולמחות בגלוי נגד מעשי התעתועים שנעשו בשנים האחרונות בירושלם על-ידי פקידי בית היתומים דיסקין דמיתקרו: "ועד העיר האשכנזי" (הישן), "סניף אגודת ישראל", "צעירי אגודת-ישראל", "קרן הישוב", "הועדה הכספית", "קופת-הרבנים" "מערכת קול ישראל", וכו' ודברי הדרת-גאונו היוצאים מן הלב הולכים ומתקבלים על הלב, וכמו שהודעתי במכתבי הקודם, למרות זה שעדיין רושם של איזה סימנים נכר עליהם והם: "פיו פתוח", "אין קולו נשמע" "ומהלך בצידי הדרכים"⁶⁹ לארוב מן הצד ולהבליע ולזוליהם על רבני ירושלם בתערובת דברי צביעות כדרכם.

וכך הם עומדים בגליונם האחרון ומכנים את מרכזה העליון של היהדות החרדית בא"י בשם רבנות "ציונית", בשעה שהכול יודעים שהרבנים לא עשו מעולם כמעשה גבאי בית היתומים דיסקין לאסוף שקלים בעד הציונים. כן הם מכנים את רבני ירושלם בשם "רבנים מטעה"מ, בשעה שכל השנאה והקנאה שיש להם נגד הרבנים היא בעיקרה גם התוקף שקיבלה הרבנות הראשית מצד אחינו הגדול הנציב העליון לארץ-ישראל. לשם זה שלחו הם את משלחת המלשינות לנורטקליף רחמנא-ליצלן וזו היתה טענתם העיקרית במאמרי ההסתה שלהם בהעיתונים האנגליים והערביים שהממשלה תכיר גם בהם ובזקניהם, נגד רצון הציבור בירושלם. ואחרי שמזימתם לא עלתה בידם הם מיתממים ועושים כאותו השועל שלא השיגה ידו את הענבים ויאמר כי באושים הם, וכך הם מתנכלים עכשיו לננות את הרבנות בארץ-ישראל בשם "מטעה"מ כדי לסמות את עיני אחינו יושבי רוסיה ששם אין הרבנים האמיתיים מאושרים מצד הממשלה והרבנים מטעה"מ הם רק כלפי הממשלה, מה שאינו כן בכל ארצות הגולה אשר אחינו-בני-ישראל נחתים שם כגון פולניה אוסטריה אונגריה טורקיה וכו' שרק הרבנים נבחרו הצבור ומשמשים בפועל הם המאושרים גם מטעה"מ מזה כמה מאות שנים ועד היום הזה, ורבנותנו הגדולים אשר כל בית ישראל נשען עליהם מדור דור, גם המהר"ל מפרג ז"ל (שתקן תקנות גם בדבר ב"ד לערעורין) בדורו, וגם בעל "פני יהושע" נודע ביהודה ו"הפלאה" ומהרי"ט אלגזי ז"ל בדורם, גם ר' עקיבא איגר ז"ל והחתם-סופר ז"ל (וביתו אחריו עד היום הזה) בזמנם, וגם – למשל – הגאון ר' אלי' חיים מיזל ז"ל והגאון "בית יצחק" ז"ל בדור שלפנינו וגם הגאונים הק' האדמו"ר מבלז, האדמו"ר מאוסטרובוצי והאדמו"ר ממונקטש בדורנו הם כולם מאושרים גם מטעה"מ ולפני מלכים יתיצבו ולא עלה חוצפת-שגעון ומחשבת רשע כזאת על לב אדם מעולם להטיל ח"ו פגם בתורתם מפני האשור הזה במקום שהוא במקומו ושלא בא כי-אם לתת תוקף לכוח התורה ולעצור בעד אנשים שאינם נבחרו הצבור שלא יעפילו לפסוע על ראשי עם קדוש שלא בטובתם, ולא יהרסו את המשמעת הציבורית וכוח הרבנות.

והאמת אגיד להדרת-גאונו שהעקיצות העצורות הללו המבצבצות סוף-סוף מתוך דבריהם מביאים אותי לידי פקפוק בכל כוונת שתיתקם של הפקידים הצעירים הללו, וחוששני שכל עיקר שהפסיקו את התנפלויותיהם הגלויות הוא רק עד יעבור זעם הקהל החרדי הגדול הנרגז ממקומו על הנבלה הנוראה שנעשתה על-ידם באון-הגליון "המטפח" שהוציאו בחיקוי צורת סגנון חז"ל ובתערובת שמוותיו יתברך להתלוצץ ולהתל ברבני ירושלם, ושכל השומע תצילינה שתי אזניו איך אנשים המתלבשים לעת הצורך במסוה של חרדות ושבצביעות נוראה בוש לא יבושו להטיל מומים בקדשי-שמים ולשים תהלה ברבני ירושלם, מקדיחים לפתע את תבשילם ברבים להיות בכלל מחרפים ומגדפים ומלגלים על דברי חז"ל שהם חיינו ואורך ימינו, ולדעתי מתחבאים הם פקידי בית היתומים דיסקין כמעט רגע עד שישתכחו מעשיהם אלה מן הלב ואז יוכלו לחזור ולבא בקהל בצורה של חרדות,

⁶⁹ "תנו רבנן: חמשה דברים נאמרו בכלב שוטה: פיו פתוח, ורירו נוטף, ואזניו סרוחות ונבו מונח על ירכותיו, ומהלך בצידי דרכים; ויש אומרים אף נובח ואין קולו נשמע". יומא פג:

וכאותו בעל הנוצרית הידוע שעומד עכשיו בראשם בתור "חרד" ושהעמידוהו מצדם בתור קנדיט לבוררי המועצה המחוקקת.

ועל-כן לדעתי על הדרת-גאונו לעמוד על משמרתו ולהודיע להרב הגר"י דיסקין נ"י שעליו לשים קץ להנהגתם זו של הפקידים. כי זה אין מעניינם של פקידים צעירים להתערב בענייני העיר ולהרהר אחרי רבותיהם כאשר עשה למשל סופר בית היתומים משה בלוי שבא לבקר את עמדם הנוטרלית של הרבנים בענין הבחירות למועצה המחוקקת, ואין זה מעסקו של מלמד בית-היתומים כרפאל קצנלנבויגן להיות מעורכי העתונים ולהכניס באורגנם מכתב מטפליק בהעתקת דברי מינות וכפירה נוראים ומחרידים כפי שיצאו מפי הנבלים והכופרים ברוסיה ולהלעיט את העתון הזה בתור "עתון חרדי" לילדים ולפעוטות בני עשר או בני תריסר מבלי שים לב להארס הנורא שיכול לפעפע על-ידי-זה בלב ילדים רכים, ולעשות כמעשה עמלק שעליו נאמר אשר קרך (צננך) בדרך, וצריכים פקידים אלה לדעת גם זאת שלא די בזה שלא יחרצו עוד לשונם נגד הרבנים ח"ו, כי-אם שעליהם להזהר גם בכבודו של הרה"ג ר' שמואל אהרן ובר⁷⁰ שיחיה, שכידוע הוא בעצמו כשהיה רואהו היה קם מכסאו ומחבקו וחולק לו כבוד גדול באמרו שמכבדו מפני מידותיו התרומיות ויתרון כישורונותיו הנפלאים ויראתו הטהורה הקודמת לחכמתו ובהיותו חוטר מגזע קודש קדשים⁷¹, וצריכים הם להבין שכבר הגיעו לכלל שנים כדי לדעת להתנהג במדת דרך-ארץ לפני מי שגדול מהם, ובעיקר עליהם להשליך מנגד את מדת הקנאה ומדת העזות, שהיא מדה מגונה מאד רחמנא-ליצלן ומשחירה את פניהם כשולי קדירה עד שכל רואם יכירם מרחוק שרק הקנאה והעזות מדברות מתוך גרונם, ולא זו הדרך של אגודתנו בחו"ל ששם מתנהגת "אגודת-ישראל" ע"י גדולי תורה ויראת-שמים וכונתם בודאי לשם-שמים.

וה' יערה רוח ממרום על כתות החשל"מ⁷² ר"ל לשוב בתשובה שלמה ולהחיש את גאולתנו ואת פדות נפשנו כב"א.

בכבוד וברכה

יוסף הכהן

חבר "לאגודת-ישראל" העולמית.

⁷⁰ (תרמ"ה – תש"מ). המוכיר הראשון של הרבנות הראשית. עורך הירחון התורני 'קול תורה'. ממקורבי הרבי הרי"צ מחב"ד, וחסידי מובהק של האדמו"ר ר' משה מרדכי מלעלוב. למד בישיבת 'אור חדש' אצל הגאון ר' יונה ראם זצ"ל.

כאשר באו קנאים ושאלוהו: מי היה גדול יותר; הרב זוננפלד או הראי"ה, נענה הרש"א ובר בעקיצה: "ר' חיים היה פיקח ומתוחכם יותר. וכך אמר ר' דוד'ל (בידרמן, הוא הרבי מלעלוב זי"ע) שאם היה ר' חיים בפטרבורג, הוא היה מתמנה ברוב כישוריו למיניסטר...". בהזדמנות אחרת אמר, שדמות כמו הראי"ה קוק, לא הייתה בדורו בשום תחום (עם שהרש"א הכיר בחייו מאות אדמורי"ם ורבנים מופלגים).

⁷¹ אבות משפחתו היו רבי ברוך פרנקל-תאומים, רבי שמעלקא מניקלשבורג, בעל הב"ח ובעל מגלה עמוקות.
⁷² ראשי תיבות: חנפים, שקרנים, ליצנים, מספרי לשון הרע; ארבע כתות שאינן מקבלות פני שכינה, ראה סוטה מב.

י"ד ניסן

[מכתב הגרי"א הדס]

ועד העיר לעדת האשכנזים

בעיה"ק ירושלם תובב"א

ב"ה, ירושלם עיק"ת, ח' סיון התרפ"ב

מודעה

מצוה לפרסם

דברי אחד מגדולי הרבנים בליטא וכעת בעיה"ק ירושלם ת"ו, הגאון הצדיק מוה"ר יקותיאל איסר הדס הרב ממישאד שליט"א

(האמת היא חותמו של הקב"ה).

נדרשתי מרבים משלומי אמוני ישראל בחו"ל המכירים אותי מאז כי תודה לא-ל תמיד נוכח האמת דרכי, להודיע להם את האמת ואת הגלוי בדבר קבוצת האנשים המכנים עצמם "ועד העיר האשכנזי" או סניף "אגודת ישראל" בירושלם על-דבר כתיבי הפלסטר שהם מפיצים בכתב ובדפוס לאלפים ולרבבות נגד גאוני אה"ק ועל-דבר עיתונם הנקרא בשם "קול ישראל"⁷³ ושמשתדלים להפיצו בעיקר בחו"ל בתור עיתון חרדי.

מוצא אני לעצמי חובה קדושה בנפשי לעת כזאת שזקנתי ושכתי תודה לא-ל בתורה ובעבודת ד', ושהנני עומד על סוף עולם האמת, להודיע את האמת לכל אחינו החרדים שכבוד תורה"ק וארצנו יקר בעיניהם וביחוד לידידי ומכירי הרבנים גדולי ישראל שבחו"ל, כי רוב בנין ורוב מנין⁷⁴ הקהל החרדי בארץ-ישראל כבר גילה דעתו נגד

⁷³ על רמתם הרוחנית של בעלי 'קול ישראל':

מתוך הספר הנדיר 'הרב קוק' מאת י"ש רובינסון, עמ' לד-לה (הספר התפרסם בשנת תר"ץ, עוד בחיי הראי"ה): "המה באו בעלילות נמכות עליו (על הראי"ה) שמצאו 'דברי מינות' כביכול בספריו הקדושים ושהוא מפיץ 'רעל' בין היהודים החרדים וכו', בצורות שפלות וטפשיות כאחד, המערורות צחוק על פני כל אחד המכיר אך קימעא את הרב קוק, סבה מספקת לשנאה עיוורת ומטומטמת זו אפשר למצא בצרת עין האישית השפלה מצד יהודים 'חרדים' אלו אלו. ההוכחה הכי גלויה לזה יכולה לשמש עובדא זו: שבהיותו עדיין רב ביפו והמושבות, התייחסו אליו מתנגדיו המושבעים הנוכחים בכל הכבוד הראוי ודברי-דפוס של הזמן הוא מ'רבניהם' העכשוויים מאשרים את היחס הזה.

נוצרה 'ספרות' פסקוילית נגדו על-ידי הדיוטות ידועים ובעלי צורה מוסרית מפוקפקת, המה לא נרתעו גם לזייף באופן גס ושחצני את כתביו, בכרסם את ראשית וסוף של משפטים, והוכיחו ב'ציטטות מפורשות' את הכפירה הנמצאת בספריו. אכן, לא כדאי אפילו להתוכח אתם 'ולהעמידם על טעותם', בידענו שחלק מהם מכירים היטב את 'טעותם' וכל מעשה הרציחה של כתבי אחרים אינו אלא לשם 'מטרה ידועה'. הבריונים הללו המעיזים לקרוא לעצמם בשם 'שלומי אמוני ישראל' ואשר המרחק ביניהם ובין האמונה הישראלית הוא כרחוק ים מקדם – לא הסתפקו בכתבי פלסטר המרובים המלאים דברי נאוך וכזב וקללות שווקיות מן המין הגרוע ביותר אלא נסו גם להשתמש נגדו 'בידי יעקב', [= נסיון הרצח מצד יעקב בלוי, ראה לעיל] אשר עורר בשעתו רעש גדול בעולם היהודי.

השנאה הכי מנוולת התבטאה על עמודי העלון הירושלמי 'קול ישראל' אשר לא נלאה להשטין עליו בכל גליון וגליון, כל מיני עלילות בדויות, דברי רכילות, לשון הרע ושקרים והכל בגסות ובחוצפה כזאת שלא היו דוגמתן, וכאן נתגלתה נפשו הטהורה של הרב קוק בכל תפארתה למרות וקנכלית-השנאה שהתחוללה נגדו בכל פראותה, לא הוציא מפיו אף משפט חריף אחד נגד מנאציו. להיפך, תמיד הביע את צערו העמוק לירידתם המוסרית והדתית והתקוה שסוף-סוף יחזרו ממעשיהם המגונים.

ויש לציין שבשנים הראשונות הם הצליחו במדת מה במלחמתם המכוערת. היו מספר אנשים תמימים שנפתו לדבריהם, והאמינו בתום ליבם לכל דברי-הכזב הכתובים על עמודי 'קול ישראל', אבל משנה לשנה הולכת ופוחתת השפעתם, מצד אחד הכירו תושבי ירושלם את הרב קוק ונוכחו לדעת שלפניהם עומד גאון וקדוש מהדרגת העליונה, ומאידך גיסא עמדו על ערכם המוסרי הירוד של יריביו, אשר כל מלחמתם ה'קדושה' איננה כי אם פוליטיקניות אישית מזהמת גרידא, העטופה בטלית שכולה תכלת. נחמה-פורתא אפשר למצוא בכל הפרשה העגומה הזאת, בידענו שרוב אנשי הרוח האמיתיים לא נקו מפורעניות זו, בפלסם נתיב חדש בסביבת השיגרא המוסכמת.

אופייני הוא שבכל מחנה יריביו אין בעל קומה רוחנית אחד. חלק מגדולי התורה בגולה אשר אמנם לא מסכימים להשקפת-עולמו של הרב קוק, ידעו להעריך את גאוניותו בתורה וצדקתו האמיתית...".

⁷⁴ רוב היהדות החרדית עמדה לצידה של הרבנות הראשית, ולא של האגודה הירושלמית:

הקבוצה הזאת בבחירות קבועות וישירות וכבר נתפרסם ברבים שבעלי קבוצה זו שאין להם רשות להשתמש בשם "ועד העיר האשכנזי" ולא בשם הציבור הירושלמי. הקבוצה הזאת איננה כי-אם קובץ קטן של אנשים, שלמען פניותיהם הפרטיות מתפארים הם שכדאי להם להפקיר את כלל ישראל, ודי להם בעולמם עשרה אנשים שיעמדו עמם בדעתם. אלמלי היתה כונתם לשם-שמים⁷⁵ הלא עליהם היה להיכנע לכלל העדה החרדית ולרבותיה הרבנים הגאונים חברי הרבנות הראשית לארץ ישראל ונשיאה ראש הרבנים בא"י הגאון האמתי ציס"ע מרן אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א, המשתדלים להפיץ קרני אורם על כל שדרות הקהל ביוזעם שהמאור שבתורה יהיה לברכה לכל מפלגות ישראל הנאמנים להתורה"ק, וכאשר כל-זאת רואים אנו גם בגרמניה, אשר לפנינו ראיתי שם גם הרבה חרדים שהיו רחוקים מלחלוחית של רוח יהדות אמתית, ומיום שנתחזק שם לימוד התורה הלך מצב היהדות וטוב גם שם.

אפס ליבם של בעלי הקבוצה לא כן עמם, כל עיקר מגמתם לעורר את הרושם בחו"ל כאלו אין בירושלים ובארץ שומרי דת ומצוה מלבד מתי מספר הנספח להם⁷⁶, ולבטל כמו פה את כל העדה כלה, המכילה בקרבה

אגרת הגרצ"פ פראנק: "ומצוה להודיע כי אגודת ישראל בפה איננה בכונה רצויה כמו אגודת ישראל שבחו"ל, כי בפה רוב מנין ורוב בנין של החרדים האמיתיים הם אינם בתוך חברה זו שנתסדה רק להרבות במחלוקת, וכאשר כן הרגיש גם האדמו"ר הגאון מגור נ"י בהיותו פה בחג הפסח העבר. כבר הרבתי דברים לפני מע"כ כי יחם לבבי בראות השערוריה שבפח... [מלכי בקודש ד' עמ' נז].

אגרת הרצי"ה קוק: "...ואין צריך לומר בארץ-הקודש עצמה, ששם הלא גלוי וברור ומוחלט שרובא דרובא של תלמידי-חכמים ויראי ה' דשם הם נוהרים אחריו (אחרי הראי"ה) באמת ומקושרים ומחוברים להשפעתו הכוללת הקדושה והגדולה... אין פירוד, חלילה, בינו ובין 'היראים' - בסתם ובכלל - בעיר-הקודש, אלא אדרבא כולם - בכללם וברובא דרובא - כאמור נוהרים אחריו ומקושרים בו ובהשפעתו; הישיבות הגדולות 'עץ חיים', 'תורת חיים', 'מאה שערים', 'חיי עולם', הישיבה הגדולה ללמוד ועסק הקבה 'שער השמים', וישיבת הכהנים 'תורת כהנים' ללמוד הלכות קדשים, הן כולן על דגל השפעתו הכללית הק'..., ב'ועד הרבנים' שבהנהלתו, מחוברים כל חברי בתי הדינים הקבועים ומורי ההוראות של השכונות והפרוורים ושאר ת"ח גדולים ומובהקים בתורה ויראה, בנגלה ונסתר, מכל העדות, ספרדים ואשכנזים, חסידים, תימנים ובכארים וכו', וכן כל יראי ה' ונאמני התורה, מכל העדות, כן בכל מרחב העיר ירושלים עצמה וכן בשאר ערינו ומושבותינו, מקושרים אליו ולהשפעתו הכללית הק' ומכירים אותו לדבר ולרועה הכללי ומחוברים לו בפנימיותו וכלליותו, ממש כמו לאביהם הרוחני.

אך קבוצה קטנה של אנשים, אשר מהם יש שכונתם לשם-שמים ורצויה אולי, אבל מעשיהם מגונים ומקולקלים מאוד, ומה ישנם בעלי חסידות של שטות מגונה ומתועבת בפי חו"ל, ומהם יש בהם, כנראה וכנשמע, פניות קטנות גסות ושפלות, היא משתדלת לעשות בלבולים וסכסוכים, ואף-על-פי שאין זה תופס מקום בהנהגת החיים והיהדות של העיר ואין צריך לומר של הארץ ואין צריך לומר ביחס להשפעתו הרוחנית הגדולה... של מרן אבא שליט"א, מכל-מקום רושם של חילול השם ובזיון התורה וחלישות כח היהדות ומעוט השפעת היראים יש בזה, ביחוד כלפי חוץ, על-ידי כתבי פלסטר שהם מפיצים, ואשר יש בהם כפי שנתברר לי, מלבד החוצפא השפלה והאפיקורות והאפיקורסות של בזוי תלמידי-חכמים, גם שקרים פשוטים ומוחלטים. וכבר פנו כמה רבנים גדולים מפורסמים מחו"ל לירושלים והודיעו שהתאספו למחות נגד הנבלה הזאת ולפעול נגד זה בכל תוקף, אלא שמ"א הגאון שליט"א ביקש מהם שלא לעשות בזה, כי אין לשים לב לדברים אלה שאין להם ערך ואינם תופסים מקום... אם יש מקום לדבר בזה על-דבר 'חילול השם' ועל-דבר 'פירוד', הלא אין זה אלא כלפי אלה האנשים הנ"ל ומצידם, וקולר בצוארם...". מתוך: תשובה ובירור דברים [מובא גם בספר לנתיבות ישראל ח"ג].

מאגרת הגרי"מ חרל"פ אל רבו הראי"ה קוק: "... אני מקווה לחסדי ד' כי לא יאונה למרן שליט"א צדיק העולם כל און, ומכבודו לא יפול צרור ארצה. כי כל הגדולים האמיתיים דפה אינם מתחשבים כלל עם איזה אנשים החפצים להקל בכבודו של מרן שליט"א" [הד הרים אגרת כג].

מתוך פרוטוקול ועידת רבני ירושלים בעניין הפירוד בירושלים, ג' אדר א' תרפ"ד: "... נאם הרה"ג ר"ז עפשטיין. הוא מדגיש, שהגאון ראי"ה קוק אינו רב של מפלגה זו או אחרת. הוא רבה הראשי של כל ירושלים, של כל ארץ ישראל. אנו מכירים אישיות גאונית זו לא מעכשו אלא שמונה עשרה שנה. וע"י כל הרבנים הנמצאים כאן וכל ראשי הקהילות והמוסדות והישיבות נמנה למשרה עליונה זו" [מתוך העתון קול יעקב דאז].

⁷⁵ אגרת הגאון רבי משה שמואל גלזנר זצ"ל אל הראי"ה קוק: "אבוא בזה... לבקש את כהדג"ק שליט"א לצאת החוצה בצרוף בית דינו הגדול, נגד אותן המחריבים והמרסים אחדות קהלות קדושות ותולין את עצמם בהקב"ה ותורתו, כאילו חוץ מהם אין להקב"ה בעולמו כלום. ואין מן הצורך לספר באריכות מכל מעשיהם המתועבים שעשו ושעושים אצל הממשלה, במסירות ומלשינות, והכל לשם שמים, כי כאשר אני קורא במכ"ע ובפרט בעלה הנפסדת בח' סיון בעה"ק שמה מאת הרב הג' מה"ז יקותיאל איסר הדס שליט"א, גם בעיר ד' שמה כן כסל דרכם למו, וסדנא דארעא חד הוא...". [אגרות לראי"ה אגרת קלה]. וראה תשובת הראי"ה אליו - אגרות הראי"ה ח"ד א'קלט.

⁷⁶ בעניין התימרות ה'קנאים' לאחראים על היהדות החרדית ולדובריה הבלעדיים:

רבי מנחם מנדל פרוש זצ"ל: "...אנשים שקבלו עליהם האפטרופסות של החרדים רק לשם אמביציה של נצחון" [בתוך החומות עמ' 326].

מכתב הר"ח הירשנזון לגרצ"פ פראנק בעניין אותם 'קנאים': "...וביחוד יש גם בתלמידי חכמים שבהם מחשבה אשר ירשוה מעת התחלקות הכתות במדינתם לחשוב שהם רק המה הערבאים והאחראים עבור כל היהדות בעולם, וטעו גם בימי גאוני ירושלים הגאון בעל זית רענן והגאון בעל אמרי בינה והגאון ר' שמואל סלטט והגאון ר' יהושע ליב דיסקין זכר כולם לברכה מגדולי וגאוני רבני הספרדים הי"ו שהיו אז זכרם לברכה, בימי הגאונים האלה טעו

יראים וחרדים לאלפים ולרכבות, מהם גאונים מהם צדיקים וקדושים, וכולם נאמנים ושלמים לדבר ד', וכל-זאת כדי להסב אליהם את ליבות נדיבי החרדים להחזיק בהם ולשלוח להם כסף תועפות לשם מוסדות שלא היו ולא נבראו כגון "קופת רבנים", "עזרה לחלוצי החרדים" ת"ת לבנות החרדים וכו' וכו'.

ועל-כן העובדא זאת אחינו שבגולה שלא לשים לב כלל וכלל לכל בקשותיהם ולכל כתבי פלסטרניהם ולכל דברי עתונם "קול ישראל" כי העתון הזה שאין לו כל ערך גם מצד עצמו ושעוזריו וסופריו הם ברובם קלים וצבועים ידועים, אינו בשום אופן ופנים כלי מבטאה של היהדות החרדית באה"ק, ואדרבה כפי שמבצבץ מכל גליון וגליון זוהי עיקר מטרתו – להרס את מצב היראים, להאפיל על השמש בצהרים ולזרות אבק בעיני הקוראים נגד הרבנים הגאונים נושאי דגל התורה והדת באה"ק⁷⁷, ולהרים על נס בתארים שלא חלמו לא הם ולא אחרים עליהם מעולם את שמותיהם של שני אנשים זקנים שלא ישמשו ברבנות מעולם⁷⁸ ה"ה הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין – גבאי בית היתומים שהעורך הנזכר הוא אחד המלמדים שם – והרב ר' חיים זוננפלד, שהיה ממונה ומוהל ככולל אונגרן, ומפרסמים בשמם כפעם בפעם מודעות ואזהרות ומחאות והתרים ואסורים בסגנון של רבנות בכונה מכוונה כמוכן רק כלפי חוץ לסמות את עיני אחינו שבגולה, והטלפיים של חרדות שעתון זה מראה

האונגארין לחשוב שרק המה המה הם אשר יחזיקו את הדת בארץ ישראל, והשם אשר נתנו לקהל שלהם "שומרי החומות", הוא די להראות על מחשבתם, שרק אותם הפקד ה' על חומת ירושלים אשר לא יחושו יומם ולילה...". מתוך יומנו של הגה"צ רבי שלום נתן רענן זצ"ל: "כ' אדר א' [תרפ"ז]... נזכרתי שהיום האסיפה הכללית מרא"י בענין משמרת השבת, וגם רדי"כ [ר' דוד הכהן, הניזיר] בעצמו הציע לי להשתתף, ואנוכי מרצוני ג"כ להשתתף נעתרתי לבקשתו לאכול ארוחת צהריים אצלו, והלכנו להאספה, ובאמת נהייתי, חוץ מביטול הזמן מלימוד התורה. השתתפו בה גדולי וחשובי הארץ, ודנו בכובד ראש ומתוך כאב לב פירצת הדת שנתהוותה ומתרחבת ובאה. מתוך החשיבות של הויכוחים וההרצאות רשמתי לי כל דבריהם במקום בפנקס מיוחד. כדאי היה לעבד את זה, אבל לזכרון הרשימות מועילות כמו שהם גם-כן. שם במקום התבלטה היטב הצורה המכוערה של אלו הדוגלים בשם - - - התייחסותם השלילית לכלל ישראל, אני ואפסי עוד. כל הקודש בישראל פגום הוא אצלם. מה צודקת דעת הרב עליהם. שמעתי פעם מחוה דעתו על מהותם ועל שיטתם המופרכה, נבהלתי למשמע אחי מה שדיבר עליהם. וכל החלישות בדת, כולם הדגישו, וכך הוא, גורמת - - - לפירוד שמתקיים בנו. אם נגדור גדר ונעמוד בפרץ, אז עוד תקוה לנו" [בשמך רענן עמ' לו, עיי"ש].

77 אודות החורם על העתון 'קול ישראל', וחוסר אמינות העתון:

ראה בספר אגרות לראי"ה אגרת קסב – מכתב גלוי שנשלח למערכת 'קול ישראל', מאת הגאון ר' אברהם דובער כהנא שפירא והגאון הרב משה מרדכי עפשטיין. מכתב הרצי"ה קוק בעניין 'קול ישראל': "...הנני בזה להודיע ולהזהיר לכל אחב"י הישרים בלבותם, כי חלילה וחלילה לסמוך ולשים לב כלל וכלל על כל אלה הבדותות המתפרסמות על ידם..." [אוצרות הראי"ה ח"א עמ' 76]. "ומכאן מודעה לרבים כי האיסור וחרם חמור שהוצא על ידי רבני וגאוני ירושלים שליט"א על העתון "קול ישראל" בתור מבזה ת"ח בתקפו עומד ועל כ"א להזהר לא לקנותו, לא לפרסם בו שום מודעה, ולא לתמוך בו בשום דבר" – [מתוך כרוז בחתימת רבני ירושלים].

"העתון קול ישראל היוצא ע"י אגודת ישראל מפה, שהוא מלא שקרים וצביעות, ונתגלה קלנו שמטרתו לבזות גאונים וצדיקים ודרכו תמיד להשפיל גדולים, ונמצא שהעתון הזה שרבים טועים בו שהוא עתון חרדי מוזק ליהדות במדה ידועה..."

"ואחרי שנתברר שהכתב הפלסטר הנו' נעשה בחתימת עמרם בן שלמה יצחק בלוי, עורך האחראי של העתון קול ישראל, וכן יעקב בן משה בלוי, מנהל האגודה הירושלמית, שהם מומרים לעבירה זו של בזיון ת"ח. הוכרו עליהם, היינו על עמרם בלוי ויעקב בן משה בלוי הנ"ל, שהם מנודים לשמים וחובה להתנהג עמהם כדין תורה הקדושה באלה המבזים ת"ח. וכן העתון קול ישראל המתלבש באדרת שער ובמילי דכדיבי... מוזק לנוער החרדי באופן מבהיל, עד אשר איזה מלמדים ותשב"ר וכו' נלכדו ברשתם... שהופקר אצלם בזיון ת"ח... לכן גזרו ח"ח ובאסור גמור שלא לחזק את העתון קול ישראל בשום צורה... כה דברי חברי הביד"צ למקהלות האשכנזים פרושים וחסידים דפעה"ק ירושלים תובב"א" [מתוך כרוז שהתפרסם אז]. הגאון ר' משה פריצקר: "...ובעלי ה'קול ישראל' יודעים היטב איך אפשר שיתקצרו ויפרשו המאמרים, כי המה בקיאים ומומחים לאותו דבר" [לשעה ולדורות עמ' 188].

"כנפוייה זו של כותבי הפלסטר הם הם בעלי העתון 'קול ישראל'... תחת השם המזויף של יהדות חרדית... מחריבי קרתא קדישא אלה... – כרוז רבני ירושלים 'מחאה גלויה', טבת תרצ"ג [מובא בספר בתוך החומות עמ' 326]. כרוז 'על עלבונה של תורה', מאת רבני ישראל: "אנחנו הח"מ מודיעים בזה לכל קהל ישראל בארעא קדישא הדין ובכל אתר ואתר כי הדבות שנתפרסמו ב'קול ישראל' על המוסד הק' קהלת... אין אף שמץ של אמת בהן, והנן משוללות כל יסוד שהוא..."

כרוז 'קהלת', בחתימת הגרי"א הרצוג והגר"צ עזיאל זצ"ל: "...בצער רב ובעגמת נפש מקבלים כל יראי ה' את העמדה המעציבה "שאגודת ישראל" בירושלים נקטה בה בפרסום מאמרם בעתון קול ישראל מלא דבת שווא ודברים עשר בשקר יסודם..."

וע"ע 'קול יעקב' ז' אב תרצ"ד, במכתבו של הרב ש"א ובר. ובספר 'מן המקור' ח"א עמ' 76. ⁷⁸ הגר"צ פ' פראנק: "הכל רואים ויודעים כי ר' חיים זה לא היה מעולם רב ולא יהיה" [מלכי בקודש, שם]. "במקום שהכל יודעים שהר"י דיסקין נ"י בזקנותו המופלגה קמו עיניו מלראות וגם הרב חיים זוננפלד שיחי' הוא חלש מוקנה ואינם יכולים לישא עליהם אחריות צבורית, וגם כי מעולם לא התעסקו ברבנות..." – מתוך הכרוז 'ברור דברים', בחתימת רבני ירושלים.

אינם כי-אם להונות⁷⁹ את בית ישראל בלבותם לתת אמון לזיזופיו נגד גאוני ישראל ונגד המוסדות החשובים של הישוב הישן שלא כבשו מחאתן הנמרצה נגד המלשינות הנתעבה שהלשינו בעלי הקבוצה ההיא ה"ה ראובן שלמה יונגרייס, יעקב די-האן, ומשה ליב ברנשטיין לפני הלורד נורטקליף.

את ידידי הרבנים הגאוניים מאורי הגולה אני מבקש אפוא לחוס ולרחם על עירנו וארצנו הקדושה ולגעור בנוזיפה על העיתון הזה ולא לתת יד לקבוצה זו ולהעומדים בראשה, שאינם מתנהגים במידתם של ת"ח להיות מרבים שלום בעולם⁸⁰. וד' ירחם על עמו וארצו.

נאם יקותיאל איסר הדס הרב ממישאד

אחריות דברים האלה הם עלי ובשם האמת אני מבקש מכל עתוני ישראל להעתיק את הדברים האלה כהיותם. הנזכר.

⁷⁹ החל מסוף שנת תרצ"ג ועד לחורף תרצ"ד התפרסמה סדרת מאמרים ב'קול יעקב' תחת הכותרת 'הונאה'. הנה ציטוטים משם:

"גדולה היא ה'הונאה' עד אין קץ, וארוכה היא 'הפרשה' עד אין סוף, גם אם נשב שעות על ימים, שבועות על ירחים, ושנים על שנים, הרי אין העט תלאה, והדמע לא תחדל, מלבכות ולתנן, את חורבן היהדות החרדית בירושלים, כתוצאה ישרה מ'פרשת הונאה' זו, של אנשי אגודה הירושלמית, והנלוה אליה, ועד העיר האשכנזי. ויותר מה שיש לבכות ולקונן כלפי פנים, על החורבן וההרס הפנימי, עוד יותר יש, לצעוק מרה ולהתחלחל על הנעשה מצדם כלפי חוץ. אם כלפי פנים, הרי פחות או יותר, הצבור העברי טרם נשתטה, המוח הישוב טרם נתאכזב, והרגש הכללי טרם נלקה עד כדי טמטום, לא להבין את השקר וההונאה הגדולה של בעלי חרדים אלה, ומבלי להטיל ספק, ואולי ודאיות, בכל כשרותם וחרדותם, הוא רואה, כי רק את הדמות החרדי לבשו אלה האנשים עליהם, ומתחת ללבוש הזה, חתירה לכל קודש ישראל ופריקת עול היהדות החרדית הנאמנה והצרופה מעליהם. [...] אבל ה'כלפי חוץ', כאן, הדבר נורא ביותר, איום. כשבאים עם כל החלול השם הגדול הזה ומוציאים אותו כלפי חוץ לפני העולם הנכרי, שמוחו אינו תופש ולא יתפוש בשום אופן את כל הצביעות והמרמה הגדולה שמבפנים להגלימה החרדותית של אלה...".

⁸⁰ ברכות סד.

ד' אייר

[מכתב העדה האשכנזית החרדית]

עדת האשכנזים החרדית

מודיעה ומפרסמת בזה כי "קופת הרבנים" שעפ"י אדריסת גבאי "בית היתומים דיסקין הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין ור' יוסף חיים זוננפלד בשקר יסודה. אין אחריות הצבור על קופה זו שנתיסדה ע"י אנשים פרטיים, ושלא ברשות הצבור מכנים אותם הפקידים בשם "רבתינו" ובשם "מארי דארעא קדישא". כסף קופה זו המכונה בשם "קופת הרבנים" משמשת רק לתעלתם ולמזימת ליבם של פקידים ידועים ומאספיו יאכלוהו וחללו את שם קדשו ר"ל בהדפסת כתבי פלסטר ועשית קטגוריה בין ת"ח, ורבתינו נושאי דגל התורה והיראה באה"ק מעולם לא נהנו ולא יהנו מקופה שכזו, שהיא רק גורמת הפסד עצום ונזק רב לכל מוסדות התורה והדת ולהשיבות הגדולות והקדושות שהן היסוד העיקרי להחזקת התורה והדת באה"ק.

ועל-כן זאת ידעו וישימו נדיבי עמנו אל לבם להתרחק בכל עז מלהיכשל באותה הקופה שקוראים לה "קופת הרבנים" ומלשלוח לה את עזרתם, כי אם להמציא את נדבותיהם ישר למוסדות התורה והדת, הצדקה והחסד שבאה"ק, ואז יהיו בטוחים שלא יצא מתחת-ידם דבר שאינו מתוקן, והיה מעשה הצדקה שלום.

ועד העיר

לעדת האשכנזים בירושלם.

בבקשה מכל עיתוני ישראל שבגולה להעתיק ולתרגם את המודעה הנחוצה הזאת כמו שהיא.

י"א אייר

[מכתב אגודת הקודש]

מודעה

עוררו אותנו כי בכתב הפלסטר הידוע שיצא קודם הפורים בשם "המטפח" נגד רבני ירושלים נכשלו כותבי הפלסטר הצעירים גם בזה, שבראש הגליון הדפיסו תו של שני בקבוקים ומצדם כוס של יין, ובשפת הכוס מלמעלה נמצא שתי-וערב בצורת עבודה-זרה ממש, ובדרך פלא הכשילו אותם מן השמים וכתבו בצדה של עבודה-זרה פלונית את המילים: "נכנס יין יצא סוד". נבהלנו למראה עיניים, והננו מודיעים ומזהירים לכל יהודי כשר שנפל כתב ה"מטפח" הזה לידו שיקיים בו תכף-ומיד מצות ביעור עבודה-זרה דדינו בשריפה ולא ידבק בידו מאומה מן החרם ח"ו. וה' יזכנו להסיר כל שיקוץ ושומם מקרבנו ולהשיב את כל נדחי ישראל וכל מיני כותבי הפלסטר בתשובה שלמה וטהורה ולהחיש את ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן. חברי "אגודת הקודש" בירושלים.

[מכתב הגאון רבי משה חיים מיררויש זצ"ל]

מכתב גלוי מקיפטון.

למערכת "קול יעקב" אשר בירושלם עיה"ק שלום וברכה! נא להדפיס את מכתבי הגלוי במכ"ע "קול יעקב". לכבוד הרב הגאון המפורסם כש"ת ר' יצחק ירוחם דיסקין שליט"א. אנחנו בני הגולה האוהבים שערי ציון בלב ונפש, וכל משאת נפשנו לראות את ירושלם עיה"ק שתהיה הלב והמרכז לתורה, ליראת-שמים ולכל מידה נכונה, שתהיה תל תלפיות שיהיה לעיניים לכל הגולה ללכת בדרכי בניה בונה – ומה אנחנו רואים ושומעים לדאבוננו ולחרפתנו? באו פריצים ויטמאוה! באו צעירים במסוה של חרדים ויחללוה! ואלה הצעירים הקטנים שאין עליהם כל אחריות ציבורית נעשו תיישים בעלי קרניים לנגח את הגדולים והטובים של האומה, ולגרום חורבן חדש לארצנו ההולכת בעזה"י ומתנערת מעפר חורבנו של טיטוס הרשע. כי אלה הנסים והגמדים סומכים את עצמם על כתפות הענקים, על כתפות רבנים גדולים, שבצילם מסתופפים הבריות האלו, וכל הקהל שומע מתוך גרונם קול רבנים גדולים בישראל, וכדאי בזיון וקצף! כי לא רק פורקי עול, כי אם גם בעלי-הבתי הבינונים מראים באצבע וקוראים: ראו, אלה המה רבניך ישראל! אלה המה מאשריך החפצים שתלך בדרכם!

על כן מצאנו בזה חובה קדושה לפנות הפעם אל כבוד-תורתו, כי כידוע אחדים מאלה מחרחרי הריב המה מפקידי ומסופרי בית היתומים, הבית העומד תחת פקודת והנהלת כבוד-תורתו, וחיים המה על חשבון הפרוטות שכל בני הגולה שולחים להחזקת היתומים העוזבים. ודרישתנו היא כי יפטר תיכף ממשמתם את אלה השועלים המחבלים את כרם ה', המחללים את כבוד התורה, כבוד ירושלם, כבוד המוסדות הקדושים, ובייחוד את הידוע משה בלוי, שבחציפות שלא נשמעה כמותה הוא מתנפל באופן גס ומכוער על נשיאי וחברי הרבנות הראשית של ארץ-ישראל. ויודיע דבר זה בגלוי במכ"ע, ואז ידע כל קהל הגולה כי נקיים המה רבנינו וגדולינו ממעשים מגונים ומכוערים שלא נשמע כמוהם גם באומות-העולם, ושלא בצדק יחפאו אליהם דברים אשר לא כן, ותצילו בזה את כבוד התורה וכבוד ירושלם עיה"ק.

בתקותנו כי ימלא כבוד-תורתו תיכף את דרישתנו הצודקת, למען התורה, למען ירושלם, ולמען שלא יחרב המוסד הנחוץ בית היתומים העומד תחת פקודתו, כי אם לא, אזי נהיה מוכרחים להפסיק משלוח שום תמיכה לבית היתומים, ובודאי ממנו יראו וכן יעשו רבים גם בארצות אחרות, הנני דורש שלומו ושלום היתומים. בכבוד רב

משה חיים מיררויש⁸¹ חופ"ק

יושב ראש בועד המפקח על צדקות ירושלם עיה"ק, בקיפטון והגליל".

⁸¹ מתוך מכתב הגאון רבי ישראל יצחק פרידמן זצ"ל רב ומ"מ ביהונסבורג לראי"ה קוק: "...בתוך כך הגיע לכאן שד"ר מירושלם מר יוסף סאלאמאן בעד בית מחסה ליתומים דיסקין. והנה מה שתהי' דעתי בענין הכרכורים, המחלוקת וחלול שם הרבנות הבאים מצד סיעת הישיש הרב דיסקין, אשר הרב הלחמתי, והרבה כבר כתבתי להרב דיסקין בעצמו למשוך ידו מהמחלוקת, והסברתי לפניו שכל היהודים מאחינו שבגולה לבם נהו אחרי הרבנות הראשית בירושלם, והרבה היוק יגרמו מלחכי פנכתו מחרחרי הריב לבית היתומים ע"י המחלוקת הנתעב הלוו. הרבה השפעתני אנוכי פה על מהלך הענין אשר בכל החוגים בין הציונים בין היהודים האנגליים בין היהודים האורתודוכסיים מקום אשר כוח השפעתני מגעת הסברתי להם את שיטת הקנאי הרב זוננפלד וסיעת הרב דיסקין, גם כתבתי לידני"ג הרב רבי משה חיים מיררויש מקיפטון והודעתיו את כל הפוליטיקה של קטני המוח מסיעת בעלי המחלוקת. ובכ"ז אלה הצאן שלוש מאות היתומים שבבית מחסה ליתומים מה חטאו הם? אם גם שישנם פרטים אחדים מה שנוגע לחנוך היתומים אין דעתי נוחה הימנם, בכ"ז הרי מתפרנסים ומתכלכלים בהבית הזה, שהנהו עומד כמלאך מושיע ליתומי ירושלם זה ארבעים שנה, לכן אני נחשב לאחד מהתומכים בכח השפעתני ובפעולות ממשיות לבית היתומים הלוו. וביודעי את רוחו הטהור ונשמתו הרוממה של כבוד גאון אדע שגם כבוד גאון יסכים לעמדתני זו ביחס אל היתומים...". מובא ב'אור חדש', הוצ' אור האורות, גליון 9.

על יחס הראי"ה קוק למוסד בית היתומים דיסקין, ראה דבריו: "...לקחתי דברים מאו עם אחד מהמעולים שבין עסקני בית היתומים, אך גם הוא לא היה יכול להשיב לי על-זה דבר ברור. והאנשים שהם תופסים את הענין בידם הם מאלה אשר התרחקו מהשפעתני, וזלת מה שאני תומך בהם בתמיכתי המוסרית, בשעה שהם זקוקים לכך, מפני חיבת הקודש של מיסד המוסד הגאון הקדוש זצ"ל, ומפני שהוא מוסד בעל ערך חשוב מצד עצמו" [אוצרות הראי"ה א' עמ' 425].

וראה דברי הגאון רבי יהושע קניאל זצ"ל, בהספדו על הראי"ה: "...העליבו אותו ברבים לא פעם מחוגים שונים על מעשה זה או על מעשה אחר, והוא היה יכול לתת תשובה ברבים נגד האנשים האלה. כוחו השנון היה כל כך גדול בספרות, שלא היה צריך לחזור פעם שניה על מה שכתב, ולא היה צריך לעזרת מי שהוא לדעת מה לענות, ובכל זאת אף פעם לא ענה ברבים, פן יבולע חלילה למוסד פלוני או לארגון אלמוני, אם הוא יצא נגדם במכתב או גלוי-דעת..." [זוהר עליון, עמ' 58].

י"ח אייר

[מכתב הגאון רבי שלום יצחק לויטן זצ"ל⁸²]

מכתב מהגאב"ד מקריסטיניא

ב"ה ר"ח אייר תרפ"ג קריסטיאניא יצ"ו

ט"ו למנין יצליחו ה' בכל ענין ויזכה לראות בבנין הנקרא קנין ה"ה כבוד ידידי יקירי וחביבי הרב הגאון המפורסם לתפארת סיני ועוקר הרים ויא"ב וכו' וכו' כש"ת מוהר"ר יקותיאל איסר הדס שליט"א בעיה"ק ירושלם תובב"א.

אחר דרישת שלום הדרת גאונו באהבה רבה. יען שהנותן מתנה לחברו אמרו חז"ל בשבת⁸³ שצריך להודיעו לכן אוכל להודיע לכבוד ידידי שהייתה לי עוגמת נפש גדולה מהחלול השם הגדול מה ש"הקול-ישראל" היה מדפיס דברים קשים ומרים וגם-כן שקרים אשר על-ידי-זה נתנו חרב ביד החופשים, ומה גם שאחד בשם פלאי הדפיס על הדרת-גאונו דברים בדוים אשר לא היה מעולם רב בעיר מאישאד לכן תכף-ומיד כתבתי מכתב להרב הגאון ר' חיים יוסף זוננפלד ובקשתי שלמען כבוד תוה"ק יחוסו על העלבון של גדולי הדור שמכזים ומחרפים, ובודאי כל מעשה הגאון הגדול הצדיק וכו' וכו' מרן ר' אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א הם לשם שמים בלי שום פקפוק, ורק העתון הנזכר גורם חלול השם וחלול כבוד התורה, ואני אוכל להעיד שהדרת-גאונו היה במשך זמן המלחמה רב ואבד"ק מיישאד לא כמו שנדפס בכזיב בלדתה בעתון "קול ישראל" על הדר"ג שמעולם לא היה שם רב, ונתתי להם רשות אם ירצו יוכלו להדפיס זאת בשמי שהדרת-גאונו היה משנת תרע"ה עד שבא לא"י שם רב ואב"ד, ובקשתי מהם שלא יגרמו חלול השם ועלבון תורתנו הקדושה אשר זאת תביא ח"ו רק חורבן הארץ ולא בנין הארץ כי אין כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום⁸⁴, אמרו לנו חז"ל. כן כתבתי לו קודם הפסח. ממני ידיו עז הדורש שלום תורתו.

שלום יצחק לעוויטאן אבד"ק הנ"ל.

⁸² קודמו של הגרי"א הדס ברבנות העיר מישאד. מחבר הספרים: דברי שלום, סוכת שלום יצחק, ילקוט הדרוש על התנ"ך.

⁸³ שבת י.

⁸⁴ עוקצין ג, יב.

[מערכת קול יעקב:]

מכתבו הגלוי של הרב הגאון הרמ"ח מירווורש הגאבד"ק קיפטון, בגליון העבר, עשה רושם כביר על כל חוגי החרדים שבעיה"ק. ניכרים הדברים שהם יוצאים מלב כואב ומרגיש בעלבון התורה ובצרת המחלוקת האוכלת את מעמד החרדים בכל פה ונותנת את כבוד עיה"ק למרמס ולמשיסה. הרושם גדול ביחוד אחרי ששמו של הרב הכותב ידוע פה ומפורסם מאד באהבתו לאה"ק ובהשפעתו הגדולה ובמסירת נפשו לטובת המוסדות שבעיי"ק בפועל ובמעשה.

כפי הנשמע מנסים להסתיר את פרטי המכתב הזה מאת הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין ולהקטין את ערכו בעיניו, בכל-זה משתדלים לערך מכתב בחתימת-ידי הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין ור' יוסף חיים זוננפלד בתור גבאי המוסד לגדולי הרבנים בחו"ל ובתוכם להגאונים בעל חפץ חיים ור' חיים עוזר גרודזנסקי, בתלונה על המכתב הגלוי הזה, ובבקשה שהם ישפיעו על הגרמ"ח מירווויש לחזור בו מדרישתו בנוגע להתערבות פקידי בית היתומים במחלוקת ובחרחורי הריב.

כמובן שדברים אלה לא יוכלו להשפיע על רבותינו שבגולה ולא כלום ובמקום להתעבר על ריב הפקידים הצעירים מידי אחד מגדולי העושים והמעשים לטובת היתומים קרוב הדבר שגם הם יצאו הפעם מגדר שתיקתם ולהעיר את כל מי שקולר המחלוקת ובזיון התורה תלוי בהם לשים סוף-סוף קץ לחלול השם ולהשיב את האחדות במחנה החרדים הדרושה כל-כך לעת כזאת שהסכנה נטושה מצד החופשים לבלע את עמדת החרדים עד תומה, ובאופן זה בודאי שדבריהם יעשו רושם, ואולי יש תקוה שתתגלגל הזכות על ידם להשיב את סערת הריב לדממה ולהשיב את כבוד אה"ק ותוה"ק כבראשונה.

[מכתב הרב שמואל אהרן ובר זצ"ל]

מכתב אל המערכת.

לכבוד מערכת "קול יעקב" בירושלים.

מ.ג.

זה מזמן שהאורגן הידוע בשם "קול ישראל" חולק לי את הכבוד להיות נמנה בשורה אחת עם הרבנים הגאונים והצדיקים שהם תמיד מטרה לחיצי לעגו ולעלילותיו ולבזיונותיו הגסים. בשבוע שעבר הרחיק האורגן הצנוע הזה ללכת עד כדי להביא את שמי בקשר עם "כתב פלסתר" ועם "כותב-פלסתר" ידוע. התנפלות זו היא תעודה חדשה על קלות הראש של עורכי עתון זה שאינם נרתעים לשטות פשוט בקוראיהם ולספר לפנייהם בטון של רצינות דברים שכל תינוק ותינוקת בירושלם שאין מוחו רופס ינוד להם ויענה כחשם בפניהם. אחרי שהזמנתי כבר לדין-תורה את עורכו ה' רפאל קצנלנבויגן והוא סרב לבוא לדין-תורה אני עוזב לעת-עתה את ערך התנפלויותיו ועלילותיו הבזויות של האורגן היפה הזה למשפט הקהל, ואני מסתפק בהכבוד שחלקו מיד האדונים האלה לא נגרע מחלקם של גדולים וטובים ממני. יחוסא דילן שתיקותא⁸⁵.

בכבוד רב

שמואל אהרן ובר

⁸⁵ ע"פ קידושין עא:

ג' סיון

[מכתב ועדת הרבנים של העדה החרדית]

מכתב לוועד האשכנזי

ועדת הרבנים שנבחרה לאחד את החרדים בירושלם אחרי משא-ומתן ארוך וממושך שהיה לה עם כל הצדדים ושהוכיח שכל עיכוב השלום הוא מצד בעלי הוועד האשכנזי הישן⁸⁶, ערכה אליו את המכתב הזה: בעזה"י, יום כ"ב אייר תרפ"ג.

כבוד מנהלי ועד-האשכנזי הי"ו. בראשם הרב הגאון מוה"ר חיים זוננפלד שליט"א. רבנים ואדונים נכבדים! נפשכם יודעת מאד, רבת יגיעותינו ועצם השתדלותנו בין קהלות החרדים, כמה פעמים לילה כיום היה אור לנו, הקהלנו קהלות והצענו הצעות נכונות ומתקבלות, ובצפיתנו צפינו אז כי הננו עומדים הכן על סף השלום, והן בעין קוה קוינו ואין, וכפעם בפעם נדחה הגמר, מאספה לאספה מויכוח לויכוח, מבלי כל תוצאה באופן אשר כמעט כבר נתיאשנו מלדפוק על דלתות השלום. אך בהיות כי מצב החופשים הולך ומתבצר מיום ליום ממש לרגלי הפירודים הנשקפים על פני כל היהדות בגללה גלוי וידוע לכולנו, מצאנו חוב קדוש בנפשנו לבוא עוד הפעם לפניכם בכתובים בכל לשון של בקשה, כי תחוסו ותחמלו נא על שארית-ישראל וקודשיו ותפקחו עיניכם לדעת ולהבין מצבנו מצב ישראל סבא בימים האלה, נשתדל נא לפנות אבני הנגף והמעצורים אשר הושמו על דרכי השלום וכולנו יחד נתאחד כאיש אחד חברים איך ובמה לשקע אש תבערת המחלוקת אשר לא כדת ולברך על המוגמר בגמר וחיתום השלום, במטותא מינייכו אחים ורעים, שימו לבבכם לקול דברינו אלה היוצאים מעומק הלב מבלי שום פניה ח"ו, הטו אוזן קשבת כל עוד יש תקוה, והשי"ת ברחמי יעזרנו וישכין בפורנו אהבה ושלום, בב"א.

נאם דוב בער אברמוביץ

נאם יוסף גרשון הורביץ⁸⁷

נאם ישראל זאב מינצבערג.

⁸⁶ "ביום השלישי לפנות ערב בקרו האדמו"ר מגור והרב מבנדן בליות אחדים מחסידיהם את הרה"ג רבי מנחם אוירבך, ראש אגודת הרבנים ומורי הצדק בירושלים.

האדמו"ר בקש את הרב אוירבך שיסייע לטובת השלום בין החרדים. הרב אוירבך ענה על זה, כי אגודת הרבנים בכלל והוא בפרט טרחו וטורחים הרבה על דבר השלום עוד מהתחלת הקרע, וכי הקטגוריא שצריכה להיות בין תלמידי חכמים, כפי חז"ל, בעקבתא דמשיחא, אינה נובעת בינם לבין עצמם, אלא נובעת מאלה שיש להם מהלכים בין הת"ח שבצד הרודפים, וכמו שמצוה לקרב את השלום כך מצוה שלא לעשות חס ושלום 'שלום קטוע' אלא שלום שלם" [מתוך העתון דואר היום].

⁸⁷ עלה ארצה בשנת תרמ"ג. בשנת תרס"ט התמנה לרבה של מאה שערים, ואף כיהן כראש הישיבה הגדולה שם וכדיין בבית-הדין של ירושלים. ממייסדי 'המזרחי' בירושלים עם הרב בן ציון חי עזריאל. שימש כנשיא העדה החרדית בירושלים, לצידו של הראי"ה קוק. כיהן כיו"ר המועצה הדתית בירושלים.

י' סיון

[מכתב אנשי ליטא]

(מכתב אל המערכת)

ב"ה, קרעפטינגן (ליטא) י"ד אייר תרפ"ג
אל המערכת קול יעקב בירושלים.

מערכת נכבדה! מבקשים אנחנו החתומים מטה לתת מקום לדברינו אלה בעתונכם הנכבד למען האמת:
בעתון "קול ישראל" נדפסה קורספונדנציה⁸⁸ מעירנו ותחתיה חתום צבי יהודה ליכט ובה הוא מחפה דברים על
הרב הגאון המפורסם ר' יקותיאל איסר הרב ממיישאד כי לא שימש מעולם בתור רב ובזה כביכול חפץ
להאשימו כי לקח לו עטרה שאינה הולמתו, ולכן מוצאים אנחנו לחובתנו להעמיד את האמת ולהסיר מכבוד
הרב את הדיבה הזאת. מאשרים אנחנו בזה כי הרבה פעמים שימש בתור רב וכיחוד בשנים האחרונות קודם
עלותו לארץ הקדושה שמש בתור רב בעיר מיישאד. ועוד יותר הוא לא עשה את הרבנות קרדום לחפור בה
והורה ודן בלי שום משכורת, והכותב העיז לחלל את כבוד התורה ולומדיה.
בשם מכבדי התורה ולומדיה באנו על החתום:

זלמן הערציקאוויץ

מאיר גרינבוים

יהודא ליב פרלגבר

מרדכי דוב קאלומבוס

⁸⁸ = התכתבות.

י"ז סיוון

[מערכת העתון קול יעקב:]

בני ארץ ישראל והמטפח – לאחרי שנתגלגלו גם פה אכזמפלים⁸⁹ אחדים מ"המטפח" (גליון הלצה ודברי נאצה בלשון חז"ל נגד רבני ירושלים) נתאספו רבים מבני ארץ ישראל לאספה, והביעו את מחאתם הנמרצה נגד העורכים והכותבים. המחאה היתה, מלבד נגד הלעג לכל קודש וניאוץ דברי חז"ל, מה שגרם כנראה להתמררות עזה בא"י – גם ובעיקר נגד זה שכפי הנשמע נערך ונדפס גליון זה שהוא הוספה לעתון "קול ישראל" בהוצאת ממון יתומים הנאסף פה לשם בית מחסה ליתומים, והסופרים והעורכים הם פקידים ומלמדים במוסד ומתפרנסים מקופת הצדקה שלו. ותחת להתמסר לעבודתם ולחנוך היתומים או סתם לבנין הארץ הדורש כעת כוחות צעירים, הם משקיעים את כוחותיהם בדברים כאלה, להרוס, ללעוג, ולנאץ את כבוד רבני ארץ-ישראל על-ידי נאוץ ובזוי לשון חז"ל.

הוחלט לברר את הדבר אל נכון, אם אמת נכון הדבר שהגליון והעתון הנ"ל מופיעים בעזרת אנשי וכספי מוסד בית היתומים – ימנו גבאים ומנהלים אחרים שכספי המוסד ישולחו לידם, בכדי שיצאו גם לתכליתם הנרצה, ולא לדברי ריב ומחלוקת פנימית.

אורי מונשטר.

⁸⁹=עותקים

א' תמוז

[מכתב ר' יוסף כהן אל הנרי"א הדס (ה)]

לכבוד הרב הגאון המפורסם עומד בפרץ וכו' מו"ה יקותיאל איסר הדס שליט"א הרב ממישד יע"א שלום וברכה.

שמחתי לראות כי קולה של תורה וכבוד לומדיה ועמליה בטהרה עודנו יקר וחביב על קהל אחינו שבגולה, ואחרי כל התלאה אשר מצאתם בימי המלחמה ולאחריה ותהרוס, בעוונות הרבים, הרבה ממרכזי התורה והיראה, בכל-זאת עוד נמצאים בעלי רגש גם במדינת ליטא שלא יכלו לעמוד בעלבונה של תורה מידי החצופים הללו שהתנפלו על הדרת-גאונו בדברי עמל ובוז עד כדי להכחיש לעיני השמש את כל עצם רבנותו במישד יע"א, ועל-כן בני העיירות הקטנות שמסביב לעיר זו יצאו חוצץ כולם לגלות את פרצופם של פקידים בית היתומים דיסקין, שהם בחוצפתם היתרה העוברת כל גבול זה דרכם כסל למו להזניח את תפקידם זה בתור מלמד וזה בתור סופר בית היתומים דיסקין ולהיכנס בגבול שאינו שלהם, לסמות את עיני אחינו שבגולה ולקבץ כסף תועפות בחו"ל לשם "קופת רבנים" שלא היתה ולא נבראה אף למשל ולשנינה, ולהונות אנשים תמימים גם בירושלם, ולקבץ מהם שילינגים בשם "בקע לגולגולת" להוצאות נסיעתם לחו"ל לכנסית "אגודת-ישראל"⁹⁰, ואשר כידוע כבר כרתו ברית חשאית עם הר' יונתן בנימין הורביץ שהוא יעזור על ידם בתעמולה לקיבוץ הכספים ואז יסעו שלושתם הוא והמלמד רפאל'קע קצנלנבויגן והסופר משה'ל בלוי בתור משלחת ולהעמיד שם פנים של תמימות וצביעות כאלו הם באי כחם של חרדים בירושלם, במקום שזה עתה נבאש ריחם בעיני כל החרדים מבלי הבדל סיעה ומפלגה על המעשה שעשו בשבת-קודש בפרהסיה בהשתתפם לעין כל בהחגיגה בגן העיר למרות האזהרה מאת הרבנים הגאונים והצדיקים וכל החרדים שבעיה"ק.

והנה כדי להחליש את הרושם של הדברים שבאו ממדינת ליטא וגם הדברים החוצבים להבות אש קודש מאת הרב הגאבד"ק קיפטון מוהרמ"ח מירביש שליט"א וגם מאת הגאבד"ק קריסטיניא מוהרש"י לויטן שליט"א נגד מעשי התעוועים של פקידים בית היתומים דיסקין, שכלו הפקידים הללו את ידם והציגו על החזית אנשים המקורבים אליהם בדעה כגון ה' חיים ישראל אייז וכו"ב, להפוך את הקערה על פיה ולהתנפל דוקא על ה"קול יעקב" בתור כלי מבטאה של היהדות החרדית בא"י כאילו מזיק הוא ליתומים ע"י פרסום מעשיהם של הפקידים הצעירים, מבלי שיהיו מקורביהם אלה חלים ומרגישים שאדרבא טובתם של היתומים דורשת שהכסף המתקבץ עבור יתומים לא ינתן לאנשים שאת טובת היתומים אינם דורשים ושהשקיעו ראשם ורוכסם בעניני מחלוקת ולהחריב עיר ומלוואה, והטענה שטוענים מר אייז וכו"ב להפקידים בשם היתומים הריה ממין הטענה שטען מח"ס אחד בעיה"ק (המתיחס גם הוא לאלה המכנים עצמם בשם חרדים בלתי תלויים) לשור שהזיק, שהשור הוא יתום וטענינו ליתמי, וע"כ הוא פטור מנזק שלם. ולא שם המחבר ההוא אל לב שטענינו ליתמי לחוד ושור שהזיק לחוד.

כמובן שהיא לא תצלח, והנה כזאת וכיוצא-בזאת על גוש הפקידים אין בה ממש, ולדעתי נחוץ מאד להודיע לכל מרכז "אגודת-ישראל", שהפקידים הללו משתמשים, בעוונות הרבים, בשמה בתור סניף ירושלמי, שידעו שטובתם של היתומים היא הדורשת להיפך – לסלק את הפקידים הללו שעשו מלאכת ה' רמיה לגמרי, ולמנות במקום אנשים יראי-אלוקים ובעלי נימוס ודרך-ארץ שיהי לנגד עיניהם תמיד רק תפקידם לעניני היתומים ועל-כל-פנים לא יהיו ח"ו מכת מחרחרי ריב ומבזי ת"ח בסתר ובגלוי ומאותם שכבר נשתרשו רחמנא-ליצלן בחטא זה בהתכחשם לאמר שקשה להוציא מאמריקא זרם של נדבות ל"בית היתומים דיסקין" אם לא שיבזו מצד זה את כל רבני וגאוני וצדיקי עיה"ק ששם נקרא על שאר מוסדות הצבור ואם לא שיפרסמו מצד אחר את גבאייהם הרה"ג ר"י דיסקין והרב ר' חיים זוננפלד בתארים משונים ונפרזים כגון: "רבותינו", "מארי דארעא קדישא", "מרן הגאב"ד" וכו' וכו' כדי שלא יתראו כלפי חוץ כסתם גבאים המעוניינים ישר בהמוסד כ"י-אם כמין פרטקטוריים הסוככים באברתם מלמעלה על גבי המוסד וסומכים את ידיהם בהסכמה על ראש הגבאים. אכן על כל זה הלא הכתוב צווח ואומר: הולך בת'ם ילך בטח⁹¹. ואין ספק שאלמלי היתה ההנהלה מתרחקת לגמרי

⁹⁰ נסיעתם של חברי אגודת-ישראל הירושלמית אל הכנסייה בוינה, וקורותיהם שם, זהו נושא בפני עצמו, ועוד חזון למועד לפרסם דברי אמת בעניין זה.
⁹¹ משלי י, ט.

מעניני פוליטיקא והיתה מתמסרת רק לעניני היתומים שאחינו-בני-ישראל בודאי היו נתבעים ונותנים ביתר שאת, ואפילו בידעם את האמת כמו שהיא שהרה"ג רי"י דיסקין והרב ר' חיים זוננפלד אינם כלל בסוג זה של "רבתינו" ושל "מארי דארעא קדישא" ושל "מרן וגאב"ד", כי אם גבאים ועסקנים ככל מנהלי המוסדות שבירושלם. ה' יהי בעזרם.

והמכשלה הזאת היא תחת ידם של מנהלי האגודה להוריד את הפקידים הללו משאתם – וכאשר דרשו גם הגאבד"ק קיפטון מוהרמ"ח מירויש שליט"א במכתבו הגלוי להרה"ג רי"י דיסקין – ועל-אחת-כמה-וכמה שלא לקבלם כולם ואף לא אחד מהם בתור צירי החרדים להכנסיה, ואז יאמר עליה: כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים.

יוסף הכהן

חבר לאגודת-ישראל העולמית.

מלכותא בלא תגא.

פקידי בית היתומים דיסקין שנשתתקו לפי שעה לרגלי המחאות שבאו מרבים מגדולי התורה, הולכים ושבים אל קיאם בהתנפלות בזויה על רבני ירושלם ובהתלבשות באצטלא שאינה שלהם לדבר בשם הסתדרות יראים. כנראה שכבוד התורה וכבוד מלכים שנחל ראש הרבנים לא"י הגאון רא"י קוק והרבנות הראשית לא"י בעת חנוכת "בית הרב" ולאחריה⁹² כבר העביר את הפקידים הצעירים הללו על דעתם ועל דעת קונם, וקנאת "בית הרב" אכלתם לגמרי. אלא שבפחדם מפני אורחי אמריקא ששהו פה עם הנדיב מר הרי פישל ורעיתו הוכרחו לישוך בשרם בפיהם ולחשות כל עוד היות האורחים פה. היה ביניהם גם מר מרגריטין שבתור עסקן בכולל אוגנרן באמריקא הוצרך גם הרב ר' חיים זוננפלד להתחשב עמו בתקותו להשיב את מחותנו מר זויל שפיצר וגיסו ה' ראובן שלמה יונגרייס להנהלת הכולל כולא האי ואולי...

את כל הקנאה והכעס שהיו עצורים כאש בעצמות הפקידים הוציאו אפוא בסערה ובקול רעש גדול של התפוצצות עוד באותו היום שנסעו האורחים הנכבדים לזרעם. האורחים עלו על הרכבת ביום ה' בבוקר, ובאורגנם של פקידי בית היתומים דיסקין ה"קול ישראל" שיצא באותו היום בערב התקמו את נקמת חנוכת "בית הרב" שהיתה שבועיים קודם, ובדקו גם בחגיגה זו שלא היתה כמוה ליקרא דאורייתא זה כמה מאות שנים, ומצאו בה מום על שנתנו לד"ר ק' לברך את שאר בשרו הנדיב מר הרי פישל ליום שמחתו בחנוכת בית הרב שנבנה על ידו. בעזות מצח המציינת את הפקידים הצעירים הללו הם מתנפלים כדובים שכולים על ראש הרבנים לא"י על שנתנו לבן בנו של הגאון מוהר"ש מוהליבר ז"ל לערוך אזכרה על זקנו, בה בשעה – להבדיל אלף הבדלות – שהרב ר' חיים זוננפלד בעצמו לא נמנע מלכבד את ה' אברהם שור להספיד בבית המדרש בתי מחסה איזה גוי איטלקי בשם אנדריי. כאלה הם החטאים שחצופים אלה מתגוללים על גאוננו שליט"א.

פולמוס ההתנפלות הגיע למרום קיצו עד שהם מתהוללים ומשתוללים לעיני השמש ומודיעים שבמשרד הרבנות הראשית הולכת העבודה ומתמעטת והשפעת הרבנים הולכת ויורדת, במקום שפקידים אלה בעצמם עוברים דבר יום ביומו על חלונות משרד הרבנות ופניהם משתנים ככרום ועיניהם רואות וכלות בדאבון נפש את הקהל הגדול המשכים וצובא על פתחה של הרבנות הראשית, ועבודת הצבור מתרבה מיום ליום עד לאפס הכיל.

וכמה מגוחכים הפנים של צביעות שהעמידו להם פקידי "בית היתומים דיסקין" השופכים דמעות כתנים ובוכים פתח אוהליהם על עסקי משפחותיהם ונראים ככואבים ומתחככים להנאתם גם יחד על זה שנפרץ הדבר ללכת לערכאות, והנה לפתע נתגלה קלונם ברבים שכל הפרצות הללו הן רק מהם ובהם, וכאשר עשה ועד בתי מחסה: הרב ר' יוסף חיים זוננפלד וחבריו ה' יהושע שלנק וד"ר די האן שהגישו קובלנא על כמה שכנים, ובהם אלמנות רבות, לערכאות הממשלה מבלי להזמין אותם בתחילה לפני שום בית דין מישראל. וביום החמישי הזה הבהילו אותם לבוא על-ידי פקידי הממשלה אל משפט הערכאות – ודוקא פה נשתתק הר' מרדכי ליב רובין כאלו בא מלאך וסטר על פיו ונשתכחה ממנו כל בקיאותו הידועה בסימן כ"ו.

וראה פלא שחותנו זה של המלמד רפאל'קע קצנלנבוין שכמעט לא היה מעשה שהוא לא ערב בו את הסי' כ"ו ואפילו בפסק הדין של ישיבת "שער השמים" שלא נתקבל למעשה לא יכל להבליג על רוב בקיאותו בסי' זה והשכיל לכתוב בו שמי שלא ימסור המפתח של הפוסטה להרב חיים לייב אויערבך הריהו עובר על סי' כ"ח, הר' מרדכי ליב רובין זה שבקא להימנותא כהיום והתחיל להיות מסייע בפועל להצד שהולך דוקא בערכאות למרות דבריו הקדושים של הרמ"א ז"ל ודוקא בסי' כ"ו בזה"ל: "וכן מחרימין המחזיק בירי ההולך לפני נכרים". ידועים הם מעשיו היפים של ה' אברהם שור שחטף ממושב הזקנים המאוחד קרוב לתשע מאות ל"מ והלך לערכאות בטענת 'אין, חטפתי, ואחטוף עוד'. הגבאים התרו בו על-ידי שלוחי דבי-דינא שרוצים לגמור הדבר על-פי התוה"ק והוא סרב לשמוע והשיב שחפץ להמשיך משפטו דוקא לפני ערכאות, ובבית המשפט נתחייב

⁹² תיאור החגיגה מתוך עתונות התקופה: "... בשלוש אחרי הצהרים כבר היה מקום החגיגה מלא מסלתה ושמנה של העדה היהודית בירושלים, ובתוכם הרבנים הגאונים חברי הרבנות הראשית ובתי הדין ומורי ההוראה, מלבד קהל רב וצפוף שמלא את היציעות הבתים והחלונות שמסביב, ואת הרחוב שלפני הבית... ומקהלה מתלמידי הת"ת "עץ חיים" תחת הנהלתו של החזן מר שלמה זלמן ריבלין שרה את השיר "ברוכים הבאים". מר סלוצקין פתח את החגיגה בברכו את ראש הרבנים הגרא"י קוק לחנוכת ביתו [...] ומסר את רשות הדיבור להרב הראשי הרה"ג יעקב מאיר. הרב מאיר דבר באריכות וגמר בברכה מעומק הלב לחברו הרב קוק ולנדיבים. (אחרי נאומים שונים) את מחציתה הראשונה של החגיגה סגרה דרשתו היפה והרעיונית של ראש הרבנים הגאון רא"י קוק שנמשכה יותר מכל הנאומים... מחציתה השנייה של החגיגה נמשכה בבית המדרש של הבית בעוד שרוב הקהל ישב למטה בחצר. התפללו שם את תפילת המנחה ואחרי כן נמשכה שורת הנאומים הלאה, שבהם השתתפו הרה"ג ר' יוסף גרשון הורביץ, ר' יחיאל מיכל טוקצ'נסקי, ר' מנחם אוירבך, ועוד ועוד. שורת הנאומים נסגרה בשני נאומים יפים על ידי שני תלמידים מתלמידי הת"ת "עץ חיים" [...].

בשעה מאוחרת בערב נגמרה החגיגה וההלולא, והקהל שב הביתה מתוך שמחה ומתוך הכרה שדבר טוב, יפה וחשוב נעשה ביום בעדה היהודית בירושלים.

כמידתו והוא מוסיף בדרכו והגיש ערעור לפני הממשלה, ואחרי כל זאת לא עלה על לב הר' מרדכי ליב רובין לעשות כתורה וכמצוה לעמוד לימין העשוק ולהוציא מיד החוטף את כסף המוסד שבו תלויים חיי מאות זקנים וזקנות, אלא שהוא וחד דעימיה עמדו והוציאו סרוב – על מי? לא ח"ו על זה שהלך והולך לערכאות ומעכב כסף עניים תחת ידו, כי-אם על גבאי צבור שלא הלכו בערכאות ושהתרו באותו החוטף שחפצים לדון על-פי דין תוה"ק. כן הדבר סרוב הוציאו על גבאי מושב-הזקנים, שומו שמים על זאת!

על המעשה המגונה הזה שיצא מתחת-ידי הר' מרדכי ליב רובין לזכות את החייב ולחייב את הזכאי, הופיע הר' שלמה ינובסקי בעצמו ואמר לרמ"ל רובין דברי כיבושין ותוכחה נמרצה, ואמר לו כלך מדרך זו, והוכיחו שלפחות יצוה על ה' אברהם שור מתחלה להשליש את הכסף ולא להחזיקו עוד והוא הכביד את לבו והשיב שרצונו לתת סרוב, (וכדבריו כן הוא שאין טעם לרצון).

וכשאחד מחשובי החרדים שאל את הר' יצחק פרנקל איך מלאם לבם לעשות כזאת ולתת סרוב ביד ה' אברהם שור שהלך בערכאות ועובר על-כל-פנים על מה שכתוב בסי' כ"ו, השיב לפי תומו שהסרוב הזה איננו מפני שעדיין הוא כך אלא מפני שהפוליטיקא דורשת זאת (כידוע לא השתתף הר"י פרנקל בנבלה זו). עובדא זאת מדברת לעצמה ומוכיחה למדי את השקר הנורא שבדמעות אורגנם על פרצה זו של הליכה בערכאות, ועל החוצפה הנוראה החורזת את דבריהם מראשם ועד ספם.

חוצפה: מלכותא בלא תגא.

חרד קיצוני.

[מכתב העדה האשכנזית החרדית]

מודעה ואזהרה

נודע לנו כי פקידי בית היתומים דיסקין משתמשים בימים האלה באמצעים שונים להשיג חתימות מאת אנשים תמימים כי הם שייכים לאותו הגוש המכנה את עצמו בשם ועד האשכנזי הישן, רובם של החותמים לא ידעו כלל על מה הם חותמים, ויש מהם שחילקו להם איזה שילינגים שהגיעו לחלק על-ידי ה"ר מרדכי ליב רובין, ועם הקבלה נתנו להם לחתום על מין כתב שכזה.

על-כן אחינו-בני-ישראל החרדים לדבר ה' באמת ותמים ידעו נא להיזהר שלא לתת יד לבעלי מחלוקת ולמחרתי ריב ולבוזי תורה, ולא יתפתו לאלה שבלשונם יכזבו להם שעל-ידי חתימות כאלה יפטרו ממסים וארנוניות וכדומה, כי כל הועד שלהם כבר עבר ובטל מן העולם והועד שלנו עומד בכל תקפו והשיג ב"ה את כל הזכויות הדרושות להעדה החרדית.

אגב הננו מודיעים להקהל החרדי כי הזוגות המחזירים כעת על הפתחים לקבץ שילינגים בשם "בקע לגולגולת" הם שליחי הפקידים הנזכרים והכסף הוא לשם שליחת שלוחים משלהם כדי לסכסך ולהרבות מחלוקת בישראל ושומר נפשו ירחק מהם, והשומע לנו ישכן בטח.

ועד העיר לעדת האשכנזים.

בבקשה מכל עתוני ישראל שבגולה להעתיק ולתרגם את המודעה הנחוצה הזאת כמו שהיא.

ט"ו תמוז

[מכתב גלוי לרבני ארץ ישראל]

שאלה גלויה לרבני ארץ ישראל.

זה מזמן שיצאה כנופיא⁹³ ידועה בלי שום בושה ורגש של אחריות לחרף ולבזות את מערכות גדולי ישראל בהפצת עיתונים וכתבי פלסתר לאלפים ולרבבות. לפנינו בישראל במאורע כזה, היו מתאספים רבני הסביבה לדון בכובד ראש בדבר השערוריה והיו מענישים כדין את הכותבים והמדפיסים וגוזרים באסור חמור על הקוראים שלא ישימו עיניהם בכתבי פלסתר המשימים לאל ולבוז את כל כבודנו. עכשיו מה אנו רואים? לצערנו הגדול שום רב בארץ ישראל לא חלי ולא מרגיש לצאת בגלוי ולהרים קול כשופר נגד השערוריה הנוראה הזאת. הכי אפשר להאמין שאין אתם מרגישים את גודל החורבן וההרס שאלה מביאים למצבנו הכללי והפרטי בארץ? וכי אינכם רואים בעיניכם את דלדול כבוד הדת על כל צעד ושעל, הבא בעטים של אלה הבוזים ליקחת אמם? והאם לא כדאי היה גם היום לאסוף ראשי עם, ולאחוז בצעדים הכי חרופים שלא ישנו עוד מעשים כאלה? – אם באמת לא קל הוא בעיניכם לשמוע זילותא דרבנן, ואם באמת אתם דואגים לכבוד התורה וחשים לחלול שם שמים, וחלול כבוד שם ישראל. ילמדוני רבותי!

י.ע.ל.

⁹³ על הביטוי 'כנופיא' בייחס לאותם 'קנאים': 'מחאה גלויה' מאת רבני ירושלים, טבת תרצ"ג: "... כנופיא זו של כותבי הפלסתר הם הם בעלי העתון 'קול ישראל' והם הם התופסים את בית ישראל בלבותם בתור סניפה של 'אגודת ישראל' בירושלים...". מצאנו חוב קדוש להודיע [...] להמנע מתמוך בכנופיא זו...". 'אגרות לראי"ה עמ' תקע].

הראי"ה קוק: "...מעשיהם המקולקלים של איזה כנופיא בעלי ריב ומדון השקועים בפוליטיקה של פירוד לטובת עצמם, והם הקימו והרהיבו מספר נערים קלי עולם רודפי שקר ותהו להעיז פניהם ברבותינו בדברי דופי, ובמה נחשבו הם, ואין כחם כי אם בכתבי פלסתר שהם מפיצים ברשתם", בתוך: 'מכתב מעודד' פורסם בשולי הכרוז 'מחאה גלויה מאת רבני ירושלים' הנ"ל.

אוי לאותה בושה!

כידוע בא ה"ר יונתן בנימין הורביץ מגרמניה וכתב ברית השאית עם פקידי "בית היתומים דיסקין" לנסוע בצוותא חדא לכנסית "אגודת-ישראל" בווינא ולהתייצב לפנינה בתור באי-כחם של שבעת השמות: "ועד האשכנזי הישן" "סניף אגודת-ישראל" "צעירי אג"י" "קופת-הרבנים" "ת"ת לבנות החרדים" "הועדה הכספית" "עתון חרדי" וכו'.

לפי הסדר שעשו להם להרבות מספר הצירים באופן שלא נשמע כמוהו, יש ביד הועד לשלח מצד עצמו שלשה צירים מבלי שים לב כלל למספר החברים. וחוז' מאלה השלשה ישולחו עוד צירים נוספים על כל רשימה של חברים ממאה ועד כמה מאות איש.

למטרה זו הלכו זוגות של צעירים לקבץ שילינגים מאת אנשים תמימים בשם "בקע לגולגולת" והדפיסו רשימה בשמות של אנשים ונערים וטף ידועים ושאינם ידועים, את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, וגם מבלי דעת הנותנים. כדי לתת להמשחק הזה שם של בחירות⁹⁴ הוציאו כרוז באורגנם "קול-ישראל" לבא ביום הראשון להבחירות.

הקהל החרדי שבירושלם לא התעניין כמובן בכל הפיקציה הזאת, ביחוד אחרי שנודע דבר הקשר החשאי שבין ה"ר יונתן בנימין הורביץ ופקידי "בית היתומים דיסקין", והקהל כבר מנוסה ומלומד ורגיל בזה שבמקום שישנה הסכמה קבועה מראש אצל הקבוצה הזאת אין דעת הקהל מכרעת כלל וכלל היותר אינה אלא גורמת טרחא לגוש-הפקידים להחליף את פתקאות הבחירה בתוך הקלפי עצמה, וכאשר עשו גם בהבחירות המדומות לועד האשכנזי הישן.

לפי אדישות זו מצד הקהל לא היו נמצאים כלל מי שישתתף ב"בחירות" אלו, ומפני גודל הבושה עבד גוש הפקידים בחרוף-נפש כל היום והטיל חובה על נערי בית היתומים ללכת אל הבחירות, ובהיות שמספר היתומים בכלל איננו עולה למאה וחמישים על-כן הוכרח הרה"ג ר' יצחק ירוחם דיסקין לשתף ב"בחירות" אלו גם את כל האברכים שבישיבת "אוהל משה" הם ובניהם, ובפקודה חשאית שמי שלא ישתתף עמהם לא יקבל דמי-הישיבה. אל כל אלה נצטרפו גם חלק מהתלמוד-תורה שבבתי אונג'ן ובצורף כולם נבחר, לפי דבריהם, סופר בית היתומים דיסקין ה' משה בלוי ב-222 קול, ה"ר מרדכי ליב רובין ב-212 קול וחתנו המלמד רפאל קצנלנבוגן ב-187 קול, ובערך זה גם ה"ר יונתן בנימין הורביץ וה' יוסף לוי חגיז, ובמקומם ר' חיים ישראל אייז מצריך וב"ר של ה' ראובן שלמה יונגרייז מר זליג צובנר, קצב מירושלם השוהה כעת בציכו-סלובקיה.

כל המון הצירים הללו – בן פורת יוסף – נבחרו על-ידי מספר כולל של מאתים איש בערך וגם אלה בעקדם על-ידי נערים ואברכים שנסחבו אל הבחירות בעל-כרחם ושלא בטובתם, ובכל-זאת האדונים הצירים האלה, שעמדתם למחלוקת ולחרחורי-ריב בירושלם ידועה לכל תינוק בעריסה, יבאו לפני כנסית "אגודת-ישראל" ויספרו להם שהם "חרדים בלתי תלויים" וידרשו "שאגודת-ישראל" תוסיף לנבל את שמה על ידם ולתמוך בהקבוצה הידועה, שהם באי-כחה, למורת-רוחה של עדת החרדים הגדולה שבירושלם.

אוי לאותה בושה!

חרד קיצוני.

ענה כסיל כאולתו.

כתיב אל תען כסיל כאולתו וכתיב ענה כסיל כאולתו לא קשיא הא בדברי תורה הא במילי דעלמא (שבת ל ע"ב). ה"ר יונתן בנימין הורביץ מפרסם באורגנם של פקידי דיסקין שורה של מאמרים בשם "שאלו שלום ירושלם" ובחתימה הפסודונומית "חבר" (להבדיל בינו ובין סופרו של "הקול-יעקב" בשם זה מיפו). תכנם של המאמרים הם סתירה גמורה לשמם זה של שלום ירושלם, והם חדורים כולם מראשם ועד סופם ברוח של שנאה וקנאה ומחלוקת שפלה ובזיון התורה.

במקום שהסופר בעצמו היה נכנע תמיד לפני הרבנים הגאונים חברי בתי-הדין והרבנות הראשית לא"י ובמקום שבשעה שנסע בלוי רבנו הגאון רא"י קוק להמושבות עמד לפניו כעבדא קמא מאריה והיה מתמרמר תמיד על הרה"ג רמ"נ ולנשטיין על שאיננו מסור כולו להערצתו של מרן שליט"א, איננו נרתע עכשיו לבקר את שיטתו

⁹⁴ ממכתבו של הגרצ"פ פראנק למחותנו הרב הירשנון: "...ועשה תעמולה לייסד ועד אשכנזי, והנער הזקן הזה הוא מומחה גדול לסדר בחירות בדעות נעלמות מכל, וגלויות אליו, לכל סדר הבחירה שהוא עושה בבחינת רואה ואינו נראה וקשה לתאר בכתב כל חריצותו בענין זה באופן שהוא מסדר לו רשימה של ועד גדול וגם ועד הפועל הכל בסדר נאה מבחוץ ומקור משחת מבפנים כי מבני אונג'ן וגאליציען הוא בוחר בצעירים... ביותר, ומשאר הכוללים הוא כמלקט שבלים בראש ההר כאשר הוא רואה איזה זקן או שוטה שלא יבין מעשה תעתועיו הוא מכניסו בתוך הועד, ובכך יוצא הבחירה הסתומה מן העין שהוא המזכיר הראשי ואברך צעיר... יו"ר" [מלכי בקודש, שם].

ולרהר אחרי רבני ירושלם שמעולם לא מלאו לכו לעמוד אתם בשורה אחת כלל ולבא במאמרו זה בפנים של צביעות שאיננה הולמתו, כאלו חרדיותה של העדה הגדולה והבלתי תלויה שהרבנים עומדים בראשה איננה מספיקה ל"רבינו" זה שמעולם לא טעם טעמה של רבנות בקהלה חרדית.

כל מילה ומילה שבשורת מאמריו מבליטה לעיניים את הטנדנציה של כותבם ואיננה עומדת בפני הבקורת, אלא שרצוני לנגוע בזה רק בהפרטים הנוגעים לדברי תורה.

בעל המאמר, בפנים של חרדות ושל קנאות עשויה, חוזר הוא על הטענות השגורות בפי פקידי "בית היתומים דיסקין" כי הרבנות הראשית לארץ-ישראל הכניסה תקונים בדת על-ידי-זה שדנים שלא בפני בעלי-הדין ועל-פי הזמנה בעתונים, ומראה באצבע על הזמנה שנדפסה ב"קול יעקב" גליון ל"ד בזה"ל:

[...]

כהוראתם של חז"ל שבדברי תורה כתיב: ענה כסיל כאולתו, כדאי אפוא ללמד בינה להכותב הזה ולא לה שמה מכונים אצלם בשם "רבתינו" ובשם "מארי דארעא קדישא" שיואלו במחילת-כבודם לעין בדין שלא נזכר בסי' כ"ו ולחזר על גמרא ערוכה בכתובות דף מ"ח ע"א הידועה לכל בר בי-רב ולכל חרד בלתי-תלוי באמת, והאומרת מפורש: "מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזוונת בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו".

ברייאת מפורשת זו הובאה להלכה ולמעשה ברמב"ם ובשלחן-ערוך בלי שום חולק, ואוי לדור שכך עלתה בימיו שבמקום שרבנים באים ועושים מעשה על פי המפורש באר היטב בתוה"ר באים אנשים מחוסרי ידיעה ומתלבשים בחלוקא דרבנן ושמים אור לחשך וחשך לאור. לא די להם שלא שמשו כל צרכם ולא הגיעו להוראה מעולם ולא עוד אלא שמיטפשיין והם תוקעים עצמם לדבר הלכה להוציא דיבה על מי שהורה כהלכה, ולהרעיש על זה עיר ומתים ולהחזיק במחלוקת. ולא יפה אמר שלמה בחכמתו: "ורבים חללים הפילה", ודרשו חז"ל: זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה.

כאלו וכאלו הן טענותיהם של פקידי וגבאי "בית-היתומים דיסקין", ובעלי בריתם נגד הרבנות הראשית לא"י. כולן יסודן בעם-הארצות גמורה ובפלפולים של הבל ובק"ן טעמים פגומים כידוע.

בדברי בורות שכאלו בא אות הגוש ומספר להמוני עם, לנשים ולעמי הארץ, לפרושים נוקפים ולבתולות צליניות, כי הרבנות הראשית לארץ-ישראל הכניסה תקונים בדת, ובכוחן של טענות כאלו, שעם-הארצות שבהן צועק השמימה, הם שולחים את נשוי הנוצרית די האן וחבריו לכל גוי המבקר את הארץ ולכל צורר ישראל שבארץ ולדבר אליו על טעמים פרינציפיוניים, כביכול שמפניהם אי-אפשר להם להישמע להרבנות הראשית לארץ-ישראל. ובאותה שעה שלפני הגויים האלה הם המתאוננים על הנציב העליון שהוא דוחק את רגלי החרדים הם מתחצפים ובאים לפניו בטרונים שהם נדחקים בעניני דת, וכל-זה על יסוד טענות בורות שכזאת!.

כבר הגיעה השעה שגדולי הדור שבחו"ל יפקחו עיניהם לראות נכוחה את הגוש הזה במי שהוא ואת ערך טענותיו כמו שהן, ושגם מנהיגי אגודת-ישראל ישימו לב ויראו את אשר לפניהם וידעו נא להעריך גם את ערכם של עזי הפנים שבדור, גוש-הפקידים הנוסעים יחד עם כותב המאמר הזה, הר' יונתן בנימין הורביץ, לכנסית "אגודת-ישראל".

ישימו נא לב לשלומה של העיר, ששמה שלם ואל נא יתנו יד לאלה שכל יניקתם היא מהמשכת ה"מחלוקת" בירושלם ושבאים גם עתה להרחיב ביד קרה ואכזרית את הקרע שבין היראים לפנייה ולעיניה של כנסיה זו.

שאלו שלום ירושלם: כשמו של אותו המאמר ולא כתוכנו. הוי שאלו שלום ירושלם!

שלומי.

ז' אב

לא תגנוב ע"מ למיקט

"זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת מאי נפקא מינא לבטיל הא מקמי הא" (סוטה מ"ה ע"א). באורגנם של פקידים "בית היתומים דיסקין", ה"קול ישראל" משבוע שעבר נתפרסם מכתב בשם ה"ועד הפועל של "אגודת-ישראל" כעין הזמנה להרה"ג ר"י יצחק ירוחם דיסקין והרב ר' יוסף חיים זוננפלד שיבאו לכנסית אגודת ישראל בוינה.

המכתב על סגנונו ועל תוכנו עורר פה רק צחוק גדול. ידוע לכל תינוק ותינוקת בירושלם שהרב ר"י דיסקין כלוא בבית זה כמה שנים ועיניו כבו ורוב מעשיו נעשים על-ידי אשתו⁹⁵ ועל-ידי הפקידים הצעירים שגם חותמת פקסימילית הכינו לו וחותמים כמה דברים בשמו, ולבסוף באים אלה וצחוק עושים לו להזמין אותו לנסיעה מעבר לים כדי להתייעץ עמו ורק עמו בעניינים הנוגעים אל הכלל באה"ק.

צרפו להזמנה זו גם את הרב ר' יוסף חיים זוננפלד אעפ"י שהם יודעים שגם הוא איננו מוכשר בשום-אופן לנסיעה שכזאת מחמת זקנתו ומחמת חולשתו שהגיעה לידי כך עד שגם בהעניינים הקרובים לו הדברים יגיעים ונעשים על-ידי אנשים המתחככים סביבו מבלי ידיעתו⁹⁶, וכאשר ראינו בענין מושב הזקנים שה' אברהם שור הגיש קובלנא נגדם לערכאות וחטף טשיק עה"ס 900 ל"מ וסרב להתראות הבד"צ, ולאחרי שהפסיד ה' שור בערכאות חזר להר' מרדכי ליב רובין והוא לא ידע בושט וכמעשהו בהסרוב שהוציא נגד הרב ר' משה קזרנובסקי בענין כולל חב"ד עשה גם בזה והוא הוציא סרוב על גבאי מושב הזקנים, וכשחזר הדבר להרב ר' חיים זוננפלד ואחד מנכבדי כולל אונגרן דרש ממנו במפגיע פתרון על מעשים מחפירים כאלה והוא לא מצא מענה אז הודה ולא בוש כי איננו יודע בכל העניינים האלה מאומה ושצריכים לשאול אודותם דוקא את פי אחד מחברי המשלחת לנורטקליף, שעל פיו הוא יוצא ועל פיו הוא בא.

כעין השאלה ששאל אפוא על-זה אותו הנכבד מכולל אונגרן את הרב ר' חיים זוננפלד שאם איוואן הוא התוקע למה איננו המברך ואם ה' יונגרייס הוא העושה בעניני גוש-הפקידים למה לא יכתירו אותו בשם "מרן" ובשם ה"גאב"ד" וכו' וכו' – כעין אותה השאלה נתעוררה גם פה: עד שועד הפועל של "אגודת-ישראל" טורח להונות את דעת הקהל ולהזמין זקן וחלוש אחד או שנים, יקראו את הילד בשמו ויזמינו את אחד מחברי המשלחת לנורטקליף או את כולם יחד!

הקהל החרדי רואה אפוא בכל דבר ההזמנה הזאת כמין מלאכה שאינה צריכה לגופה ושכל הזמנה זו לא באה כי-אם מפני דברי הקנטורין והאונאה שבה כלפי רבני ירושלם וכדי להבליט בה בחוצפה יתרה שאין עם מי להתיישב בעניני אה"ק כי-אם עם שני הזקנים הללו.

הקהל החרדי בא לידי הכרה שהזמנה זו לא יצאה מצדם של גדולי ישראל מפולניה וליטא, כי אין זה ממשפט חכמים להחליט על-פי השפעת חוג אחד ידוע ולהיכרך אחריה עד כדי להעריץ ולהרים על נס שני אנשים שמעולם לא ראו לא אותם ולא את תורתם ולא את ערך צדקתם ולכנותם לפתע בשם "גאונים מובהקים" "צדיקי יסוד עולם" ולהכתירם גם בשם "מארי דארעא קדישא".

גם הזמנה זו מראה בעליל שרוחם של הגרמנים מלפפת את מרכז האגודה, ומי יודע עם הזמנה זו שאין עליה חתימתו של שום איש לא נעשתה ע"י אחת מהבתולות המנהלות את משרדי "אגודת-ישראל" בגרמניה ושויצריה ואוסטריה למורת רוחם של חרדי פולניה וליטא, ואוי לאותה בושט שבתולות גרמניות תרהיבינה עז בנפשו להזמין אנשים לאספה, למרות שיש בזה משום לתא דלא יהיו כלי גבר על אשה, ושבתולות אלה תחלוקתנה תארים לזקני "אגודת-ישראל" וה"ועד האשכנזי הישן" והן תרכיבנה אלופים לראשה של ארץ ישראל ותעשינה "מארי דארעא קדישא".

חושבנו שדבר זה עצמו כבר דיון לפקוח את עיניהם של גדולי ישראל שלא ילכו שולל אחרי השפעתם של מנהלי מרכז האגודה בגרמניה, שלמען ענייניהם המיוחדים, למען מוסדותיהם הפרטיים ולמען בתי ספריהם

⁹⁵ היה ידוע אז בירושלים כי אשתו של הגר"י דיסקין היא היא שעמדה בראש המערכה נגד מינוי הראי"ה קוק לרבנות העיר.

⁹⁶ הגרצ"ק פראנק: "...והם כותבים וחותמים לאלפים ולרבבות בכל אמעריקא ובכל העולם בשם כל האשכנזים שבירושלים.... כי הרב ר' חיים זאננפעלד הוא הרב דפה. במקום שהכל רואים ויודעים כי ר' חיים זה לא היה מעולם רב ולא יהיה, כי הוא איש זקן וחלוש ואי אפשר לו להתערב בעניני העיר כלל, ורק זה הנער הזקן משתמש בו ובשמו לכלי חפץ להחריב עיר ומלואה... זה כששה שבועות דברתי עם הרב ר' חיים זאננפעלד ובתוך הדברים שאלתו באיזה צדק הוא חותם על עצמו כי הוא רב לאשכנזים שבפעה"ק?... השיב לי כי בעצמו באמת אינו חותם כך רק הם עשו לו חותם וכתבו עליו כן" [מלכי בקודש, שם].

בירושלים כגון ה"דורש-ציון" וכו' הם סוחבים את שמה של "אגודת-ישראל" לביצה של מחלוקת וחרחורי ריב
ובזיון התורה וממיטים בזה שואה ח"ו על כלל היהדות החרדית שבשמה הם מתימרים.
יראו נא את אשר לפניכם!
אגודתי

י"ד אב

דור תהפוכות

"אמר לה ינאי המלך לאשתו: לא תתיראי לא מן הפרושים ולא ממי שאינם פרושים אלא מן הצבועים שדומין לפרושים שמעשיהם כמעשי זמרי ומבקשין שכר כפנחס (סוטה כב ע"ב).

בחדש שעבר הניחו האיכרים החברים שבמושבה "נחלת יהודה" על-יד ראשון-לציון אבן היסוד לבנין בית הכנסת. ראש הרבנים לא"י הגאון רא"י קוק מילא אחרי הזמנת המושבה ובא ביחוד מירושלם להיות נוכח בחגיגת מצוה זו. בהזדמנות ביקורו השתמש רבנו לחזק את שמירת שבת-קודש בהסביבה הזאת. הוא עמד על הפרצה שהתחילה להשתרש בזמן האחרון שבני הנוער קבעו את שחוק הכדור בפומבי דוקא בשבת-קודש. דבריו החוצבים להבות אש עשו את פעולתם הרצויה, וכל הצעירים קבלו באהבה ובהכנעה את דבריו וקבלו על עצמם לבטל את השחוק הזה בשבת-קודש.

והנה במקום שעל-פי דרך התורה מצוה לפרסם עושי מצוה ולחבב את תוה"ק ואת נושאי דגלה על הקהל, באים שני פקידי "בית היתומים דיסקין" ה"ה משה בלויא ורפאל קצנבלויגן ויוצאים נצבים פתח אהליהם לגנות עושי-מצוה ולהפוך גם את זה להתנפלות גסה על רבנו כדי לסמות את עיני אחינו שבגולה. ותחת מצות זהירות שבת-קודש הם מערבים בזה לפתע איזו הזכרה לד"ר הרצל ובצביעות הצועקת שמימה נוקפים הם את ראשם בכתלים לגנוב את דעת הקהל בספורי בדים כאלו רבנו הוא שאמר דברים מוזרים על אודות ד"ר הרצל בשעה שלא דבר על אודותיו כלל ושום אזכרה לא נערכה שם על-ידי מי שהוא.

וכל מעשי התעוועים האלה נעשים בעוונות-הרבים בשמו של הסניף המדומה של "אגודת-ישראל" בירושלים ובאורגן שנושא על מצחו הנחושה את האמרה: "לפתור ברוח התורה והמצוה את השאלות השונות העולות על הפרק".

אמנם כן כבר הגיעה השעה שגדולי פולניה וליטא ישימו לבם אל הרשת שמנהלי האגודה בגרמניה פורשים לרגלי היהדות החרדית והתמימה בזה שהם באים ומעטרים בעטרת "אגודת-ישראל" בירושלם את ראשם ואת מצחם של כל צבוע וכל טמא לנפש שנותנים את ידם להם לחזק את באי-כחם באה"ק כגון נשוי הנוצרית ה' די האן והרבינר ה"סטוס-קבואי" מר הורביץ ולבצר את בתי ספריהם כגון "דורש לציון" ו"אוילינא די רוטשילד" (ה' א"ז פרידמן)⁹⁷ במאמרו ב"היוד" שהועתק בהעלון "קול-ישראל" נבהל ב"השכלתו הגדולה" מפני השם הזה שחשבו לאיזה "מומר" ולא ידע כי בת הייתה למשפחת רוטשילד בלונדון ואוילינה שמה ולזכרה יסדו בית ספר לבנות בירושלם ואותו חיזק גם הרב ר' חיים זוננפלד ע"י תעודה שנתן על המטבח (!) שבו, ולשם זה כרתו בעלי האגודה בגרמניה ברית עם גוש-הפקידים בירושלם, ושום הזדמנות אינה נזנחת על-ידם מלעפר בעפר על כל גדולי התורה בא"י – ולהרים על נס מצד גוש-הפקידים פעולות כאלו שממש הן מעוררות חלחלה של צחוק, וכגון הפעולות ה"גדולות" שהרצה עליהן ה' משה בלויא בפני כל חבריו פקידי "בית היתומים דיסקין" בצרוף משלחת נורטקליף (בנוהג שבאורגנם לכנות מין זווג שכזה בשם הועידה הארצית של "אגודת-ישראל"), ושהחשובה שבפעולות אלו היא בלתי ספק אותה הפעולה הכבירה שעמד עליה ה' משה בלוי בזה- הלשון: "לפני סגירת הת"ת של התימנים עבדו עסקני האגודה ביחד עם עסקני התימנים למנוע את סגירתה ועמלו ימים לילות, אבל אמצעים לקיומה לא נמצאו – ונסגרה".

וככה הן כל פעולותיהם. מעין גבורתו של דון קישוט בשעה שנלחם עם הרחיים של רוח. וכך הם הולכים ומפתים אנשים תמימים ומשועממים למחצה להיות חולמים בהקיץ כי גוש פקידים זה שליכו רחוק מחרדות אמיתית הוא במחזיקי היהדות החרדית באה"ק, וחוצפתם של הפקידים הגיעה לידי כך עד שמצד אחד אין אורגנם מתבייש מפני הקוראים בעיה"ק ומספר כמעט בטון של רצינות גמורה מזמן לזמן חדשות לבקרים על-דבר פקודות מרומות צו לצו לקו מאת הרב ר' חיים זוננפלד ע"א תפלת המלך וע"א תעניות ותחנונים, ומצד השני בא הצעיר גליקמן פרוש ומתלבש בשם יוסף הכהן ומודיע ב"היוד" שמחותנו הרב ר' חיים זוננפלד (זה

⁹⁷ מכתב ר' יוסף סילמן ז"ל: "... נא לפרסם למען האמת את הדברים הבאים לקמן: ה"קול ישראל", אורגנם הידוע של פקידי בה"ת דיסקין, פרסם "גלוי דעת" מה' אלכסנדר זושא פרידמן... ולא יכלתי להתאפק מלהודיע דבר-מה אודות החוצפה הנוראה הזאת ... כי קבוצת הצעירים עם מנהיגם ה' אלכסנדר זושא פרידמן, בראשם, מתאימים "לסניף הירושלמי" במעשים המחפירים ולולא כח דברנותו המושך את לב ההמון הפשוט, לא היה רוכש לו את כל משרותיו שבהן הוא מתפאר, יען כי כמו "הסניף הירושלמי" גם הם למורת רוחם של גאוני וצדיקי האגודה" [קול יעקב ח' תשרי תרפ"ד].

שלמרות התראת בד"צ הגיש בימים האלה משפט בערכאות על שכנים יהודים ביחד עם הר' יונתן בנימין הורביץ וד"ר די האן... הוא מחזק היהדות החרדית בירושלם, וכל זאת בשעה ובמקום שאין אתנו פה יודע עד מה. ואמנם הרה"ג רי"י דיסקין למרות זקנותו וחולשתו הרגיש בזה וחשש מחמת הרושם שיעשו גוש-הפקידים הללו באמרם לדבר בשם ה"חרדיות" ובבואם בתור צירים חרדים לפני כנסית "אגודת-ישראל" ועל-כן עמד והחליט שלא לתת להם לנסוע, אבל מעשה שטן הצליח וחולשתו נתגברה עליו עד שהוכרח להשתמש בהרופא הגרמני ד"ר ולך, שהוא רוק זקן ועומד תמיד בעצה אחת עם פקידי "בית היתומים דיסקין" ועם הרב ר' חיים זוננפלד וד"ר די האן, נשוי הנוצרית, והרופא הזה ביחד עם ידידיו השפיעו על הרב רי"י דיסקין להעבירו על דעתו ולהסכים לנסיעת הצירים לוינה, "שבעה העינים" שנדבר עליהם ב"קול-יעקב" גם יחד איש לא נעדר. ועל דבר זה מצטערים חרדי ירושלם שאינם מכירים בחרדיותם של פקידים הללו ושל מנהיגיהם, והם מרגישים עלבון מאין כמותו לכלל היהדות החרדית בירושלם, שעזי פנים וצבועים כאלה יצליחו להתיצב בשער לפני אסיפה שיהיו בה גם מגדולי פולניה וליטה ויתמרו לפניה בתור צירים חרדים, וכדי בזיון וקצף ! עלבון מאין כמוהו הוא זה להיהדות החרדית בירושלם ש"צירים" כאלה באים לדבר בשמה. אפס זאת היא גם נחמתה שסוף-סוף גדולי פולניה וליטא ירגישו מכלי משים בריח הצביעות הנודף מהם ושרק חוצפה וגסות הרוח מדברת מתוך גרונם וישימו אל לב שלא כאלה חלקה של היהדות החרדית, שבאי כוחה האמיתיים לא זזו ממקומם, וכבודה של היהדות החרדית נקי וטהור עמה.

חרד קיצוני.

כ"א אב

[מערכת העתון קול יעקב:]

♦ ביום ה' בבוקר נסעו "פקידי בית היתומים דיסקין" ה"ה משה בלוי, רפאל קצנלנבויגן ורב"צ ידלר בלוית ה' מרדכי ליב רובין (חותנו של המלמד מר קצנלנבויגן הנז') וה' יוסף לוי חגיז על-מנת לבא לוינה בתור צירי "סניף אגודת-ישראל" בירושלם.

באו ללוותם קרוביהם ויתר הפקידים של "בית היתומים דיסקין" וגבאי המוסד הרב ר' חיים זוננפלד בלוית ה' יעקב ישראל די האן.

כפי שהודיע מכבר אין היהדות החרדית בירושלם מכירה במשלחת זו ואינה רואה בה אלא שליחים של גוש-פקידים אחד ידוע בירושלם שאין לה שום יפוי כח לדבר בשם העדה החרדית.

♦ בהמשך להמתנפלויות של ה"קול-ישראל" על ראש הרבנים לא"י הגאון רא"י קוק בעד הדברים שכתב לטובת הקה"ק המציאו לנו חוברת שלמה בשם "גענוג שלאפען" [?], שיצאה לאור בתור קול-קורא לטובת "קרן הקימת" מאת הרב הגאון ר' יהודה ליב צירלסון, הגאבד"ק קישינוב, שהוא ראש "אגודת-ישראל" בבסרביה וחבר "למועצת גדולי התורה" של האגודה. החוברת הזאת יצאה ונפוצה עוד בשנת תר"פ ובכל-זאת לא נשמע עד היום בשום עתון מעתוני האגודה שום דברי בקורת נגדה והם אדרבא איתיקורי קא מתיקרי בו בצדק בתתו את שמו על האגודה, ורק אורגנם של פקידי "בית היתומים דיסקין" אינו פוסק מלהתנפל על רבני בכל מיני בזיונות בשביל דברים אחדים שכתב לטובת "קרן קיימת" זו, עד שבעלי בריתם ה"ר יונתן בנימין הורוביץ מאולשא-קובין והציוני שלעבר ה' חיים ישראל איז מציריך כפור כאפר יפזרו נגד רבנו על הדבר הזה עצמו. האם אין דברים בגו?

[מכתב רבני הבר"צ בענין פירוד השחיטה]

לענין השחיטה.

בקשר עם המאורע של בית המטבחים ביום הראשון מוסרים לנו לפרסם את המכתב הזה שנשלח ביום ג' י"א מנחם-אב בזה הלשון:

לכבוד ידידנו הרב הגאון המפורסם מו"ה יוסף חיים זאננעפעלד שליט"א, אחרי דרישת שלום כבוד תורתו באהבה.

מצאנו חוב קדוש על-פי דין תה"ק לעורר את תשומת לב כבוד-תורתו שיחיה על-דבר סדר השחיטה⁹⁸ פעה"ק ת"ו, אשר הן לא נכחד מכבוד-תורתו כמה יגיעות יגעו גאוני אה"ק ובראשם הגאון הגדול ציס"ע מבריסק זצלה"ה ומלאו ז"י הגאונים הצדיקים הרש"ס והאדר"ת זצלה"ה ובחסד ה' עלה בידם לכונן ועד מאוחד לקהלת אשכנזים לפקח על-כן הדרוש בענין השחיטה והכשרו. ועין בעין רואין אנו כוח תורתם וצדקתם כי זה כארבעים שנה למרות רבת ההרפתקאות דערו על תושבי עי"ק, ועד זה עומד ומתקיים עד היום תודה לא-ל וכל אלו שהנם בפנים הענין המה יעידון ויגידון כי אך הוא עמוד התווך אשר כל הכשרות נשען עליו בעזרת השם יתברך, וכעת אם חלילה יפרצו בו אף פרץ כל-שהוא עלול הוא עד מהרה ח"ו להרוס כליל את כל הבנין הזה אשר רבות עמלו בוניו בו כידוע גם לכבוד-תורתו, כי אנחנו יודעים אשר מכמה חוגים שונים שואפים להורסו, ובאם יפתח למו אף פתח כחודו של מחט מי יודע כו' ואז אף אם כלנו יחד נבוא לעמק השווה יהיה מעוות שלא יוכל להיתקן ח"ו ומלבד הסכנה הרובצת בזה על כל מהלך הכשרות כולו ופגיעה בכבוד הגאונים הצדיקים זצלה"ה יקופח בזה פרנסת כמה מאות נפשות מישראל ח"ו. אין רצוננו לפנות בזה להני דאזלי אתגרא הדין מפני פניות ונצחון כי להם גם אם נרכה אמרים כהנה וכהנה לא יזוו ממחשבתם לדעתם, אך אל כבוד-תורתו שליט"א אשר לא חשוד בעינינו כי מאתו תצא פרצה זו ח"ו, זולת ע"י אנשים שונים אשר מרבים לדבר על לבו למען יוכלו להפיק זממם להטות את לב כבוד-תורתו לדעתם, טענה בפיהם כי מחשבתם רצויה כו' וברית כרותה ללשון כו', אלא הננו פונים במטו מיניה כי יחוס נא על כבוד שמו הגדול לכל יתחלל ח"ו ויחמול נא על עניני הכשרות ועל יגיעתם של רבותינו הגה"צ ז"ל ועל פרנסתם של מאות נפשות מישראל ויתבונן עד היכן הדברים מגיעים לעצור בעד הפרצה בטרם התגלה, ויפקוד אומר כי כל ירעו וכל ישחיתו להרוס הבנויות, ואם יש לכבוד-תורתו מה לתקן יודיענו נא ונחזיק לו מלא חפנים טיבותא, אך לא על-ידי אמצעים כי-אם פנים-אל-פנים נדבר אתו למען דעת את האמת, וכמו-כן אם יש את נפשו להוסיף חברים בועד-השחיטה נקבלם בסבר פנים יפות, בטוחים אנו בעה"י כי מעלת כבוד-תורתו ישים עיניו ולבו לדברינו כל עוד יש תקוה לעצור בעד הפרצה, יסיר כעס מלבו, וכל ישיית לב לדברי שטנה ודלטוריא במילי דכדיבי, ויתבונן נא לדברינו אלה לשים להם מקום ביפה שעה אחת קודם, ומגלגלין זכות על-ידי זכאי, בטח חפץ ה' בידו ובידינו יצליח אז יבקע כשחר אורו ונזכה בכלל ישראל לחזות בנועם ה' בכיאת משיח צדקנו, ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם כיר"א.

⁹⁸ בענין פירוד השחיטה, ראה: קול תורה חוברת ט' עמ' כב – מכתב בחתימת גדולי ישראל ורבני ירושלים נגד פירוד השחיטה; אצרות הראי"ה א' עמ' 419; דואר היום ח' אב תר"פ; דואר היום י"ג אלול תר"פ; בתוך החומות עמ' 313; קול יעקב ו' שבט תרפ"ד; ליקוטי הראי"ה א' עמ' 161, ועוד.

וראה אגרות לראי"ה אגרת נ', בדבר פירוד השחיטה ביפו בעת שכיהן שם הראי"ה כרב, מכתבים חריפים בחתימת גדולי ישראל הגאון רבי שמואל סלנט, הגאון רבי חיים ברלין והגאון הרידב"ז: "...וצועקים חמס על הנבלה הגדולה הזאת, שיבוא איש לעיר ואם בישראל שיש שמה רב גאון ומפורסם ויקח לו עטרה לעצמו, וביותר לכנות את עצמו ולחתום כי הוא רב להעיר וסביבותיה להטעות את העולם בזה, וגם הביא לו שוחט לעשות לו מקולין למכירת בשר לבני העיר, חרדה אחזתנו משמועה רעה כזאת שתהא תורתנו הק' להפקירא ומורי הוראה למרמס, וכל הרוצה ליקח לו עטרה ולהביא לו שוחט ובודק כרצונו ולהשיג גבול הרב והשו"ב שיחי' המחזק להם משנים הרבה, אשר זה מעשה רשע, ועל זה נאמר ארור משיג וגו'. על-כן מצאנו חובה בנפשנו להזדקק לזה ולבוא בכוח בית-דין יפה לאסור איסור על הוראה של האיש הנ"ל שאסור לכל בר ישראל לסמוך על הוראתו... נבהלנו ונשתוממנו למשמע הדבר הרע הזה... ובפרט להעיון נגד רב גדול דפקיע שמייה, ה"ה הרב הגאון המפורסם מו"ה אברהם יצחק הכהן קוק שיחי' הראב"ד דעה"ק יפו... הרבנים הגאונים תקיפי דארעא ישראל בשמעם את הנבלה הנעשתה בישראל בעירכם הק' תחתם ירגזו, ולא האמינו בתחילה למשמע אוזנם, כי איך יעלה על הדעת שילחום זבוב קצוץ כנפים נגד הנשר הגדול האדיר דפקיע שמייה בתבל ומלואה, ואליו איים ידרושו להאיר להם בתורתו, בצדקתו ובחכמתו... כי לא דבר פרטי הוא כי אם הנוגע לכללות כל ישראל...".

כנפשו ונפשות ידידיו מאז המחכים לתשובתו הרצויה בהקדם וחותרים בברכה בשם בתי הדינין ומו"צ וחברי ועד-השחיטה דפעה"ק ירושלים תובב"א יום ג' י"א מנ"א התרפ"ג.

נאם צבי פסח פראנק

נאם ירוחם פישל ברנשטיין

כן הודיעו הרבנים שהם נכונים לסדר ועידה כספית מיוחדת עפ"י בחירה מצד הכוללים. הרב ר' חיים זוננפלד אחרי קראו את המכתב השיבו חזרה.

במקום שבעלי תשובה עומדים

"חוטא כל יתגאה קאמרינן" [להתקשט בו בקרבו הלום, פרש"י] (ר"ה כ"ו ע"ב). המכתב שנתפרסם בגליון ל"ו מאת ה' חיים ישראל אייז בהעתקה מהפלט, משנת תרס"ב, הרגיז אותו מסבכו בהזכירו לו נשכחות מימי היותו ציוני ומדבר התנפלותו על רבנים גדולי תורה. באין ברירה הזדרז והודיע תיכף באורגנם של פקידי "בית היתומים דיסקין" שהוא מודה על האמת ואומר טעיתי, ועתה כבר הנהו בעל-תשובה. בזה נתוסף אפוא חבר חדש בחברת בעלי התשובה הרבים בגרמניה ושוצריה, שהיום הם מניעי גלגליה של "אגודת-ישראל" שם, כגון ה"רבינר" - הסטטוס-קבואי מר יונתן בנימין הורביץ מאולשא-קובין ("חבר" ב"קול-ישראל") וכיו"ב. ושלדאבוננו רובם טובלים והשרץ בידם, והם קשים להיהדות החרדית כספחת⁹⁹.

וגם "בעל התשובה" דנן מתוודה הוא כמאמרו זה כי ביזה רבנים ועכשיו הוא נוכח לדעת שהצדק היה עמהם, ובתוך כדי דבור הוא מריק את כל חיצו לעגו ובזיונותיו הגסים על רבנים בישראל, והפעם לא על רבנים גרמנים כי-אם על גדולי ישראל וגאוני אה"ק, שבעת כזאת היה צריך לקיים בנפשו מפני שמם נחת הוא ולא להעזי פנים בהם ולפעור פיו בלי חוק נגד דרכי התשובה להיות מתבייש בעצמו ולהיות נכנע בפני כל אדם מישראל ולהתרחק מחברת מרעים ומחרחרי ריב ועזי פנים שבדור ולא להישמע לעצת נערים כגון "פקידי בית היתומים דיסקין" המסיתים אותו במכתביהם נגד רבני ירושלים כדי לקנא את קנאת הזקנים גבאי המוסד ולא להפקיר את עצמו לשמש בתור כלי-מבטא להפקידים הצעירים שזה כמה הם מחפשים בנרות למצוא בכל מקום שהוא אנשים כלבכם שלשונם מדברת גדולות להתנפל מצד אחד בחוצפה ועזות יתרה על רבני ירושלים ולחלק תארים ביד רחבה ובמדה גדושה לשני גבאיהם עד שהוא בתור בעל-הבית פשוט ימצא עז בנפשו לכנתם בשם "גאוני וצדיקי הדור".

אבל כך היא דרכם של "בעלי תשובה" מפלגתיים אלה. היום הוא ציוני ומתנפל על נושאי דגל התורה בשם ה"ציוניות". ומחר הוא אגודתי ומתנפל על רבנים בישראל בשם ה"אגודתיות". אילולי היתה התשובה שלמה היה לו לאיש כ"ה אייז לקחת לו מוסר כליות ולהטות אזניו לשמוע מה שפיו מדבר. ושם עכשיו הוא מודה כמו פה שטעה טעות גמורה בבזותו את הרבנים בשם ה"ציוניות" והצדק היה עם הרבנים ולא עמו הוא, בודאי שיבוא זמן גם לזה שהוא יגיע לידי הכרה שגם התנפלויותיו עכשיו על רבני ירושלים בטעות יסודה ואולי לא ירחק היום ויודה שטעה גם בזה, ובאמת אותם הרבנים שהוא מכנה אותם בחוצפתו הנוראה בשם פקידי היתומים הם המחרפים את נפשם לעמוד מנגד החופשים לכל מיניהם, וכאשר תעיד גם המודעה המתפרסמת ונשנית ב"קול יעקב" מאת רבנים אלה בדבר הבחירות ל"ועד העיר היהודי". ודוקא אלה שהוא מכנה אותם בשם "עומדים בפרץ" אינם עושים בכל זה מאומה אלא שמשתמשים בשעה זו של המערכה עם החופשים ובאים להתנקש בנפשה של כשרות השחיטה בירושלים, ומשתמשים בכל מיני כוחות בלהות כדי לרסק את ענין ועד השחיטה ולהעמיד מצידם שני שוחטים צעירים שמלבד הקול שיששנו על אחד מהם בעניינים שונים שעודם עומדים להתברר, הריהו שולח את זרעו לבית הספר של הציונים, ואת הצעירים ההמוניים האלה הם רוצים להכניס בזרוע במקומם של שוחטים ומשגיחים כאלה, שיש בהם שראויים להורות הוראות בעיירות היותר גדולות שבישראל!

אלמלי היתה תשובתו של מר אייז שלימה....

הצדיק ר' וועלוולי מזבריו היה קורא להפחות שבישראל ואפילו את הגנב בשם צדיק. פעם ביקש את אשתו לתלות את כובעו על גבי יתד גבוה ותשאלהו אשתו: ומה תחוש כל-כך, הלא צדיק כבר לא יוכל להגיע עד שמה? "כן, אני חושש מפני בעל תשובה" השיב ר' וועלוולי – במקום שבעלי תשובה עומדים שם אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד"....

חרד קיצוני.

⁹⁹ ע"פ יבמות מז: "אמר רבי חלבו, קשים גרים לישראל כספחת".

ה' אלול

[מכתב הרב יעקב צבי הורביץ]

מכתב אל המערכת

דיטרויט, ב דברים, למערכת קול יעקב.

קראתי את המאמר המועתק ב"קול ישראל" מהעתון "דער יוד" היו"ל בורשה, וחוצפתו העזה נגד הגאון האמתי מוה"ר זאב לייטער נ"י¹⁰⁰, רב באחת הקהלות היותר גדולות ונכבדות בארצנו, ונשתוממתי לראות איך ה"יוד" בעצמו שוכח את מי שהוא מדבר, גאון בן גאון, בן בנו של גאון ממשפחת רבנים, ועילוי מפורסם מבין שבע שנים, וכל גדולי הדור ספרו בשבחו, והגאון ר' מאיר אריק שליט"א כותב עליו נפלאות, ופתאום בא אחד ומסתתר תחת השם "ירוחם הסופר" ופוער פיו נגד האי גאון וחסיד מפני שפרסם את האמת על די האן הידוע. יודע אני את הגאון הזה שכל מעשיו לשם שמים, וכי הוא בעצמו איננו נוטה להלאומים, ומפורסם לאיש אמת, ומפני כך גילה טפח נגד רצונו מפני גודל חלול השם, ומי שמכיר את האנשים המשתתפים בהתנפלות על רב גדול העומד בשורה ראשונה של עולם הרבנות, יודע את כוונתם. על ה"קול יעקב" מוטלת החובה להכריז ולהודיע כי ה"קול ישראל" ומשורריו הטילו בזה שיקוצים על גאון וחסיד שתורתו ומחבר ספרים בכל מקצועות התורה, ואוי לנפשם כי גמלו להם רעה.

הכותב למען כבוד התורה.

יעקב צבי הלוי איש הורוויץ

בהגאון מהר"פ זצ"ל.

¹⁰⁰ (תרנ"ב-תשל"ד). אב"ד פיטסבורג. מחבר כמה ספרים, 'בית דוד', 'הגהות וצינונים', 'מתורתן של ראשונים'. התכתב עם גדולי ישראל ביניהם הראי"ה קוק. נקבר בבני ברק. ראה קורותיו: הדרום, חוברת מ', עמ' 193.

